

Lelkipásztor

Evangélikus Lelkészi Szakfolyóirat

A TARTALOMBÓL:

Igehirdetésünk missziói karaktere

A kommunikáció teológiája

Múlt és jövő
egyházunk számára:
a misszió

Pályánk emlékezete

Gyülekezet és ifjúság

70

1995/12

TARTALOMJEGYZÉK

Vigyázatok magatokra és az egész nyájra...

Naptárcsere – HK. –	421
Útmutató és imádságok	422

Tanuljunk együtt

D. Szebik Imre: Igehirdetésünk missziói karaktere	423
Dr. Boross Géza ref. teol. professzor: A kommunikáció teológiája	425
Interjú a Vallási médiák Magyarországon című TV-műsorban lapunk felelős szerkesztőjével	428

Evangélikusok a nagyvilágban

Újrakezdés vagy folytatás? – Ferenczy Zoltán –	431
Dr. Bálint Zoltán: Múlt és jövő egyházunk számára: a misszió	432
Könyvismertetés – Gerőfiné Brebovszky Éva –	433

Kitekintés az ökumené világába

D. dr. Nagy Gyula: Egyházi Világhíradó	434
Dr. Pirigyi István: A magyar görög katolikusok	437

Lelkészszemmel

Könyvek lelkész-szemmel – HK. –	439
---------------------------------------	-----

Tanít az egyháztörténet

Zászkaliczky Pál – Zászkaliczky Péter – Zászkaliczky Tamás: Édesapánk	441
Keveházi László – Keveháziné Czégényi Klára: Pályánk emlékezete	444

Fórum

Az igehirdetés szószéki felolvasás, vagy szabadon elmondott prédikáció? – Brebovszky Gyula –	446
A megbékélés Isten ajándéka és az új élet forrása	446
Szomszédban – vagy látogatóban nálunk?	447

Az igehirdető műhelye

Karácsony este – Sikter János –	448
Karácsony ünnepe – Nagybockai Vilmos –	448
Karácsony második napja – Horváth Ferenc –	450
Óév – Verasztó Sándor –	451
Újév ünnepe – Verasztóné Mosoni Edit –	452
Vízkereszt ünnepe – Vajda István –	453
Vízkereszt ünnepe utáni első vasárnap – Nagy Veronika –	454
Vízkereszt ünnepe utáni második vasárnap – Fatalin Helga –	454
Vízkereszt ünnepe utáni harmadik vasárnap – Gerőfi Gyuláné –	455

Gyülekezeti szolgálat – lelkeszi közélet

Áldjuk Istent... – D. Szebik Imre –	457
„Várom az Urat” – Fehér Károly –	457
Emlékezés id. Szabó Lajos ny. lelkész-esperes temetésén – Zügn Tamás –	458

ARCKÉPEK

Dr. Bogsch Árpád, a külföldön élő Fasori Öregdiákok Együletének elnöke – D. dr. Nagy Gyula –	459
Gyülekezet és ifjúság – Simon János –	460

LELKIPÁSZTOR

Evangélikus Lelkeszi Szakfolyóirat

Megjelenik havonta

Felelős szerkesztő: dr. Hafenschner Károly, 1052 Budapest, Deák tér 4. Tel.: 137-8966

A szerkesztés munkájában a szerkesztő bizottság vesz részt.

Kiadja: a Magyar Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 1085 Budapest, Üllői út 24.

Felelős kiadó: Tóth-Szöllős Mihály

Készült a domiprint® gondozásával. 95/12.

Előfizetési díj: havi 190,- Ft, fél évre: 1140,- Ft, egy évre: 2280,- Ft.

Nyugati terjesztésben: számonként 10 DM.

ISSN 0133-2821

Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra...

Naptár csere

Még ne dobd el! Még ne! Hátha érde-
mes legalább egyszer végiglapozni az
1995. évi naptárodát?! Meglepődsz,
mennyi mindenre adott erőt Urad! Hit-
ted volna? Sűrű volt a program. Bejegy-
zésektől feketéllik az előjegyzési rész,
nem voltál benne biztos, hogy lesz-e
elég erőd megfelelni a kihívásoknak.
Mégis túl vagy a legtöbb eseményen.
Sokat szolgáltál. A Te programod is zsú-
folt volt, mint kortársaidé. Kérlek: *ne*
csak magadon csodálkozz, ne csak sike-
reiden érezz megelégedettséget, ne csak
számokban, statisztikai adatokban fe-
jezd ki a „teljesítményt”. *Csodálkozz Iste-
nen és az Ő nagy tettein*. Téged is fel-
használt, nem azért, mintha Te lettél
volna alkalmas, alkalmasabb mindenki
másnál, hanem mert így tetszett Neki.
Csodálkozz Isten nagy tettein: az Acta
Dein, amiket rajtad keresztül is
végzett. Tanuljunk együtt, hogy az Acta
Apostolorum az Acta Christianorum
valójában Acta Dei, Acta Domini, Acta
Jesu, és ne felejts el hálát adni a zsolta-
ros szavával: *áldjad én lelkem az Urat és*
*el ne feledkezzél minden jótéteményé-
ről...!*

Még ne dobd el! Még ne! Fusd újra át
ugyanazt a naptárt: 1995. Figyeld csak:
akad néhány bejegyzés, ami nincs „kipi-
pálva”. Meg nem valósult tervek. Most
már pótolhatatlan mulasztásaid. Hiszen
nincs már több idő, lejár az 1995-ös esz-
tendő! Már visszafelé számolunk, mint
év végén rendszeresen. Elszalasztott al-
kalmak, ki nem használt lehetőségek.
Naptárod erről, ezekről is árulkodik.
Nem sok örömdől leheted ebben, *én is*
nézem a tavalyi naptárt... így joggal mon-
dom: nem írtam meg egy levelet,
pedig már a borítékot is megcímez-
tem... Nem látogattam meg egy beteg
kollegámat, pedig magam is tudom, mit
jelenthet egy kórházi beteglátogatás,
amikor az fekszik kórházi ágyon, aki
csak másokat szokott látogatni... Nem
hívtam föl valakit, pedig elő volt jegyez-
ve, s most már késő, már részvétet sem
lehet nyilvánítani... Nem hívtam temp-
lomba egy volt gyülekezeti tagunkat,

pedig tudom, elmaradt a gyülekezetből,
hiszen mondta, amikor utoljára talál-
koztunk... Nem írtam meg egy cikket,
pedig már készen állt a vázlat és ma már
nem aktuális... Nem olvastam végig egy
könyvet, pedig fontos lehet azon kolle-
gáim számára ismertetni, akiknek nincs
idejük olvasni... Nem küldtem el egy ki-
állított csekket egyik segélyszerve-
nek, pedig ott minden fillérré szükség van...
Nem ültem le gyermekeim mellé, uno-
káim közé, pedig szívesen beszélgettünk
volna... Nem volt időm drága Felesé-
gemre, pedig érte is felelős vagyok, üd-
vösségét az én kezemből kérik el, s ő
mindenben segítséget nyújt, hátteret
biztosít, hogy jól tudjak dolgozni... *Nem*
ismerősek ezek az elmulasztott alkalmak?
– Soha többé nem jön vissza 1995!
Kürie eleison, Christe eleison, Kürie
eleison! Nincs mentségem, nem is ma-
gyarázokodom...

Új naptárom (naptárain!) már ké-
szen áll, néhány nap múlva szükségem
lesz rá. *Naptár csere következik*. De szí-
vcseré nem lesz, fejcseré sem, identitá-
sod marad. Ugyanez leszek 1996-ban
is, bár sokszor szerettem volna más em-
berrel lenni. A folytatás biztosabb, mint
a gyökeres változás, tudom már józanul.
Vígasztaljuk egymást!: Az a fontos,
hogy *Ő, a mi Urunk ugyanaz marad*, egy-
házam feladata és egyházunk Ura: teg-
nap, ma és mindörökké ugyanaz... Ez a
„mindörökké” görögül is, latinul is azt
jelenti, hogy a következő korszakban is
(eisz tous aionasz – et in saecula) kon-
krétan a következő évben (1996) is. Cse-
rélem a naptárt, de nem kell cserélnem
életem Urát, s hiszem, Ő sem cserél le
minket – remélem.

Jól tudom, *más a naptár szerepe fa-
lun és városon*. Helvécián egy idős há-
zaspár a konyhában a polcra mutatott, s
ezt mondta: Tiszteletes úr! ez a mi
könyvtárunk: a Biblia mellett sok év ka-
lendáriumainak sora. Városon több
naptárt is használnak az emberek: elő-
szobában, asztalon, zsebben. S hamar
eldobják, ha „betelt”. Más a szegények
egyetlen naptára, ha van s más a jómó-

dúaké, akiknél státusz-szimbólum lett.
Más Európában és más a nagytempójú
Amerikában, más Afrikában, ahol csak
nevetnek az órát és naptárt nézegető
európaiakon, hiszen idő mindig van és
mindig lesz, minek sietni?...

Találkoztam svéd üzletemberrel és
német egyházi vezetővel, akinek már
1997 karácsonyáig betelt a naptára! S
nézem most az én naptáromat – már
van egy-két előjegyzés. Elfelejtettem
odaírni a Jakab féle feltételt: *Deo*
volente... Hátha már nem is lesz időm.
És ha lesz? *Tudok-e különböztetni lényeg-
es és csak fontos kötelességek között?*
Tudom-e alkalmazni a prioritás nagyon
is gyakorlati elvét holnap? Valóban nél-
külözhetetlen-e jelenlétem mindenütt,
vagy nélkülem is megy az élet, s nem áll
meg a világ, ha absentiát jelentek? Tu-
dom-e mondani Reményik szavait: *aka-
rom, fontos ne legyek magamnak? S pa-
naskodom-e állandóan: Nincs időm!*
Uram, Te látod, hogy nincs időm! – s vi-
askodom tovább, sőt vádoló az idő
Urát, hogy rosszul mérte ki az időt –
kevés a 24 óra, valami hibát követett el,
s mégis lehet, hogy csak mosolyog raj-
tunk, hiszen Ő kívül van az időn s Nála
csak egy szempillantásnyi idő, ami ná-
lunk akár ezredévek számát? Vagy tu-
dom-e őszintén mondani M. Quoist-tal:
„Igen, van időm Uram! Minden idő az
enyém, amit nekem adtál: életemnek éveit
(1996 is!), éveimnek napjai, napjaimnak
óráit. Az én dolgom csupán, hogy tisztán
töltsem, hogy megtöltsem úgy, ahogy Te
kívántad, aki a vizet borrá változtatott
egykor Kánában... Uram már nem kérek
Tőled időt... csak kegyelmet kérek, hogy a
nekem adott időben (1996) azt tegyem,
amit Te akarsz...”

Naptár csere.

Még be kell írnom az évi ígét és azt,
ami mostanában gyakran eszemben jár:
*„Jól vigyázzatok, hogyan éltek: ne esztele-
nül, hanem bölcsen, kihasználván az al-
kalmas időt, mert az idők gonoszak... ne*
*legyetek meggondolatlanok, hanem értsé-
tek meg, mi az Úr akarata”* (Ef 5,15-17).

HK.

ÚTMUTATÓ

Taníts engem utaidra Uram, hogy igazságod szerint járjak és teljes szívvel féljem nevedet

Zsolt 86,11

Utasok vagyunk ezen a világon. Ma talán többet utazunk, mint egy évszázaddal ezelőtt elődeink: munkahelyünkre, turisztautakra, üzletkötésre, egyházi konferenciákra. Úton vagyunk napi teendőink között és évi szabadságunk idején: autót, vonaton, hajón, repülőn. Közlekedési vállalatok és utazási irodák naponta milliókat utaztatnak szerte a világon. Ki tudja hány ember utazik ebben az órában, amikor olvassuk ezt a meditációt?

Utasok vagyunk más értelemben is: születésünktől halálunkig – ki hosszabb, ki rövidebb életutat tesz meg ezen a bolygón, ami maga is állandóan úton van. Földünk az eddig ismert legnagyobb repülő űrhajó, öt milliárd emberrel a féldzétén...

Természetes egy esztendő fordulóján, hogy mi utas emberek keressük a helyes utat ott, ahol élünk. Őszintén kérdezzük: Melyik a legjobb út? – Az imádkozó ember, mint a zsoldáros is, imádságban keresi az utat. Istent kéri, mutassa meg a helyes utat az élet gyakran dzsungelnek tűnő erdejében és egyúttal igéri, hogy hűséggel járja be azt. Hiszen ki akar rossz úton járni? – Ki akar eltévedni? – Ki szeret úttalan utakon bolyongani?

Bizonyára most is sokan jelentkeznek, hogy utat mutassanak: útkeresztezédsnél táblák jelzik az irányt, újságban, könyvekben, rádióban, TV-ben többen is ajánlkoznak idegenvezetőként. Hitünk szerint azonban *Isten a legjobb idegenvezető 1996 ismeretlen városában is.* Ő a legtapasztaltabb Guide, akiben minden istenes ember joggal bíz meg.

A zsoldáros szorongatott helyzetben, félelmek között könyörög útmutatásért. Istenfélelme mégis legyőzi a jövőtől való félelmét. Az egész 86. zsoltár erről szól. Írója rendszeres imádkozó, naponta hívja segítségül Isten nevét. – Jó tapasztalatai vannak és saját ismeretei igazolják ősei hitét. Egyedül Benne bízunk, mert nincs Hozzá hasonló útmutató. Nagy és csodátevő Ő, a szomorúságot örömmre fordíthatja, naponta erőt ad, mellettünk áll és ha kell, még vigasztal is (és bizony sokszor kell!) Hálából, tetteire emlékezve már másokat is biztat, bátorít a zsoldáros: csak Őhöz forduljanak kérésükkel.

Az Újszövetségben járatos ember Jézus szavaira is gondol a zsoldár olvasásakor: „Én vagyok az Út, az Igazság és az Élet” – 2000 év kereszténysége igent és áment mond erre a jézusi igényre. *Ő az út az Atyához és Ő az út az emberekhez.* Az egyetlen út ebben az elkövetkezendő évben is Istenhez – ne engedjünk szirén hangoknak, Utunkról letéríteni akaró új ajánlatoknak és Ő a legrövidebb út a következő időszakban is az emberekhez. – Két pont között legrövidebb út az egyenes – tanultuk egykor. Két ember között legrövidebb út Ő.

HK.

KÍNAI IMÁDSÁG:

Azt mondtam az Újév kapujában álló angyalnak:
Gyűjts világot, hogy lábam biztosan haladjon az ismeretlen sötétben!

Ő azonban így felelt:
Lépj csak bátran a sötétbe,
tedd kezéd Isten kezébe.
Ez jobb, mint bármilyen fény és
biztosabb a jólismert útnál is.

(Német évk. EG, S.129)

ESZTENDŐ FORDULÓJÁRA

Ősi áldó imádság az utasra (a korai középkor óta ismert, talán ír?).

Különböző formában, s bűvópatakként újra meg újra előkerül az egyház imádságos kincsestárából).

Az ÚR – járjon előtted, hogy mutassa a helyes utat

Az ÚR – álljon melléd, hogy karjával átöleljen és védelmezzen

Az ÚR – legyen mögötted, hogy megőrizhessen a hátbatámadó gonosz emberek cselvetéseitől

Az ÚR – szálljon alá, hogy felfoghasson, ha zuhansz és kihúzhasson minden csapdából

Az ÚR – lakozzék benned, hogy vigasztalhasson, ha szomorú, lehangolt, vagy deprimált vagy

Az ÚR – vegyen körül, hogy megvédhessen minden támadástól

Az ÚR – kerüljön fölé, hogy megáldhasson és te is áldás lehess.

Így áldjon meg Téged *Utas Testvér* a jószágos Isten Amen.

NÖVEKEDNI SZERETNÉK – SOHA MEG NEM ELÉGEDNI!

– Egyre inkább akarok tanítvány lenni, egyre többet akarok segíteni

Uram! – adj nekem egyre nyitottabb szemet, hiszen oly sok a csodálnivaló szép világodban...

Uram! – adj mind finomabb hallást, hiszen mindenki körülöttem szeretet után kiált...

Uram! – adj egyre erősebb kezet, hiszen Te látod, még végtelenül sok a tennivalóm...

Uram! – adj mind mélyebb együttérzést szívembe, hadd éljem át, hogy mások szívét is félelmek szorongatják...

Uram! – adj egyre fürgébb lábat, mert úgy látom még sok-sok helyre kell eljutnom...

Uram! – gazdagíts, adj több és több lelki értéket, hogy a körülöttem élő társaimat gazdagíthassam...

Uram! – adj egyre több fantáziát, hogy mindig jobban megérthessem a felebarátot...

Uram! – adj még több türelmet, hogy kitarthassak az emberek mellett

Uram! – adj mindig több örömet, hogy Téged egyre jobban érthesselek és mind szívesebben dicsérhesselek.

Amen

(Mödlingen, szerzetesnők anyaháza, meditációs-könyv 1995.)

NÖVELD HITÜNKET URUNK!

Óh Isten – növeld szívünket, hogy elég nagy lehessen a Te nagy szereteted befogadására

Óh Isten – tágítsd ki a mi szívünket is, hogy befogadhassuk, akik körülöttünk Jézus Krisztusban hisznek

Óh Isten – tágítsd ki szívünket, hogy befogadhassuk azokat is, akik még nem ismernek Téged, de akikért mi hívők felelősek vagyunk!

Óh Isten – szüntelenül tágítsd szívünket, hogy befogadhassuk még azokat is akiket nehéz szeretnünk, akiket nem is szívesen látunk, akikről irtózunk és még megérinteni sem szeretnénk!

Jézus Krisztus, a mi Üdvözítőnk által növeld hitünket!

(Ökumenikus Imádságos könyv 42. hét afrikai imádság)

BONHOEFFER BIZONYSÁGTÉTELE NEHÉZ IDŐBEN:

Áldó hatalmak oltalában rejte,
Csak várjuk békén mindazt, ami jó,
Mert Isten őriz híven reggel este,
Ő hű lesz bármit hozzon a jövő

Ha gyötri, bántja szívünket a régi
és múlt napoknak terhe ránszakad,
Megrettent lelkünk vigasztalatot kéri,
mit nekünk szerzett Atyánk, szent Fiad

S ha szenvedések kelyhét adod inni,
Mely szintig töltött, keserű s nehéz,
Te segíts békén, hálával elvenni,
Hisz áldva nyújtja hű atyai kéz!

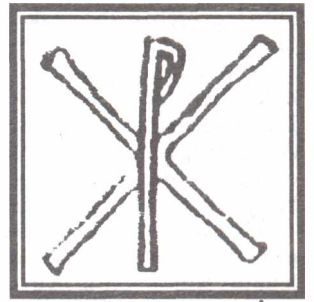
És ha az úton örömet adsz nekünk,
Ha szép napod ragyogva ránk nevet,
Bíztasson, intsen sok nehéz emlékünkt,
Hogy életünket szenteljük Neked!

A csend körülöttünk mélyen szerzteárad.
Hadd halljuk azt a tiszta éneket,
Amely betölti rejtett szép világod,
Hol Téged dicsér minden gyermeked.

(Ker. Évk 355)

Tanuljunk együtt

D. SZEBIK IMRE:

Igehirdetésünk missziói karaktere

Küldetésünk van, mandátumot kaptunk Isten országa el-
érkezésének meghirdetésére, a szentségek kiszolgáltatására,
a gyülekezet építésére. Ez misszió, amelyre életünket tettük
fel, és szent feladatként vállaltuk ordinációnk meghitt órájában – egy, öt, tíz, harminc vagy negyven évvel ezelőtt. Nem
menekülhetünk a küldetés elől. Urunk számon kéri rajtunk
ama napon.

Most igehirdetésünket Előtte gondoljuk végig, minden
örömeivel és nehézségével együtt.

Már évek óta megnőtt felelősségünk az egyre gyakoribb
érelklődő, alkalmanként betetőző, a szolgálatunkat esetenként
igénybevevő testvérünk következtében. Amióta minden külső
korlátozás megszűnt, és minden magyar állampolgár hátrányos
megkülönböztetés nélkül élhet lelkiismereti és vallás-
szabadságával, különösen kötelezettek vagyunk az evangélium
közérthető nyelven való közlésére és oldott légkörű, ismer-
etleneket befogadó alkalmak szervezésére.

Milyen missziói együttlétekre gondolok?

a) Nagyünnepek előtti gyermek- és ifjúsági ünnepélyekre.
E rendkívül fontos együttléteket két, de inkább három hónapos
előkészületet igényelnek. Hatásuk messze nagyobb a nagyü-
nnepi prédikációknál, ha jó csapatmunkával párosul.

Erdemes reformációi, karácsonyi, húsvéti, pünkösdi gyer-
mekalkalmakat szervezni, a szülők érdekében különösen.

b) Tanévnyitó és -záró istentiszteletek ifjak aktív részvéte-
lével. (Pl. Soproni tanévzáró)

c) Valamennyi kazuális szolgálat. – Ma már nincs olyan
család, ahol ne találánánk szekularizált rokont.

d) Nagyünnepek kiemelt istentiszteletei.

e) Konfirmációi vizsga és istentisztelet.

Bizonyos vagyok abban, hogy lelkésztestvéreim is ismerik
a fenti alkalmak missziói jelentőségét, mégis újra jó tudatosítani
ezeket. Gyülekezetünként még egyéb összejövetelek is
adódhatnak, pl. testvérgyülekezet látogatása, vendégszolgálatok,
szeretetvendégségek.

Meggyőződésem, hogy gyülekezeteink az utánpótlást a
népegyház sokszor rejtett tartalékából kapják. A koncentri-
kus körök gyülekezeteket jellemző képe azt sejteti, hogy az
egyes körökből át lehet lépni, és közelebb lehet kerülni a köz-
zépponthoz, magához Krisztushoz. Ezért a népegyház lebe-
csülése, leírása, semmibevétele nemcsak teológiailag téves,
hiszen a megkereszteltet hagyná figyelmen kívül, aki pedig
előlegezett kegyelmet hordoz, de ekkleziológiailag is elvett
szemlélet, mert az egyház, a látható és a láthatatlan egyház
határait mi nem húzhatjuk meg. Egyházépítő szempontból
pedig a jövőkép hiányát jelentené, ha valaki nem számol is-

ten által a keresztségben eljegyzett testvéreinkkel, még ha az
adott pillanatban tanúsított magatartásuk nem is felel meg
mindenben a gyülekezet elvárásainak. Újra és újra történő
megszólításuk viszont elengedhetetlen kötelességünk.

Igehirdetésünkről

Korántsem könnyű ma prédikálni. Valószínű régebben
sem volt egyszerű feladat. Ha jellemezni akarjuk a mai igehirdetéseket
egyházunkban, akkor egészében azt mondhatjuk, hogy jobb-
ak, mint másfelekezeti prédikációk általában. Korszerűbb a hangvételük,
szélsőségektől mentesebbek, mint a nálunknál nagyobb protestáns
egyház igehirdetése. Ez azonban nem tehet bennünket elbizakodottá
vagy álságosan elégedetté.

Nézzünk szembe néhány kísértéssel:

a) Sok a meditatív jellegű prédikáció, amely mentes a hall-
gató megszólításától, konkrét élethelyzetnek komolyan vételétől,
sőt az ige üzenetének megszólaltatásától. Elandalít a Krisztushoz
tartozás örömeivel. – Ennyire nem egyszerű kereszténynek lenni.

b) Sok az időtlen prédikáció. Bármikor elmondhatná az
igehirdető. 200 évvel korábban és akár 200 év múlva is. Olyan
általános igazságokat szóltat meg, amelyek örökké igazak.
Amelyik prédikáció bárhol, bármikor elmondható, azt soha,
sehol nem szabad elmondani. *W. Löhről* jegyezték fel, neheztelt,
ha vendégek jöttek a gyülekezetbe, mert nem ismerte őket,
s nem tudta őket megszólítani. Ennyire komolyan vette az
igehirdetés ad personam karakterét.

c) Sok az individuális körre szorított prédikáció. – Az
ember homo societatis. Gondjai is az emberekkel való rendezetlen
kapcsolataiból adódnak. De nem lehet figyelmen kívül hagyni azokat
a gazdasági, társadalmi, politikai változásokat sem, amelyek
legtöbb hívünket egzisztenciálisan érintik. A contextus hiánya
céltévesztetté teheti az igehirdetést.

d) Sok az alapos exegetikai munkát elmulasztott igehirdetés.
Ezáltal lapossá és közhelyek ismétlésévé silányul a leg-
szébb textus alapján elkészített prédikáció is.

e) Találunk a verbális inspiráció alapján írott feldolgozást
a Lelkipásztorban, amelyért nem a szerkesztő, hanem az írója
felelős. Vigyáznunk kell erre utaló kifejezések, szavak használatára is.

f) Kevés a mai életbe beágyazott igehirdetés, amely bátran
applikálja az igét mai élethelyzetekben.

g) Félreértett feladat, ha az igehirdető az egyházzal – jó
vagy rossz megnyilatkozásaival, bűneivel vagy erényeivel, belső
feszültségeivel, előtte ismeretlen háttérű állásfoglalásaival
foglalkozik. Híveink nem a civakodó egyház békétlenségét

szító légkörében kívánnak élni, hanem a krisztusi békességet hirdető, s felkínáló egyház valóságát keresik. Személyi torzalkodások, emberi acsakodások, vélt vagy jogos egyházpolitikai szempontok sem érdeklik őket általánosságban, annál inkább személyes kérdéseikre adott válasz után vágyakoznak. Akiket mégis érdekel, vagy tisztuknál fogva kötelességük köz-egyházi kérdések taglalása, megtalálhatják a módját, hogy kellő és részletes információ birtokába jussanak.

Úgy vélem, igehirdetéseinknek konkrétabbnak, a mai embert jobban megszólítóknak, mai nyelven elmondottknak kell lennie. Különbön a nyilvessző nem ér célba, a hallgató szívéhez. „Ha összehasonlítjuk a mai átlagprédikációt egy nemzedékel korábbival, be kell látnunk, hogy visszalépés történt... Kevesek számára tartalmas, még kevesebben nyerne belőle gazdagságot életükre nézve.” (Die Kirche Deutschlands im 19. Jahrhundert, 1910.3)

Mit tegyünk?

Andreas Hyperius 1553-ban kiadott *De profundis conationibus (genera dicendi)* – A beszéd mélységéről c. művében az igehirdetés öt fő jellemzőjét a következőkben látja:

- a) genus didacticum – a tanító jelleg
- b) genus elenchticum – a büntető, megfélemlítő jelleg
- c) genus epanorthoticum – a megtérésre szólító jelleg
- d) genus paedueiticum – a nevelő jelleg
- e) genus paracleticum – a vigasztaló jelleg (Idézi L. Fendt)

Érdemes megvizsgálni igehirdetéseinket e jellemzők tükrében. Nem hiányzik-e a bűn elítélése, ha tetszik, félelmetes hatásának megrajzolása mai prédikációinkból? Vagy máskor a gyülekezet nevelése nem marad-e el?

Nem kevésbé fontos a prédikáció formai elemeinek számbavétele.

A már említett *L. Fendt* írja Homiletikájában: Az igehirdetés legyen a) érdekes, b) a hallgatók akaratát és értelmét igénybevevő, c) a hallgató képzelőerejét megmozdító, d) érzelmekre is ható, e) ellenkezeseket legyőző, f) tiszteletet kiváltó (mert tisztulással szől).

Bizonyos, hogy mindezeket gyakoroljuk, de talán mégsem főlegesen ismét emlékezetünkbe idézni.

Miként fontosnak ítélem, hogy az igehirdető

1. Válasszon olyan témát, amely Isten országa betörését jelzi világunkba, és a hallgatókat egzisztenciálisan érinti.
2. A szóbanforgó témában személyesen érintetté kell válnia – valamilyen szinten és formában.
3. Szakmailag felkészültnek kell lennie a téma izgalmas felvezetésére és érthető feldolgozására.
4. Témáját minden unalmas résztől meg kell fosztania, még ha ez neki sok fáradságot és önmaga legyőzését is jelenti.
5. Logikusnak, könnyen érthetőnek, világosnak kell lennie a prédikációnak, lehetőleg rövidnek, de nem túl rövidnek.

Segédeszközként használhatók versek, költemények, elbeszélések, zene, művészet, filozófia és maga az élet – a hallgatók feltételezett jártassága és érdeklődése szerint.

Pilinszky versének egyik sora imádság is: Óvj meg, Uram, a szürkeségtől! Mindnyájunk fohásza lehet ez. (Kivéve a nagy prédikátorokét).

E néhány gondolat pihentető ismétlésként hangzott el.

Alapkérdésünk ez: hogyan tudunk jobban prédikálni?

A válasz így foglalható össze: alaposabb felkészüléssel, mélyebb előkészülettel. – Hektikus korunk, számtalan feladatunk ellenére sem engedhetjük meg magunknak, hogy felszínes készülést követően szószékre lépünk. Akkor sem, ha olykor a hallgatók sem igényelnek többet. Istennel és önmagunkkal szemben nem lehetünk igénytelenek.

További kérdéseink:

Milyen az a *talaj*, amelybe az Ige magvát szórnunk kell? Sokszor erről könnyedén megfélekedünk. Talán csalódásunk is kisebb lenne, ha előre számolnánk a jézusi példázatban fel-

sorolt negatív lehetőségekkel is. Másfelől ismernünk kell hallgatóink lelkének szántóföldjét, lelkiállapotát. A mostani időszak pszichológiai paramétereit jól megismerhetjük Kopp Mária és férje, Skrabski Árpád „Magyar lelkiállapot” című munkájából. Az alábbiakban az ő felméréseik és megállapításai alapján tájékozódok.

A pessimismus hungaricus, a magyar sötétenlátás régi betegsége népünknek. Talán történelmünk elnyomatásokkal teli évszázadai tették gondolkodásunkat reményvesztetté. Elég, na a tatárjárás, a 150 éves törökuralom, a 400 éves Habsburguralom és a közel félévszázados szovjet elnyomás tényére utalunk. Mind orvosi, mind pszichológusi körök egyöntetűen szólnak arról, hogy a magyar nemzet súlyos neurozís (általános idegesség) és depresszió (belső lehangoltság, melábu) tüneteit mutatja. Eredője pedig a szorongás egyéni, családi és társadalmi méretű forrásaiból indul ki.

Milyen mértékben vagyunk neurótikusak?

A hivatkozott könyv felmérései szerint húszezer megkérdezett esetén, amely elég nagy merítési teszt, 33,8% mondta magát valamilyen mértékben neurótikusnak. Ha ehhez hozzászámítjuk azt, aki esetleg önmagáról fel sem fedezte betegségét, akkor ez a szám elérheti a 40%-ot. A nők aránya kétszer olyan magas, mint a férfiaké.

Mennyire vagyunk depressziósok?

A 16 év feletti populáció 24,3%-a panaszkodik depressziós tünetekről. Tehát a serdülő és felnőtt lakosság 1/4-e.

Nagyon magas arány, ha arra gondolunk, hogy kisugárzások a társadalom felét lehangoltá és buskomorrá teheti.

Felmérés szerint a 39 év alatti lakosság 8%-a, a 40-49 év közöttiek 10,5%-a, az 50-59 évesek 15,5%-a, a 60 feletti 24,9%-a reménytelennek látja holnapját. E magas arány is jelzi, hogy reménységünkön milyen gyakran kell prédikálnunk.

Önkárosító magatartásformák gyakorisága igen magas. A férfiak 75%-a, a nők 45%-a fogyaszt naponta alkoholt. A fokozott gyógyszerfogyasztás a másik veszély, amely fiataljainkra leselkedik. 40-50 ezerre tehető a drogot fogyasztók száma hazánkban. Az öngyilkossági kísérletek gyakorisága állandóan növekszik. Magyarország 45 százalékkal előkelő helyen található Európában. Ugyanez a szám Dániában 28, Ausztriában és Finnországban 27 százalékkal.

Természetesen nem szabad megfélekednünk arról, hogy mind a társadalomban, mind híveink között a többség egészséges fiziológiailag. F fiataljaink alkalmazkodási hányada jóval magasabb az idősekénél. 40%-uk vallja, hogy a nehéz élethelyzet más, értékesebb emberré formálta.

Az ép személyiség jellemzője, hogy széles határok között tudja irányítani, áthangolni idegrendszeri állapotát.

Természetesen más jellemzők figyelhetők meg városos és falun. Az egyes települések között is nagy különbség lehet. Az említett koordinátarendszerben magunk is végiggondolhatjuk saját gyülekezetünk szociálpszichológiai helyzetét.

Lelkipásztori meditáció

Az előkészület legnehezebb fázisa a textus találkozása, a mondanivaló ütköztetése az étellel, pontosabban keresztény életünkkel.

Nincs kétségünk afelől, hogy az igehirdetés mindig a megfeszített és feltámadott Jézus Krisztusról való tanúságtétel, de más-más összefüggésben. Ebben segít a textus tematikája. Lutheránus igehirdetőkként azonban soha nem feledhetjük, hogy mi nem a textust, hanem Jézus Krisztust hirdetjük a textus alapján.

Matematikus képpel élve, ismerjük az exegézis vonalát, a vonal hosszát, irányát, hajlását, de vizsgálnunk kell, hogy viszonylik az adott koordinátarendszerben a középponthoz és egyéb mutatókhoz.

Régi orvosi előírások szerint a páciens szívét a kabáton krétával kellett megjelölni. Ezzel arra figyelmeztettek, hogy minden gyógyítás a szív érdekében történik. A prédikátornak

a „régí ént” kell megcélozni, hogy aztán új ember szülessen az igehirdetés nyomán, új szíve legyen a hallgatónak.

Az igehirdető a gyülekezet pásztorja, ezért csak együttérzéssel és szeretettel szólhat.

Franz Xaver Geiger 1789-ből származó Pastoralleherjében írja: a jó prédikáció rövid, megragadó és nem sértegető. Ez utóbbi különösen figyelemreméltó.

A prédikáció hatalma három forrásból adódik össze.

Először a textus eredeti magyarázatából. Egyszerre kell a textus összefüggéseire és sajátos mondanivalójára figyelni. *Másodszor*: a prédikáció tartalma adódik a kor emberének helyzetéből, amelyben megszólítja az ige. Nem létanalízis ez, de az alapszituáció ismerete is írásmagyarázati feladat. Az emberi egzisztencia egyéni vonásai és a világgal való összefüggései egyaránt idetartoznak.

Harmadszor a prédikáció tartalma meghatározott az igehirdető személyes teljesítménye által, amely a textus és a jelen közvetítése között sajátos kifejezést nyer. (D. Rössler: *Das Problem der Homiletik*, 1966.)

Természetesen nem azonos feladat városban vagy falun prédikálni. A földműves és állattenyésztő ember fájdalma nagyobb egy-egy állat pusztulása láttán, mintsem az érdekelné, hogy melyek a kortárs szellemi áramlatok, amelyek sokakat megfertőznek és a hitelenség mótelyét terjesztik. A rádió és televízió korában azonban aligha gondolható, hogy bárkinek ne lehetne tájékozódása a világ eseményeiről.

Szabad gondolkozunk képeken és hasonlatokon, amelyek nagyon kifejezően segíthetik elő mondanivalónk elmélyítését.

Fontos a logikus gondolatmenet összeállítása. Talán humoros a német közmondás: er sagt es klar und angenehm, was erstens, zweitens und drittens kam. – De az alapgondolat megszívlelendő.

Elég nehéz elfogadni azt az igehirdetési bevezetést, amely

rögtön a textusra hivatkozik. Számomra az étellel való kapcsolatépítés a prédikáció elején mindennél fontosabb feladatnak tűnik. A hallgatónak éreznie kell, a Biblia az élet könyve, róla van szó. (Tua res agitur)

Jó figyelemfelkeltés az egész prédikációt jobba és érdekesebbé teszi. Természetesen a döntő a fő rész, a mondanivaló megszólaltatása. – Sokszor soká keresi a végszót a prédikátor. Mint az üldözött kakas, amelyik nem találja a kerti sövényen a lyukat, és vergődik benne.

A stílusról Luther így ír: „*Tölem idegenek azok, akik prédikációjukban a magas műveltségű tanultakra irányítják mondanivalójukat, és nem az egyszerű emberekre, akikre nem figyelnek, mert magas, tündöklő szavakkal ékeskedni többet rombol és bosszant, mint épít.*”

Végezetül fel kell tennünk magunknak a kérdést: mindaz, amit leírtunk a prédikációban, igaz? Vállalni tudom Isten és emberek előtt, amit mondani akarok? Igaz ez a Biblia egészének és hitvallásaink tanításainak a fényében? Erre a belső és végső önkontrollra szükségünk van!

Az evangélikus prédikátor lényegét ragadta meg Lucas Cranach a wittenbergi templomban festett oltárképével: Luther a szószéken áll, előtte a nyitott biblia, jobb kezével a Megfeszítetre mutat, aki a templom közepén látható, a gyülekezet és a prédikátor között, az igehirdető Luther tekintete pedig teljesen a gyülekezetre irányul. A gyülekezet azonban a megfeszített Úrra néz. A prédikátor megbízatása ugyanis ez, hallgatóit az Úrra néző gyülekezetté formálni, mert Jézustól jön az élet és az üdvösség.

Ezért kell küldetésünket, misszióinkat komolyan venni.

*

(Az előadás rövidített formában hangzott el a kolozsvári Protesztáns Theológiai Intézetben, 1995. október 20-án, díszdoktori értekezésként.)

DR. BOROSS GÉZA ref. teol. professzor:

A kommunikáció teológiája*

Bevezetés

A kommunikáció témájával kapcsolatos közkézen forgó, lassan áttekinthetetlen szakirodalom jóvoltából, jelen előadásunk eleve mentesül a kommunikáció jelentésének és társadalmi jelentőségének méltatása alól. Ennek az előadásnak az a feladata, hogy a kommunikáció teológiai vonatkozásait igekezzék felmutatni. Először azért, mert a kommunikáció világi szakirodalmi természeténél fogva nem kutatja a kommunikáció teológiai összefüggéseit. A világi kutatás érdeklődését sokkal inkább a kommunikáció technológiai problémái foglalkoztatják (pl. hogyan lehet eredményesen kommunikálni?). Világi kutatóknak érthetően eszébe sem jut, hogy a technológiai problémáknak teológiai vonatkozásai is lehetnek. Ha pedig véletlenül eszébe jutna is valakinek, minden valószínűség szerint úgy intézné el a kérdést, mint annak idején a teológiai liberalizmus nagyhíró történése, az öreg *Harnack*. Új lakásba költözvén, tanítványai hordták fel könyveit. Amikor felhangzott a kérdés: „Itt vannak a dogmatikák, hová tegyük?” a felelet rövid volt és egyértelmű: „*Dogmatika? Tegyük a szépirodalom közé!*”

Problémafelvetésünk *másik oka* az a tény, hogy bár túl vagyunk a Hans Dieter *Bastian* szomorkás, a hetvenes évek elejéről származó diagnózisán („A kommunikáció problémá-

ja nem szerepel a teológia témalistáján.”), mégis a szakirodalom éppen a kommunikáció teológiájára tekintettel még mindig elég szerénynek mondható. Magyar vonatkozásban különösen.

Hiszen eddig mindössze két rövidebb és egyetlen hosszabb tanulmány jelent meg a kommunikáció teológiájának témakörében. Az egyik *Kádár Zsolt* tanulmánya a *Theológiai Szemle* 1993/5. számában. A másik *Kozma Zsolt* dolgozata ugyanebben a folyóiratban (1994/2). A harmadik pedig új teológiai doktorunk, dr. *Nagy Sarolta* disszertációja *A katechézis kommunikációs problémái*, Budapest-Nagykőrös 1995. Mindhárom munkát értékes, erőteljes motivációval, továbbgondolásra, kutatásra készítő pozitív impulzusokkal járul hozzá témánk további kutatásához.

A *harmadik ok*, s ez a legnyomósabb, az a tényállás, amire a téma egyik német kutatója, Rainer Friedrich Uhlmann figyelmeztet, mondván: „Minden kommunikáció eredete az isteni trinitásteológiailag értett kommunikációban, Isten lényében, Isten önmegvalósításában gyökerezik” (*Chancen und Kriterien christlicher Verkündigung im Fernsehen*, 1991 Wuppertal 46. old.). Ha ez a tétel igaz, akkor a kommunikációkutatás csak a felszínen mozog mindaddig, amíg nem radikalizáljuk Istenig, azaz a háttérig. Az Ótestamentum szakemberei szerint a héber *dábár* (ige) etimológiai alapjelentése az arab *dabara* (hátralenni) igével való összefüggése miatt annyi, mint valakinek a háttere. Ebből következik, hogy pl. ígét hirdetni annyit jelent, mint a dolgok, események hátte-

* Elhangzott az 1995-ös balatonszárszói református értelmiségi konferencián, augusztus 25-én.

rét felfedni, *revelálni*, tehát leleplezni. Továbbmenően, teológiát művelni, valaminek a teológiája után kérdezősködni annyit is jelent, mint a téma isteni hátterét igyekezni felderíteni. Erre a felderítésre tesz bátor kísérletet ez az előadás is. De témánk vizsgálatára készlet végül az a tényállás is, hogy az egyház problémái ma, a *harmadik évezred küszöbén* egyre inkább kommunikációs problémák. Többek között azért, mert az egyház nyelve egyre érezhetőbben egy sajátos szubkultúra nyelvének tűnik a tömegek szemében. Mondanivalónk, ami pedig nemcsak hitünk, de tapasztalataink szerint is az igazi terápia beteg társadalmunkban, a sokaság számára egyszerűen dekódolhatatlan, mesészerű. Sőt a neopozitívizmus nyelvfilozófiája szerint a vallás nyelve lényegében teljesen értelmetlen (bla-bla), mivelhogy érzéki úton (az öt érzékszerv segítségével) nem ellenőrizhető. Ez nyilvános kihívás a teológia számára. De ez a kihívás egyidős a teológia történetével, az Istenről való beszéd történetével. Erre a kihívásra felel például a 2Pét 1,16: „*Nem mesterkélte meséket követve ismertettük meg veletek a mi Urunk Jézus Krisztus hatalmát és eljövését, hanem mint akik szemlélői voltunk az Ő nagyságának.*” – Ezek az okok, indokok készletnek bennünket a kommunikáció teológiájának átgondolására. A téma szerteágazására való tekintettel javaslom, hogy szorítsuk mederbe a mondanivalót. Éspedig oly módon, hogy szóljunk először a kommunikáció *trinitásteológiai*, másodsor *antropológiai* és harmadszor *ekkléziasztikai* összefüggéseiről.

A kommunikáció trinitásteológiai összefüggései

1. A református teológiában „minden teológiai tájékozdásnak egyetlen kiindulópontja a kijelentés” figyelmeztet Ravasz László egyik dolgozatában („Gyakorlati bibliamagyarázat” *Károly emlékkönyv* 240k. old.). Hasonlóképpen tanít Tavasz Sándor is, mondván: „A keresztyén bizonyágtétel alapját mind gyakorlati, mind tudományos formájában a kijelentés képezi.” (*Református keresztyén dogmatika* 67. old.) Hogy eddig ez a teológiai gondolkodás mennyire nem idejétmúlt, sőt mennyire mai, jól mutatja Mark D. Wallace-nak a *Theology Today* 1988 júliusi számában megjelent írása („Teológia kijelentés nélkül”), melyben a kijelentésről szóló bibliai tanítás rehabilitációját sürgeti. Ebbe az irányba mutat Ulrich Körtner *Der inspirierte Leser* c. nemrégén, 1994-ben Göttingenben megjelent műve is. Mindez azt jelenti most már itt és most, hogy a kommunikáció teológiai hátterét keresve, a kijelentés tényéből és csodájából kellene kiindulni. A kijelentés csodáját a kommunikáció teológiai gyökereinek feltárásánál figyelmen kívül hagyni egyszerűen lehetetlen. Mégis azt kell, hogy mondjuk, s éppen a kijelentés alapján tájékozódva, hogy a kommunikáció ősfarmája és paradigmája nem az a vertikális kommunikáció, amit Isten folytat az emberrel, nem Isten dialógusa az emberrel, hanem az a dialógus, amit a trinitás személyei folytatnak egymással, szaknyelven szólva a Trinitás interperszonális dialógusa. Hogy mi mindenről esik szó ebben a dialógusban, természetesen nem tudjuk. Csak azt tudjuk – s éppen a kijelentés tükröző frott ige, a Biblia alapján – hogy szakadatlanul folyik ez a kommunikáció. Folyt már a világ alapjainak felvetése, a világ megalapítása előtt (1Pét 1,20 – Jel 13,8 – Ef 1,4). Szakadatlanul folyt Jézus Krisztus földi életében, elég magunk elé idézni Jézus intenzív imaéletét (Luk 6,12: „*Az éjszakát az Istenhez való imádkozásban tölté...*”). És folyik ma is a mennyben, hiszen szünet nélkül tart egyrészt Jézus Krisztus közbenjárása övéért (Zsid 7,25), másrészt a Lélek esedezése érettünk kimondhatatlan fohászokkoddal (Róm 8,26). Íme néhány kiragadott adat,

ami dokumentálja a Trinitás interperszonális dialógusának a valóságát. Ezért a kommunikáció teológiájának első tétele így fogalmazható meg: minden *kommunikáció háttere* a Szentháromság Isten önmagával folytatott kommunikációja.

2. Ezután beszélhetünk a kijelentésről, mint a kommunikáció teológiai alapjáról. Ahogyan a Jn 1,1kk-ból vagy a Zsid 1,1-3kk-ból kivilágosodik, hogy a Szentháromság Isten nemcsak önmagával folytat dialógust, hanem dialógust folytat a teremtett világgal, benne az emberrel. Éspedig részben verbális módon (Isten – ige), részben nem verbális módon (eseményekkel, tettekkel). A Biblia tanítása szerint Isten kommunikációja az egész világ (vö. Zsolt 19,1kk.). De az Ő kommunikációja a történelem is (Ám 3,6kk.). Kálvin ezzel kapcsolatban egyenesen azt tanítja: „*Isten úgy jelentette ki magát a világ alkotmányában és még ma is naponként úgy nyilatkoztatja ki magát, hogy szemünket sem nyithatjuk ki anélkül, hogy ne volnánk kénytelenek Őt látni.*” (Institutio 1.5.1.). Kálvin szerint tehát a világ alkotmánya is isteni kommunikáció. Ezen a ponton lesz egzisztenciális jelentőségű a kommunikáció teológiája. A kommunikáció teológiai összefüggéseinek a tisztázása íme már az első lépéseknél az elé a kérdés elé állít, vajon képes-e a világ, s benne az ember dekódolni a Trinitás kommunikációját? Értjük-e mindazt, amit Isten önmagáról mond, és mondani akar az atomok és tejutak, sőt tejútrendszer milliárdjainak világával – egyrészt, másrészt az emberi történelem kaotikus eseményeivel? Ezt a kérdést veti fel a kommunikáció ontológiai háttere.

3. Még erőteljesebben veti fel a mennyei világ üzenete dekódolásának a kérdését a kommunikáció *krisztológiai* összefüggése. Az a tény, hogy az Ige testté lett. Az inkarnáció Isten radikális kommunikációja. Egyrészt azért, mert a Szentháromság Isten Jézus Krisztusban szabadon, ingyen, kegyelemből teljes *communiot* vállalt az emberrel. A teológia ezt a csodát a Krisztus kettős természetéről szóló tanítással írja le. A kettős természet összekapcsolódásának misztériumát a régi teológusok – érdekes egybecsengés – *communicatio idiomatum*-nak nevezték. Jézus Krisztus emberrel vállalt kommuniójának a jelei pedig születése, tanítása, törvényértelmezése, gyógyításai, asztalközösségei, maga az úrvacsora és a végén kereszthalála. S ma meg nem szűnő közbenjárása. Jézus Krisztus egész lénye kommunikáció. Olyan folyamat, amelyben nemcsak maga a kommunikáció lett láthatóvá, hanem az üzenete is hallható. Jézus Krisztus mint a testté lett Ige egyszerre Kommunikátor és Üzenet. Ő az üzenet. A Szentháromság Isten üzenete a világ számára. Erről a csodáról, kommunikációról beszél a Biblia. A Biblia nem természettudomány. Nem folklór. Nem filozófia általában és nem történelemfilozófia specifikusan. A Biblia Krisztusra vezérlő mester. Krisztus mennybemenetele és visszajövele között a Biblia az eszköz, amely által kommunikálja a Szentháromság Isten az ember számára egzisztenciális jelentőségű információt, a Krisztus evangéliumát. Erre utal a II. Helvét Hitvallás 1. fejezete is, amikor a Szentírásról többek között ezt mondja: „*Maga Isten szólt az atyákhoz, prófétákhoz és apostolokhoz, és szól még mindig hozzánk a szentírások által.*” Itt aztán újra csak szinte magától vetődik fel a kérdés, vajon tudja-e dekódolni az embervilág a Biblia által kódolt isteni üzenetet? Ad-e *feed back*-et (visszacsatolást) a világ az evangéliumra.

4. A Biblia bizonyágtétele szerint a Szentháromság harmadik személye a *Szentlélek* Isten is tevékeny részese a Szentháromság kifelé irányuló kommunikációjának. A Szentléleknek erről a kommunikációjáról beszél már a Biblia első lapja. Erről beszél a prófétai inspiráció. Erről Jézus Krisztus fogantatása és felkenetése. De mindennél világosabban a pün-

ködsi csoda. Az első pünkösdi napján nemcsak az a tényállás világosodott ki a legfényesebben a minden kommunikációt érintő fundamentális igazság, hogy minden kommunikáció problémája a pneumatológiába torkollik. Egyrészt azért, mert van olyan kommunikáció, amivel nem azonosul a Lélek etikai okokból. Másrészt, ahol kitöltetik, ott győzelemre viheti a még oly erőtlennek tűnő kommunikációt is. Ezt bizonyítja a legmeggyőzőbben Pál apostol kommunikációs tevékenysége: „Az én beszédem és az én prédikálásom nem emberi bölcsességnek hitetű beszédiben állott, hanem léleknek és erőnek megmutatásában” – írja a 1Kor 2,4-ben. Pedig ugyanakkor ez volt róla a közvélemény: „A levelei ugyan súlyosak és kemények, de a maga jelenvolta erőtlen és beszéde silány” (2Kor 10,10). Kezdjük érteni, hogy az egyháztörténet és a világtörténet egyik legnagyobb hatású kommunikátora, a száz évvel ezelőtt élt *Spurgeon*, miért tulajdonít olyan rendkívüli jelentőséget az egyházi kommunikáció pneumatológiai összefüggéseinek. Sőt itt válik érthetővé, hogy a mai úgynevezett empirikus gyakorlati teológia miért fordul egyre nagyobb érdeklődéssel a Szentlélek és a retorika összefüggései felé (Rothermund, 1984).

A kommunikáció teológiai antropológiai motívumai

1. A keresztyén teológiai antropológia alapvető tanítása az, hogy az ember lényege szerint közösségi lény, tehát kommunikációra teremtett lény. Az ember istenképűsége nemcsak az ember szellemi (intellektuális) képességeit, nem is csak a természeti világ feletti uralkodás feladatát jelenti, hanem alapvetően azt a tényt, hogy egyrészt az ember férfiúvá és asszonnyá teremtett, tehát a házasságban lesz igazán a szó bibliai értelmében vett emberré. Másrészt viszont az ember az Istennel való kommunikációra teremtett lény. *Más szavakkal az ember vertikális és horizontális, ill. horizontális és vertikális kommunikációra teremtett lény.* Ebben a kommunikációs koordinárendszerben él az ember. A rendszer egyik tagja nem pótolhatja a másikat. Ezt az antropológiai összefüggést tükrözi Jézus Krisztus kettős-egy parancsolata: „Szeresd az Urat, a te Istenedet, és szeresd felebarátodat, mint magadat” (Mt 22,37-40). Jézusnak ez a szuverén és radikális törvénykompozituma a kommunikáció teológiai összefüggéseinek feltárásában azért olyan nagy jelentőségű, mert megmutatja, mit is ért Jézus a vertikális irányba történő visszacsatoláson (Szeresd az Urat!), ugyanakkor azt is, miben látja a horizontális kommunikáció lényegét, ti. nemcsak egyszerű információcserében, hanem a szeretetközösség kialakításában ember és ember között. De még továbbmenően, a kétirányú kommunikáció összetartozását. Mivelhogy egyrészt a vertikális kommunikáció teszi lehetővé a horizontális, másrészt viszont a horizontális hitelesíti a vertikális. („A diakónia kegyességkritika” Juhász Zs.). *Az ember tehát kommunikációra teremtett lény. Ez a teológiai antropológia egyik fundamentális tétele.*

2. A második azonban az, hogy az ember a bűn miatt igazán képtelen a kommunikációra. Az ember tragédiája kommunikációs tragédia. A bűn következményei éppen a kommunikáció területén a legnyilvánvalóbbak. A bűneset utáni ember egyszerűen képtelen dekódolni Isten adásait. Világosan mutat rá erre a szomorú tényre a legmélyebb keresztyén gondolkodó: Pál apostol. Ezt írja a Róm 3,11-ben: „Nincs, aki megértse, nincs, aki keresse az Istent...” Az 1Kor 1,2-ben ezt: „Hol van bölcs? Hol az írástudó, hol e világnak vitázója? Nem ismerte meg a világ a bölcsesség által az Istent. Ezért tetszett az Istennek, hogy az igehirdetés (= a keresztről való beszéd) által tartsa meg a hívőket.” Kálvin ugyancsak nyomatékosan

mutat rá az Intitúcióban (II. 1.), hogy Isten kommunikációjának dekódolása akkor lett volna lehetséges, ha Ádám el nem bukott volna, hanem megmaradt volna eredeti tökéletességében. A bűn okozta totális dekódolási zűrzavarnak a következménye az isteni kommunikáció félreértése. A meg nem értés a félreértés forrása. Konkrétan dokumentálja ezt a tragédiát a Szentírás félreértéseinek sorozata. S most *nem* is a Szentírás és az egyház ellenségeinek tudatos torzításaira, a radikális bibliakritika félremagyarázására (a Biblia teljességgel emberi könyv, kegyes emberek vallásos projekcióinak gyűjteménye) gondolok. Nem, hanem a bibliatisztelők torzításaira. Konkrét példa erre, amit Stauffer említ *Die Botschaft Jesu damals und heute* című könyvében. Citeaux Arnold 1208-ban hirdette meg az albigenek elleni hadjáratot. A katonáknak megparancsolta, kímélet nélkül vágjanak le mindenkit. Amikor a katonák megkérdezték, hogyan tudnak majd különbséget tenni albigenek és katolikusok között, az apát így válaszolt: „Ti csak vágjatok le mindenkit. Ismeri az Úr az övéit” (2Tim 2,19). Eredmény 20 000 halott. Íme a vertikális kommunikáció megszakadásának eredménye. Itt világosodik ki, hogy a vertikális kommunikáció megszakadása a horizontális kommunikáció csődje is. E csőd félelmetes dokumentációja a devianciák növekedése a társadalomban. Az egyházban pedig valamiféle önkreálta szent elit kifejeződése, mely ezt mondja: „Maradj otthon, ne jöjj hozzám, mert szent vagyok neked” (Ézs 65,5).

3. A teológiai antropológia kérdése ezen a ponton nyilván így fogalmazható meg: Van-e kiút ebből a csődből? A *református teológia* felelete az, hogy van, éspedig a Szentlélek kiáradása világunkra. A Lélek hatásának történeti példái vannak. Bibliai locusok idézése helyett, a legrövidebben így fogalmazhatjuk meg az evangéliumot, a Szentlélek nemcsak kommunikál, hanem *communio*t teremt (ApCsel 4,32-33). A kommunikáció teológiája epikléziszre serkent: „A négy szelek felől jöjj elő Lélek! Jövel Szentlélek Úristen!”

A kommunikáció ekkleziasztikai összefüggései

1. Az egyházzól szóló bibliai-teológiai tanítás szerint az egyház léte ebben a világban nem öncél, hanem eszköz. Az egyház nem Isten országa a földön, hanem Isten országának felvonulási épülete (Victor J.). Az egyház küldetése – Isten országa evangéliumának hirdetése, Krisztus evangéliumának proklamálása, explikálása és aplikálása (Barth). Az egyház alapvető ismertetőjegyei az újabb ökumenikus konszenzus szerint a *martyria*, a *liturgia* és a *koinónia*.

2. Ebből az ekkleziasztikai megalapozásból az az ekkleziasztikai konzekvencia következik, miszerint az *egyház tevékenysége kommunikáció, azaz az evangélium kommunikálása szimbolikus, verbálisan és praktikus*an. Ami azt jelenti, hogy az evangélium kommunikációja kell hogy történjék az istentiszteleten, az igehirdetésben, katechézisben, a lelkigondozásban, a diakóniában és a missziói munkában. Az ekkleziasztika e tevékenységek törzstudománya. Bemutatása annak a ténynek, hogyan erednek az egyház lényegéből az egyház tevékenységei? Miben van ezek autonómiája és mégis szerves összefüggése? Miért van szüksége Krisztus egyházának ezekre az élettevékenységekre az evangélium kommunikálása szempontjából? S itt világosodik ki, hogy az egyház élettevékenységeit szabályozó teológiai tudományoknak, a maguk sajátos problémái mellett, egy nagy közös problémájuk is van, s ez a probléma – a kommunikáció.

3. Hogy pedig mit jelent a kommunikáció problémája az igehirdetés tudományában, a homiletikában, a hitoktatás tu-

dományában, a katechetikában és a lelkigondozás tudományában, a poimenikában, a sorra kerülő korreferátumok be fogják mutatni. (Mivel azonban nem hangzik el korreferátum a liturgika, a diakonika és missziológia kommunikációs problémáiról, ezért befejezésül, ha távirati stílusban is, legyen szabad ezekről szólanom.)

3.1. Az újabb liturgikai kutatások (gondolok itt pl. Werner Jetter tübingeni professzor *Symbol und Ritual* című szakkörökben nagy figyelmet keltett könyvére) figyelemzetnek arra a tényállásra, hogy a keresztyén istentisztelet antropológiai szempontból szimbolikus kommunikáció. Mint ilyen, a meghatározottabban ellenszegül az istenkép és a hit fenyegető intellektualizálásának, amire a teológia igencsak hajlamos. Az istentiszteletnek nemcsak a hívők tanítását kell végezni, hanem arra kell igyekezni, hogy a hit bizalom is legyen (ne csak *notitia!*), azaz *imádkozó hit legyen* és maradjon. Meg kell az egyháznak értenie végre, hogy tanintézményekben az ember nem tud mint élő lélek létezni. Tanintézményekben csak gondolatok találhatók. Az istentiszteletben résztvevő ember hite azonban elsősorban nem argumentumokból táplálkozik. Az istentiszteletnek sokkal inkább azoknak az eseményeknek a tekintélyét kell reprezentálni, amikből a hit születik. A keresztyén istentiszteletnek, mint szimbolikus kommunikációnak a célja a hit táplálása. A liturgika egyik kérdése éppen ez, hogyan lehetne az istentisztelet valóban a hit táplálójává? Mik az akadályai annak, hogy azzá legyen? Mi módon volnának legyőzhetőek az akadályok? Hogyan járulhat hozzá e kommunikáció hatásához az istentisztelet, mint szimbolikus kommunikáció? Hogyan járulhat hozzá e kommunikáció hatásához az istentisztelet struktúrája, e sákramentumok újrafelfedezése, a református templomdíszítés (Csiesz S.) és a református egyházzene?

3.2. A másik egyházi munkaág, amiről korreferátum híján nekem kell szólanom, az egyház *szereletszolgálat*a, a diakónia. Az egyház *szereletszolgálat*a abban különbözik a nem egyházi (szociális) *szereletszolgálat*ától, hogy ún. nonverbális kommunikáció kell hogy legyen a Jézus Krisztus evangéliumáról. Modelljei ennek a kommunikációnak a diakónia hősei, Albert Schweizer, Teréz Anya, Juhász Zsófia, hogy csak a legismertebb neveket említsem. Mint tudjuk, A. Schweizer előbb

mindig operált. A sikeres műtét után ült a beteg ágya mellé és beszélt neki Jézus Krisztusról. Teréz Anya, ha a haldokló úgy kívánta, meggyújtott egy cigarettát, s a haldokló szájába tette, így tett bizonyosságot Jézus Krisztusról. Juhász Zsófia szinte az utolsó pillanatig szolgálatban égő életének örökké érvényes hagyatéka a szállóige: „a diakónia kegyességkritika.” *A diakónia tudományának, a diakonikának egyik kulcskérdése éppen ez, hogyan lehetne kenyérkeresetből kommunikációvá tenni a szeretetszolgálatot?* A diakóniában különösen nagy jelentősége van a „nonverbális” kommunikációnak: a mimikának, a tekintetnek, a gesztusnak, az érintésnek, általában a diakónus lényéből áradó metakommunikációnak.

3.3. Végül arra kell még röviden rámutatnom, milyen összefüggés van a kommunikáció és misszió között. A probléma időszerű, mondhatnám nemcsak aktuális, hanem *actualissima*. Az újabb missziológia (pl. H. Brückle, H. Kremer) behatóan vizsgálja a kérdést: *kommunikáción – írja Bürkle – a misszió területén azokat az emberi viszonylatokat értjük, amelyekben nemcsak információk hangzanak el ember és ember között, hanem részvétel (participatio) is történik egymás életében.* Az információ csak a missziói igehirdetés formájában történő közvetítése a keresztyén üzenetnek. A *participatio* viszont az evangélium által teremtett új kapcsolat ember és ember között. – A nagy világmissziói konferenciák amikor helyeslik ezt a követelményt, ti. a *participatiót*, tovább is lépnek a személyi szférán. Azt követelik ugyanis (gondolok pl. az 1989-es manilai konferenciára), hogy a tömegkommunikációs eszközöket egyre inkább az evangéliumok szolgálatába kell állítani. Mégpedig azért, mert *jelenleg a tömegkommunikáció a pornográfia és az okkultizmus szolgálatában áll világviszonylatban, tehát a lelki-szellemi környezetszennyezés eszköze.* A keresztyén egyházak a társadalom lelkiismerete kell hogy legyenek. Az ébresztés annyi, mint lelkiismeretébresztés. A keresztyén missziológia alapvető követelménye ma az, hogy használjuk fel a kommunikációs technológiát a kommunikáció teológiájának terjesztésében, a ma élő ember-világ lelkiismeretének ébresztésére, az egyetlen lehetséges út és kiút felfedezésére, ahhoz a Krisztushoz segítségére, aki ezt mondotta: „*Én vagyok az Út, az Igazság és az Élet*” (Jn 14,6).

INTERJÚ

a Vallási médiák Magyarországon című TV-műsorban video-magno felvételtől lapunk felelős szerkesztőjével, 1995 tavaszán

TV: – Ön abban a szerencsés helyzetben van, hogy a vallási média helyzetét belülről is tudja szemlélni, mint felelős szerkesztő és kívülről is, hiszen Amerikában is tanult, a későbbiekben pedig jó kapcsolatot épített ki az európai skandináv országokkal.

H.K.: – Egy bizonyos egyensúlyhelyzetet jelent, hogy nem csak Magyarországon belülről láttam az eseményeket, a történéseket, hanem kívülről is és fordítva. Mert aki csak kint él, annak fogalma sincs, hogy Magyarországon mi van. Úgy hogy, ilyen szempontból jó pozícióban vagyok.

Egy korrekciót, ha szabad tennem a beszélgetés elején; a „média” szó helyett én „kommunikációs eszközöket” szoktam mondani. Egyik sem magyar szó, egyik sem problémamentes. A médiában én a médium többes számát érzem, ami inkább a spiritizmushoz van közelebb, a rossz szellemekhez, mint ahhoz, amit mi kommunikációnak nevezünk. A kommunikáció a régi latin szóból, a „kommunió”-ból ered, amihez az egyházaknak köze van; ma is használjuk. Az elmúlt imahéten például ez volt a fő téma, a kommunió vagy görög szóval a koinonia.

– Ön a *Teológiai Szemle 1994/4-es számában egy tanulmányt jelentetett meg a kommunikáció és erkölcs kapcsolatáról...*

– Ez egyike volt azoknak az előadásoknak, amiket különböző plénum előtt tartottam, pl. a zsidó-keresztény párbeszéd egyik nemzetközi fórumán, ahol arra kértek, hogy a kommunikáció és erkölcs témájáról beszéljek.

Ott megemlítettem azt is, ami majdnem egy évig állandóan a saját kérdésem volt: '93 őszén Párizsban egy UNESCO konferencián képviseltem a magyar UNESCO albizott-

ságot – a kommunikációval foglalkozót –, és ott nagy vita támadt, hogy mi a kommunikáció igazi értelme. Egy amerikai és egy dél-koreai az egész kérdést – mint erkölcsi kérdést – lesöpörte az asztalról azzal, hogy a *hír* az anyag és *árú*, a kommunikáció pedig az *üzlet* egyféle ága.

Ez ellen én tiltakozom, és ott is megtettem. A dán vezető is megtette, mégis a konferencia nagy része nem a kommunikációs etika kérdésével foglalkozott.

Sokak számára egész idegen az, hogyha itt az erkölcsnek vagy etikának – és morálnak a problematikáját behozzuk. Más ágazat, szokták mondani. Én az emberi élet egy jelenségének tartom a kommunikációt. Olyan fontos aktivitásnak, amihez egész emberségünknek, nem csak az üzleti érzékünknek vagy haszonnak van köze. Azt hiszem, hogy mi, protestánsok, bizonyos értelemben el is vagyunk kötelezve arra, hogy a kommunikációban saját hangunkat hallassuk, ami természetesen nem jelenti azt, hogy nem figyelünk másokra.

A Magyar Katolikus Újságíró Szövetség egy fórumán is tartottam előadást hasonló kérdéstről, de más aspektusból, és azt gondolom, hogy éppen a közös kihívások miatt, nagyon sok közös kapcsolódási pontunk van római katolikus testvéreinkkel, de a többi keresztény felekezettel, elsősorban a történelmi felekezeteket is megemlíthetem.

A kommunikációt négyfázisú cselekménynek vagy eseménynek érzem. Az egyik az információközlés, a másik a recepció, elfogadása a másik fél részéről annak, amit én mondani akarok. A harmadik az a visszajelzés, hogy meg is hallotta és vette az én adásomat; van antennája hozzá és negyedszer egy permanens kontaktus, egy állandó kapcsolat az, ami ennek az eredménye lehet. Természetesen ezek sémák, ezt a sémát például lehet alkalmazni teológusnak és újságírónak egyaránt.

Egy másik séma az, hogy *háromcsatornás a kommunikáció*. Van egy tanulási és tanítási része, van egy kölcsönös információs része, ami mindig kétirányú kell, hogy legyen és a harmadik – ezt már a keresztény újságírásnak mondom, akár az írott sajtóra, akár az elektronikus sajtóra gondolok –, ez pedig a spirituális gazdagodás. Úgy kell szólnunk, szolgálunk, írunk vagy beszélünk, hogy abból gazdagodás, valami pozi-

tív eredmény, gyümölcs szülessék és ne csak negatív kritika; különösen ne rombolás. Tehát egy kreatív tevékenységnek érzem a kommunikációt, és minden kommunikációs eszköz valójában csak eszköznek tartok. A döntő az én számomra a mondánivaló, és minden mai eszközt föl kell használni hozzá, de a tartalma jelentős a kommunikációnak.

– *Megvalósulhat-e, illetve mennyiben kívánatos az, hogy az úgynevezett vallási média egyházpóitikai vagy tekintségük úgy, belső ügyeket is az olvasók elé tárjon? Joguk van-e ehhez az ezen a területen dolgozó újságíróknak?*

– Azt gondolom, hogy nem csak joguk, hanem kötelességük is! Úgy szoktuk mondani, hogy az egyház, ha akarja, ha nem, politizál, de nem pártpolitizál. Tehát nem kötelezi el magát egyik vagy másik irányzathoz, hiszen akkor rögtön kirekesztené híveinek egy részét. Az evangélikusok nem tartoznak kizárólagosan egy párthoz Magyarországon. Minden pártban benne vannak nyilván, a legtöbbször meg pártonkívüli. Akkor végzem jól a munkámat, ha tájékoztatok, de nem próbálom manipulálni őket bármilyen irányban, hogy pl. tessék erre szavazni, vagy tessék csak ezt olvasni. Az evangélikus ember szabad arra, hogy bármit elolvasson, ugyanakkor megtartja az identitását, önmagával való azonosságát.

Az információ adása a mi feladatunk. A mi lapunkban, a Lelkipásztorban, ez többféle módon megy. Részben az evangélikus világról, ami Európán kívül is él, de Magyarországon általában csak a németeket szokták idesorolni. Ám a skandinávok is idetartoznak, az amerikaiak is és az azelőtti, úgynevezett harmadik világbeliek is; (én nem szeretem egyébként ezt a szót használni, mert ez megosztja a világot, egy világ van és vannak úgynevezett *ifjú* egyházakhoz tartozó keresztények).

Ez folyik az evangélikus világról való tájékoztatásban. Ugyanakkor van egy ökumenikus híradónk, ami a felekezeti határainkon kívülről is adunk ismertetést, nagyon részletesen. Ez a mi negyedik csatornánk a Lelkipásztorban, ahol minden szerepelhet, az ortodox egyháztól kezdve a római katolikusokon keresztül a reformátusokig. Továbbá az úgynevezett, nálunk úgy hívják, szabadegyházakig vagy kis egyházakig, tehát a baptistákig vagy meto-

distákig, sőt foglalkozunk más világvallásokkal is. Tehát itt minden lelkészünk, aki olvasó, tájékoztatást kaphat arról, hogy mi van a világban.

A mai lelkészek nagy része nem ér rá maga válogatva olvasni. Nekem egyik kötelességem viszont az, belülről való kötelességem is, hogy naponta 2-3 órát olvassak, és meg is van rá a lehetőségem, mert igen sok újságot – 18 külföldit és sok magyart – kapok. Ha ezt a 2-3 órát erre használom, akkor körülbelül tudom, hogy hol vagyunk, és akkor szinkronban tudunk lépni. Ez egy olyan szolgálata a Lelkipásztornak, ami a magyar sajtó glóbuszán talán egyedüli, illetve van a világvallásokról a Rapcsányi-féle műsor a rádióban, ehhez hasonló a mi ökumenikus világhíradónk.

– *Ha valaki ezzel a témával egy kicsit bővebben kezd foglalkozni, elég könnyen arra a gondolatra juthat, hogy ezzel egyenes arányban nő egy-egy egyház nyitottsága a nem hívők felé – adott esetben a sajtón keresztül is –, ha minél kisebb az az egyház.*

– Ez részben igaz. Ma az én megfigyelésem szerint, ez magánvéleményem, csak kis egyházak vannak. Hiába szólunk arról, hogy Magyarországon a tradíció szerint van egy óriás egyház, a római katolikus és van egy nagy protestáns, a református és van kisebbségi, az evangélikus, a történelmi egyházak között. Én annak a statisztikának hiszek, hogy körülbelül 16% a rómaiaknak a száma. Nem 65 vagy 75, mint a pápalátogatásnál mondtuk. Tudnillik, aki aktívan részt vesz az egyház életében. Ugyanúgy túlzásnak érzem, ha 20% reformátust mondunk, a mi 4,5 százalékunkat is túlzásnak tartom.

Tehát nekünk úgy kell élnünk itt, Magyarországon, arra kell figyelniünk, hogy a lakosságnak kb. a kétharmada igazán nincs kapcsolatban az egyházzal. Nem biztos, hogy el-lenséges, inkább neutrális, de a szekularizáció folytán, ami Magyarországon is megvan, az olvasóink nagy része, aki érdeklődik is, rendszerint nem aktív egyházi tag. Ezért van, hogy oly keveset tudnak rólunk. A mi egyik feladatunk az, hogy ismertté tegyük magunkat.

Megjelenik a belvárosban egy havi híradó és az ökumenikus hetet „ökonomikus” hétnek írja, (a sajtó gyakran ugyanígy téved). Tehát nem ismerik a szót, pedig már 50 éve van Magyarországon Ökumenikus Tá-

nács. Ez csak egy példa arra, hogy nem ismernek bennünket. Összevissza keverik a megszólítást. Nem tudják a különböző egyházi struktúrákat, úgyhogy ez egy egyszerű feladat, hogy saját magunkról úgy beszéljünk, hogy valami ismeretet közöljünk. Ugyanakkor el vagyunk kötelezve arra, hogy a „nem-egyházat” is megismerjük. Tehát nem légüres térben vagyunk, és nekem, az újságírónak szerepem vagy szolgáltatásom, kötelességem tudni, hogy mi van Magyarországon, túl az egyházi kerítésen. Mert ellenkező esetben egy olyan világba képzelném magam, ahol festett színfalak vannak, s nem valóságos az a világ. Úgyhogy nekem körülbelül kell tudni, hogy akár a gazdasági, illetve irodalmi életben, vagy a természettudományok oldalán mi van ma. Mi az aktuális kérdés.

Valamiként a II. Vatikáni Zsinat alapmagtartása az, ami irányadó. Szívesen veszek római katolikus példát. Az a szó, amit XXIII. János meghirdetett „aggiornamento”, állítólag olyan szó, ami római dialektusban azt is jelenti, hogy ma még eladható az áru. Tehát nekünk úgy kell az „árut” nyújtani – nem tartalmilag veszem, csak jelképesen –, hogy azt ma el lehessen adni.

A mai életét nem ismerve, nem lehet újságot írni ma. Azt hamis beállításnak érzem, ha egy lelkész vagy egy keresztény újságíró elefántcsont-toronyban él. Azt hiszem, hogy alig van szakma, ahol annyiféle ember jön – legfőlőbb a háziorvost vagy a körzeti orvost szoktam ehhez hasonlítani – aki annyiféle embert ismer, mint egy lelkész. Nem dicsekedni szoktak jönni hozzám – például én 35 évig szolgáltam a Deák téren –, hanem rengeteg problémával.

Általánosabban: az egyházi sajtónak az a feladata, hogy sok embert ismerve, az emberek nyomorúságával, bajával és örömeivel tisztában legyen; hogy itthon legyünk ebben a világban.

Sok vígasztalásra szoruló, szomorú ember van ma Magyarországon, mint máshol is Európában, de talán nem véletlen, hogy sokszor hungaropesszimizmusnak jelzik a közérzetet Magyarországon. Nekünk nem ezt kell erősíteni, hanem itt kell valahogy reménységet kelteni. De nem a kitanítás módján. Engem nagyon bánt, hogyha lelkészek vagy kereszt-

tény újságírók „földről” szólnak. Úgy, hogy kitanítják, hogyan is kellene. Nem! hanem egymás mellől kell. Egy bizonyos párbeszédnek vagy találkozásnak az eredménye az, ahogy mi megtalálhatjuk a hangunkat.

– *Vegyünk egy vallási magazint: van-e olyan arány, hogy mennyi egyházi ember, adott esetben lelkész vagy pap legyen a szerkesztőségben és mennyi civil?*

– Itt bizonyos kompromisszumot látok helyesnek. Magát a kifejezést, hogy „egyházi” és „világi”, nem fogadom el, mert a protestantizmus egészen más képletben gondolkodik. Nincsen egy klerikális, szent terület és egy profán, világi terület. Az én számomra én is világi vagyok, noha fölszentelt vagy fölavatott lelkész vagyok, ugyanakkor a világit is egyházinak szoktam mondani, hogyha az a kérdés jelentkezik, hogy hát mit csináltak „ti” ott, az egyházban? Akkor szeretném, ha úgy mondanák, hogy mit csinálunk mi, mert az, aki felügyelő vagy az, aki presbiter, vagy aki éppen kívülálló is, egyháztag.

A mi számunkra ez könnyű, mert a paritás elve – az egyenlő részvétel, lelkészi szolgálatban lévő és nem lelkészi szolgálatban lévő emberek egyenlő részvétele – strukturális alapelv a mi egyházunkban. Minden lelkész mellett van egy felügyelő: ez minden szinten, egyházközségi, egyházmegyei, egyházkerületi és országos szinten is így van.

Hogy egy kissé eltolódott a klerikalizmus felé a mi egyházunk is, az az elmúlt rendszer furcsa következménye. Tudniillik, egy bizonyos orosz modellen tájékozódva, az egyház a patriarchákkal vagy metropolitákkal volt egyenlő, és a nép, a „plebsz”, az nem sokat jelentett. A protestantizmusban ez idegen elv. Ezt bizonyos értelemben ránk kényszerítették, és azt kell mondani, hogy a protestáns vezetők vagy püspökök ezt egy idő múlva el is fogadták. Olyan álarc lett ez, ami ránőtt az arcukra. Nem nagyon tiltakoztak ellene. A valóságban ez nagyon idegen tőlünk, mert az egész egyház az Egyház.

A római is konzervatívnak mondott felekezet. Ma mégis a „Populus Dei”-t, az egész „Isten népét”, szokta emlegetni és nem beszél külön, olyan mértékben a klérusról, kiemelt módon, mint azelőtt. Úgyhogy

ma a római egyház is szerényebben szól az Isten egész népéről, nem beszél a tökéletes társadalomról, hanem az Isten népéről, ahova odatartoznak a szolgáló lelkészek is éppen úgy, mint a hívők.

Azt hiszem, hogy a mi részünkről a paritás elvét a sajtó vonalán is tartani kellene. Nem egy megszokott luteránus középút ez, vagy valami langyos megoldás, hanem egy bizonyos egyensúly, hogy teológusok, beleértve a lelkészeket is és nem teológusok, nem lelkészek is, egyforma módon jussanak szóhoz.

A mi lelkészi folyóiratunkban most rendszeresen írnak nem lelkészek. Van egy ilyen rovatunk, ahol „A teológia szomszédságában” cím alatt pedagógusok, szociológusok, pszichológusok írnak rendszeresen, mert az ő hangjukat is igénylem. S ahhoz, hogy a kép teljes legyen, ez az én számomra természetes.

Tehát: egyoldalúan, csak papok által szerkesztett újságot nem tartok egyházinak. Egyoldalúan, csak nem-lelkészek által szerkesztett szintén nem. Hanem a kettőt együtt. Mert különben légüres térbe kerülünk.

– *Visszatérve a kommunikáció és erkölcs viszonyának kiinduló kérdésére. Mi az a legfontosabb probléma, amit ebben a témakörben érez? Mi az, amire leginkább fel kell hívni a figyelmet?*

– Ezt nagyon egyszerűen meg tudom fogalmazni. József Attilának a szavát próbálom transzporálni; ő azt mondta, „szabadság, te szülj nekem rendet”. Én úgy fogalmazok: szeretet, te szülj nekem rendet. Nem egyszerűen a régi – ahogy Deák Ferenc mondta – igazság érvényesül itt, hogy „igazat, csak az igazat”, hanem az igazat – szeretetben.

Mert lehet igazat mondani úgy, hogy a másikat megölöm vele, a szónak van ilyen ereje is: kés helyett vagy géppisztoly helyett lehet használni. Az igazságot szeretetből kell mondani. A szeretet egy új dimenzióba emeli a másikat. Jézus úgy látott egy pénzváltót is az Újtestamentum szerint, látta benne, hogy ki lehet ez az ember, akit megvetettek, aki egy jó üzletember, de a nép által kigúnyolt kis valaki. Ebből lett azután új ember, azáltal, hogy Jézus közelében élt.

A riportot készítették: Héver Zoltán rendező, Katona Margit gyártásvezető

Evangelikusok a nagyvilágban

Újrakezdés vagy folytatás?

A Magyar Evangelikus Egyház misszióban?

A hazánkban történt társadalmi változás után mindazok, akik felelősséget éreztek Isten Országáért, cselekedni kezdtek. Egymás után születtek egyesületek, szövetségek, alapítványok. Egyházunkban – többek között – megalkult a „Külmissziói Egyesület”.

KÜLMISSZIÓ

Ezt a szót a Magyarországi Evangelikus Egyházban eddig nem használtuk. Az 1909-ben megalakult „Magyarhoni Ágostai Hitvallású Evangelikus Misszióegyesület” szót őriztük. A misszió szóhasználatának teológiai alapjai vannak. A „misszió” szó egyházi használatáról dr. Karner Károly egykor cikket írt a Lelkipásztorban. „Misszionak” mondjuk tudvalevőleg Krisztus Egyházának azt a „népek” felé fordult szolgálatát, mellyel őket „tanítja”, azaz nekik Krisztus igéjét, az Evangeliumot hirdeti és őket megkereszteli. Ez a „misszió” az Egyházban „külső”, azaz a rajta kívül állók felé forduló szolgálata: a „külső misszió”, vagy a megszokottabb, de rossz magyar szóval „külmisszió”.

„EGYESÜLET”

Egyházunkban a missziói felelősséget hordozók megőrizték a „Misszióegyesület” kifejezést. Az egyház története azt mutatta, hogy az egyesületi forma betöltötte hivatását akkor, amikor az egyházban a Szentlélek új életet formált. Gáncs Aladár, dr. Podmaniczky Pál és velük még sokan az egyesületi formától az egyházi kegyesség felé fordultak. Feladatuknak látták, hogy a misszió ügyét az egyházban szolgálják. Az 50-es években a Missziói Egyesület vezetőségében megerősödött a felismerés, hogy a Magyarországi Evangelikus Egyháznak feladata a misszió végzése. A Misszió Egyesület kifejezés helyett az

„Evangelikus Misszió”-t használtuk. Ezzel a felismeréssel nem álltunk egymagunkban. A FÉBÉ vezetősége is tudatosan kezdte felszámolni az egyesületi formát. Egyre határozottabban közelített az egész Magyarországi Evangelikus Egyház felé.

Kérdés: A Podmaniczky Pál Missziói Intézet és az Evangelikus Misszió felszámolásával megszűnt a Magyarországi Evangelikus Egyházban a missziói felelősség? Kívülről így látszott. De mi nem látásban élünk, hanem hitben. A kérdést így kell feltenni helyesen: Isten megszüntette a MEE missziói felelősségét? Egyáltalán elképzelhető, hogy Országáért társadalmi változások határozzák meg? Krisztus Urunk soha nem adta ki kezéből a misszió irányítását! Dolgozott alkalmas és alkalmatlan eszközökkel. De az Evangelium terjedésének ügyét soha nem adta emberi kézbe! A misszió története mutatja, hogy voltak a Misszió Urának számunkra sokszor érthetetlen tettei. De az Evangelium mindig erővel, hatalommal tört előre. *Bűvópatakként* élt közöttünk a missziói felelősség. Megváltónk nálunk sem adta fel Országának előretörését. Isten éltette a missziót. Ezt tények bizonyítják.

Senki nem törölte ki Bibliánkból a missziói parancsot! Énekeskönyvünk új kiadásában is megtalálhatók a missziói énekek. Konfirmációs káténkban is benne van a misszió. Évről-évre megünnepeztük Vízkereszt ünnepét. Újságjainkban cikkek jelentek meg a misszióról. Igaz, néha a missziót gyarmatosítással vádoló cikkek is. Isten ügyét nem visszük előbbre azzal, hogy a bűnök nem valljuk be. Igaz, a misszióknak voltak, vannak ma is olyan megnyilatkozásai, amelyek mögött az emberi bünt észre kell venni. De újságjainkban nemcsak misszióellenes cikkek jelentek meg! Amint Izraelnek, úgy az Egyház-

nak is volt mindig „maradék”. Mindig voltak, akiket nem elégitett ki saját üdvösségük tudata. Fáradoztak az Evangelium terjedéséért. *Mindenek felett imádkoztak a misszióért.* Ezt nem tiltotta meg senki! Amennyire lehetett, figyelemmel kísérték Isten Országáért terjedését. A Norvég Izrael misszió rádiós adásai a misszió ügyét is szolgálták. A felnőtt keresztelesek növekvő száma mutatja, hogy sokan meghallották közöttünk az Evangeliumot. A „Külmissziói Egyesület” megalakulása is bizonyosága annak, hogy élt közöttünk missziói felelősség. Olyanok álltak az ügy mellé, akik régtől fogva a misszió emberei voltak. Isten velük és bennük folytatta azt, ami elkezdődött az Országos Misszióegyesület megalakulásakor.

Arról sem feledkezhetünk meg, ami külföldön történt. Világkonferenciákon előadások vagy hozzászólások formájában elhangzott, hogy a Magyarországi Evangelikus Egyház nem adta fel missziói küldetését. Isten közöttünk végzett munkájáról szóló beszámoló missziói híradás volt. Azt sem szabad elfelejteni, hogy egyházunk tagjai közül többen – állami kiküldetésben – éveket töltöttek missziói területeken, az élő Isten nem ismerő emberek között éltek. Nem rejtették el hitüket. Keresztyén életvitelükre többen felfigyeltek. *Mi volt ez? Misszió a javából!* Könyöröghetünk azért, hogy az elhintett mag jó gyümölcsöket teremjen.

A jövő missziói kutatóira vár a feladatot: számba venni mindazt, amit Krisztus Urunk végzett közöttünk a háború befejeződésétől a társadalmi fordulatig. Amíg ez megtörténik, addig is hálát adhatunk azért, hogy az Egyház Ura közöttünk munkálkodott.

A teológiában világszerte ártékeles kezdődött el. Ennek eredményeit, fontosabb felismeréseit még nem értékelhetjük. De azt bizonyossággal állíthat-

juk: a Biblia került az érdeklődés középpontjába. Ennek le lehet vonni missziói következményeit:

1. Krisztus missziói parancsának megvalósításában a Szentlélek munkálkodik. Barnabást és Pált a Szentlélek hívta el. Pált a Szentlélek Ázsiából Macedóniába irányította.

2. A misszió hordozója, háttere a gyülekezet. Az újszövetségi időben a gyülekezet – egyház cserefogalmak voltak.

3. A gyülekezetekben szolgálókból, tanítókból, missziót végzőkből a Szentlélek választotta ki azokat, akik a gyülekezet támogatásával eleget tettek Krisztus parancsának.

Ezekből következik, hogy a *jövendő* felőli tervek kialakításánál a Szentlélek irányítására kell figyelni. A MEE missziói szolgálatára is érvényes a Kijelentés: „... aki lekezdté bennetek a jó

munkát, elvégezi a Krisztus Jézus napjára.”

Ferenczy Zoltán

*

(A *Lelkipásztorban* megjelent cikkre (Lp. 1995/7-8) reflexióként közöljük a szerző írását, mint aki egykor a Podmaniczky Pál Missziói Intézet vezetője volt.)

DR. BÁLINT ZOLTÁN

Múlt és jövő egyházunk számára: a misszió

Kevés fogalom van, amely annyiféle asszociációt vált ki egyházunk tagjaiból és egyházon kívüliekből egyaránt, mint a misszió. Még akkor is számos, nagyon különböző tevékenységre és mentalitásra gondolunk, ha leszűkítjük a fogalmakört és kihagyjuk az egyre szélesebb területeken nem klasszikus értelemben használt jelentéseket, mint pl. békemisszió, felderítő tevékenységek, stb. A klasszikus egyházi jelentés hallatán egyaránt számíthatunk pozitív és negatív reakciókra. Vannak, akik a missziót a gyarmatosítással majdnem azonosítják, és vannak, akik már-már emberfeletti tulajdonságokkal ruházzák fel a misszionáriusokat. S egyre többen akadnak, akik a gondolkodás szabadságára hivatkozva, erőszakos beavatkozásnak kiáltják ki a megváltásról, s a teljes élet jobbá tételéről szóló örömhír továbbadását. Az első két csoporttal a későbbiekben foglalkozunk, itt a bevezetőben csak a harmadikra szeretnék kitérni. Számomra megdöbbentő, hogy milyen gyakran előfordul, hogy azok, akik Istennel szemben maximális szabadságra törekcsenek, a legkisebb ellenállás nélkül engednek be életükbe a fogyasztói társadalom diktálta minden vásárlási kényszert, s nem veszik észre, hogy „szabad” gondolkodásuk az évezredek során már többször feltalált gondolkodásmódnak csupán egy másolata, s mint ilyen, nagyon is meghatározott, sőt sokszor kiszámítható.

Ezért én úgy gondolom, kell a megváltásról beszélnünk, kell a szeretetet megélnünk, kell hogy észrevegyük azokat a kicsinyeket, akiket „szabadon” agyontipornának mai világunk csak profitra érzékeny manipulátorai, egyszerűen kell a misszióról beszélnünk, s ebből fakadó feladatainkat tennünk.

1. A misszióról alkotott elképzelések csoportosítása

E fejezetben belül természetesen csak arra vállalkozhatok, hogy szubjektív módon azokat az elképzeléseket szedem csokorba, amelyekkel én magam találkoztam.

A sok különféle elképzelés ellenére eléggé általánosnak tekinthető, hogy a misszió, misszionárius fogalomkörbe

elsősorban a külmmissziót értik, s nem tartoznak bele a misszió más, belföldön működő ágai.

Az egyik nagy csoportot képezik azok, akik úgy gondolják, hogy a misszió ma is úgy történik, mint egy évszázaddal ezelőtt: A misszinárius hajón megérkezik a bennszülöttek közé, ott letelepszik, osztozik a helyiek nyomorúságaiban, és Bibliával a kezében nap-hosszat tanítja a bennszülötteket. (Arra most csak utalok, hogy a misszionárius élete száz évvel ezelőtt sem volt ilyen egyszerű.)

Nyugati világi körökben eléggé elterjedt az a nézet, hogy a misszionáriusok a gyarmatosításnak voltak tudva vagy tudatlanul az eszközei. Ezért több egyházi körben nem is szívesen használják a misszionárius szót.

A magyar szocialista gondolkodásmód az elmúlt negyven évben nem igazán foglalkozott ezzel a témával, én úgy gondolom, hogy a történelem magától elhaló részének tekintették sokan, ill. egyszerűen kívül esett a gondolkodás körén. A belmisszióról már csak azért sem volt értelme beszélni, mert az egyszerűen tilos tevékenységnek számított.

Napjainkban kezd nőni azoknak a száma, akik a misszióra, mint az egyház legfontosabb tevékenységére, földi egzisztenciájának lényegére tekintenek.

Igen gyakran hangzik el az a kérdés formájában megfogalmazott ellenállás, mely így hangzik: „*Miért kellene nekünk már most misszióval foglalkoznunk, amikor még mi magunk is gyengék vagyunk, s annyi megoldatlan kérdés vesz minket körül?*” E nyilvánvaló kibúvóra leggyakrabban azt válaszolom, hogy ha nem teszünk semmit, az hasonló ahhoz, mint ha a kisgyermekes édesanya így gondolkodna: „Olyan gyengék még gyermek lábai. Nem veszem még ki őt a kiságyból, mert csak elesne és megütné magát. Hadd erősödjenek meg előbb lábacskaik, s ha már elég erősek, akkor kezdem majd tanítani a járásra.” Nem kell magyaráznom e gondolkodás balgaságát, hisz nyilvánvaló, hogy járás és elesések nélkül soha nem fognak a gyermek lábai megerősödni. Hitünk, egyházunk próbája, „járási tanulása” a misszió. Nélküle soha nem erősödünk meg.

2. A Biblia misszióval kapcsolatos útmutatásainak csoportosítása

Az alábbi csoportosítást semmiképpen nem tekintem általános érvényűnek, az a jelen tanulmány következtetéseinek megértését segíti elő.

a) Az első csoportot Máté evangéliuma 28-ik részének 19-20 versei fémjelzik: „*Menjetek el tehát, tegyetek tanítványokká minden népet, megkeresztelve őket az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében, tanítva őket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam nektek: és íme, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig.*”

Ez az úgynevezett missziói parancs, amely az evangélium hirdetését, Jézus Krisztus más népekkel való megismerését, mások Jézushoz vezetését minden keresztyén feladatául szabja, s amely sokakat indított útnak, s készített emberfeletti missziói teljesítményre. Én azonban úgy gondolom, hogy ennél sokkal több volt az, ami igazán motiválta és Jézushoz kötötte azokat, akik az Ő nevében vállalták a hívívő kockázatos, de nélkülözhetetlen feladatát. Aki ugyanis őszintén nyitott szemmel jár a világban, különösen akkor, ha már volt lehetősége bepillantani éhező, nyomorgó, hajléktalan, a jobb jövő reménye nélküli, emberli mivoltában megalázott emberek életébe, az egyet kell hogy értsen *Jakab* apostollal, aki a misszió másika, az elsővel egyformán fontos feladatát jelöli ki:

b) „*Testvéreim, mit használ, ha valaki azt mondja, hogy van hite, de cselekedetei nincsenek? Vajon üdvözítheti-e őt egyedül a hit? Ha egy férfi vagy nőtestvérünknek nincs ruhája, és a mindennapi eledel nélkül szűkölködik, valaki pedig ezt mondja nekik közületek: Menjetek el békességgel, melegedjétek meg, és lakjatok jól, de nem adjátok meg nekik, amire a testnek szüksége van, mit használ az? Ugyanígy a hit is, ha cselekedetei nincsenek, halott önmagában.*” (Jak 3,14-18.)

Az apostol szavai szinte groteszk helyzetet írnak le, amelyet mindennapi életünkben szinte elképzelhetetlennek tartanánk. *Annál döbbenetesebb azon-*

ban, hogy világméretben ez a groteszk helyzet szinte mindennapos valóság. Földünk egyes országaiban (keresztyén államokban!) túltelermelési válságokkal küzdenek, de ez a természeti egyszerűen képtelen oda eljutni, ahol viszont életet menthetne meg. S eközben nyomorgó, éhenhaló embertársaink folyamatosan kapják ugyanazon országokból a bátorítást emberi jogaik teljesebb körű gyakorlására, vagy éppen keresztyén hitük mélyítésére.

Van-e hát megoldás arra, hogy feloldjuk ezeket az ellentmondásokat, s úgy hirdessük Jézus Krisztus megváltó munkáját, hogy annak hitele is legyen? *Én azt gondolom, hogy van. S ehhez az utat Pál apostol mutatja meg a bibliai útmutatások harmadik csoportját kijelölő első Korintusi levélben, a szeretet himnuszában!*

c) „*Most azért megmarad a hit, a remény, a szeretet, e három: ezek közül pedig a legnagyobb a szeretet.*” (1Kor 13,13.)

A jézusi szeretet megértése nagyon egyszerű, megvalósítása viszont annál nehezebb. Máté evangéliumának 25-ik részében Jézus maga mondja el, mit vár tőlünk: „Bizony mondom nektek, amikor megtették ezeket akárcsak eggyel is a legkisebb atyámfiai közül, velem tették meg.” Ahogyan Ő azonosítja magát a „legkisebbekkel”, úgy kell nekünk is azonosulni velük, s ez nagyon nehéz. Mi a „nagyokhoz” szeretjük mérni magunkat, s a mai sikerorientált világban minden arra ösztönöz, hogy a kicsikben átnézzünk, s a nagyokat utánozzuk.

3. Történelmi visszpillantás

Azok számára, akik szeretnének elmélyülni a magyar misszió történetben, szeretettel ajánlom dr. A. M. Kool 1994-ben elkészült doktori disszertációját, a világmisziói története iránt érdeklődők figyelmét pedig már most felhívom *Keveházi László* folyamatban lévő munkáira. *Én* csupán két történelmi trendre szeretném felhívni a figyelmet jelen tanulmány keretében.

Az egyik a feladatok, a módszerek hangsúly-eltolódása az elmúlt évszázad folyamán. Eleinte a klasszikus misziói módszer érvényesült. Lelkész vagy evangélista érkezett ismeretlen népekhez, ismeretlen törzsekhez, gyülekezetet alapított, tanított, iskolai oktatást és kórházakat szervezett. Mindezt a helyi hatalmasságok jó néven vették, vagy elnézték különösebb ellenállás nélkül. A miszió kiteljesedésével és a gyarmati rendszer felszámolásával megváltoztak a lehetőségek. A gyülekezetek saját maguk akarták kézbe venni sorsukat, az új misziói területeken pedig más erős vallások (elsősorban az iszlám) uralkodtak. Az európai lelkészeket már nem fogadták szeretettel, sőt nagyon sok országból egyszerűen elküldték vagy be sem engedték őket. Ugyanakkor ezek az országok – a harmadik világhoz tar-

tozván – igényelték olyan szakembereket, orvosokat, mérnököket, mezőgazdászokat részvételét országuk építésében, akik így módon Jakab apostol útmutatását követhették. A miszió a fő tevékenység mellett „szabadidős” foglalkozássá vált sok-sok keresztyén számára, akik így módon Pál apostol munkamódszerével dolgoztak és dolgoznak napjainkban is. (Szokták ezt az életmódot „sátorkészítő”-nek is nevezni, de ez a fogalom még nem igazán tisztázódott.)

A másik tendencia, amire rá szeretnék világítani, kevésbé pozitív. Sajnos végig követhető a miszió történetében – és napjainkban talán hangsúlyosabban mint korábban – a sok pozitívum mellett a „nagyokkal” való azonosulás. A nagyok alatt itt elsősorban a korra jellemző domináns szellemi irányzatokat értem. Ez okozta, hogy helyenként a miszió valóban kiirtotta még a teljesen ártatlan törzsi kultúrát is, hogy Afrika és Ázsia tele van idegennek ható európai építészeti stílusban épült templomokkal, hogy a gyarmatosítók valóban ki tudták használni a jóhiszemű hittérítőket céjaik eléréséhez, s hogy napjainkban néha nagyon nehéz különbséget tenni a keresztyén és nem keresztyén diplomáciai és más nemzetközi szintű nyilatkozatok között.

4. A miszió jövője

A miszió jövője azonos az egyház jövőjével. Miszió nélkül társasági, szociális, kulturális egyesületekké válnának a gyülekezetek. Ez viszont nem fog bekövetkezni, mert egyházunk jövője nemcsak rajtunk, hanem elsősorban Urunk megváltó munkáján múlik.

A miszió formái a már megkezdett folyamatokat folytatva, jelentős változásokon kell, hogy átmenjenek. A technika, az informatika korában természetesen nem nézhetjük karba tett kézzel, hogy mindezen lehetőségek szinte korlátlanul szolgálják más vallások terjedését, a fogyasztói társadalmak magánéletet felforgató reklámhadjáratát, az üzleti életet és a video-áradat minden mellékhatását anélkül, hogy mi komoly erőfeszítéseket tennénk mindezek jó célokra történő felhasználására. Természetesen sok jó tapasztalat van már a hátunk mögött. Miszionáriusaink már nem hajón, hanem repülőgéppel közlekednek, gyermekeik olyan iskolákban tanulhatnak, melyek azonos szinten képzik őket, mint otthoni iskoláik, egyre nagyobb teret kap a rádió hullámain sugárzott evangélium, és kialakulóban van az a video-háttér, mely az írástudatlan emberek számára vizuálisan is nagyon nagy lehetőség. Ha még csíráiban is, de már létezik az úgynevezett *computer miszió*, amelynek célja, hogy olyan háttér adattárakat biztosítson miszionáriusok számára, melyek lehetővé teszik, hogy *ne kelljen sok-sok miszionáriusnak újra és újra feltalálni azokat a dolgokat, melyeket mások már feltaláltak előtűk.*

Mindezen technikai lehetőségek

azonban csak lehetőségek maradnak akkor, ha nem valósul meg ember és ember között az a kapcsolat, melyben az erősebb nem eltiporni akarja a gyengébbet, hanem Jézus parancsa szerint átéli annak gondolatait, érzelmeit, problémáit és céljait, azaz – amennyire emberileg lehetséges – úgy azonosul vele, ahogy azt Jézus teszi példázatában: „...amikor megtették ezeket akárcsak eggyel is a legkisebb atyámfiai közül, velem tették meg.”

KÖNYVISMERTETÉS

Az Úré a földkerekség

„Az elmúlt évtizedekben a külmiszióról nem sok szó esett. A miszionáriusokat úgy könyvelték el, mint a gyarmatosítók eszközeit. A hírek nem jutottak el hozzánk, tilos volt külmiszióról beszélni. De többé már nem tilos! Szabad! Kell! Miért beszélünk róla mégis olyan keveset? Miért nem része gondolatainknak, imádságainknak?”

*

– Ezekkel a mondatokkal kezdődik a Külmisziói Kiskönyvtár nemrégien megjelent második füzeté. Valóban itt az ideje, hogy átgondoljuk a miszióról alkotott képünket. Az előfőleletek és az információhiány miatt oda jutottunk, hogy hitoktatásunkból szinte teljesen kimaradt a külmiszió történetének ismertetése. Pedig vannak magyar vonatkozásai is! Gyermekeink egyedül az iskolai tankönyvekből tanulnak alapján alkothatnak maguknak képet erről a fontos témáról. Ma már senki sem tiltja, hogy a külmiszió áldásairól beszéljünk. Itt van az ideje, hogy a miszió fogalma ismét elnyerje az őt megillető helyét egyházunkban. A Külmisziói Egyület kiadványa ebben nyújt segítséget hitoktatóknak, szülőknak, és gyerekeknek. Ezért is nagy öröm ennek a kis füzetnek a megjelenése. Címe: *Az Úré a földkerekség* – arra utal, hogy itt az ideje, hogy rácsodálkozzunk Isten munkájára, az evangélium terjedésére az egész világon.

Készítói – dr. Bálintné Kis Beáta és Bence Imre – hitoktatóknak, csoportos feldolgozásra ajánlják. A kiadvány elsődleges célja, hogy alapvető fogalmakat tisztázzon. Megtudhatjuk belőle, mi a külmiszió és a belmiszió közti különbség, azt is, hogy ki lehet miszionárius és mit tehetünk mi itthon a miszióért. Minden lecke-ben bőséges bibliai utalást is találunk a témához. Emellett élménybeszámoló, misziói leírások teszik elvonná és érdekese a gyerekszerű rajzokkal, térképábrákkal is illusztrált kiadványt. Munkafüzetnek is jól használható. Kedvesnivaló a miszió iránt érdeklődők számára is. A végén található misziói könyvek jegyzéke jó támpontot ad a téma további feldolgozásához.

(A kiadvány kapható az Evangélikus Külmisziói Egyesület irodájában: 1085 Budapest, Üllői út 24. Szeretettel ajánlom minden érdeklődőnek.)

Gerőliné Brebovszky Éva

KITEKINTÉS AZ ÖKUMENÉ VILÁGÁBA

D. DR. NAGY GYULA:

EGYHÁZI VILÁGHÍRADÓ

– 1995 október –

EGYHÁZAK VILÁGTANÁCSA

További hírek érkeztek az EVT Központi Bizottsága szeptemberi ülésének befejező napjairól. Az egyházak ökumenikus világszervezete 9 új tagegyházat vett föl tagjai közé, köztük Kenya evangélikus egyházát és a Dél-Afrikai Unió Egyesülő Református Egyházát, amely az azelőtt fajlag megosztott és elkülönült, színes és fehér tagegyházakat fogja egybe. Ezzel az EVT tagegyházainak száma 330-ra nőtt, a világ száz országából.

A Világtanács jelenlegi pénzügyi nehézségei és a közeledő világggyűlés újabb kiadásai miatt az ülés fölhívta a tagegyházakat, hogy legkevesebb évi ezer svájci franknak megfelelő járulékot (110 ezer forint) fizessenek be az EVT támogatására. Az elmúlt évben ugyanis a 324 tagegyházból mindössze 158 járult hozzá a világszervezet nagy kiadásaihoz.

ENI

LUTHERÁNUS VILÁGSZÖVETSÉG

A Világszövetség 50 éves fennállását ünneplő IX. Világggyűlés előkészületei teljes erővel folynak. Megkezdte munkáját Genfben az új naggyűlési iroda, amelynek vezetésével Yvonne Dahlin

A reformáció hónapjának egyházi hírei a közeledő újabb Luther-emlékévre, halálának 450 éves évfordulójára figyelmeztetnek. Érdekes hírt említ meg a LVSZ sajtószolgálat: arról ír, hogy jövő évi berlini látogatása alkalmából II. János Pál pápa esetleg rövid látogatást tesz Wittenbergben, a lutheri reformáció székvárosában.

Számos hír érkezett Genfből is. Kiemeljük közülük az arról szóló jelentést, hogy teljes erővel megindult az 1997 nyarán Hong-Kongban tartandó jubileumi LVSZ-világggyűlés előkészítése és megkezdte működését a Világggyűlési Iroda. Noko főtitkár élesen bírálta azt a tényt, hogy a nemzetközi egyházi szervezetek nem egyeztetik terveiket fontos európai és világtalálkozóik időpontjáról, úgyhogy ezek szinte ütköznek egymással a következő esztendőben. Megindultak világszerte az evangélikus egyházak tanácskozásai az 1997-re tervezett konszenzus-kinyilvánításról a Lutheránus Világszövetség és a Római Katolikus Egyház között a megigazulástan centrális reformációi alaptétele ügyében, a kölcsönös exkommunikációk visszavonásával. Megkezdte munkáját a LVSZ és a vatikán Dialógus Bizottságának új ülészaka.

Hírt adunk a vatikáni ökumenikus enciklika további élénk visszhangjáról, valamint II. János Pál pápa ideai és jövőre tervbevetett külföldi útjairól. A reformáció hazájából érkező hírek közül beszámolunk a „feszület-vita” újabb fejleményeiről, a német egység öt éves évfordulójának egyházi visszhangjáról és a római katolikus „népi kezdeményezésről” az egyházi reformok ügyében. Minket közelebből érintő hír a vezető-változás az evangélikus testvéregyház élén a szomszédos Ausztriában. A világkeresztyénség távolabbi régiói közül nyugtalanító hírek érkeznek Közép-Amerikából, ahol az egyházaknak jelentős szerepe van a megbékülés folyamatában.

(A híryanag lezárása: 1995. október 31.)

asszonyt (Svédország) bízták meg. A következő világggyűlés rövidebb lesz az eddigieknél (1997. július 8-16.). A tervek szerint az abban az időben Kínához csatolandó, hatmillió Hong-Kong lesz a színhelye, ami nem kevés gondot okoz az előkészítésben.

Yvonne Dahlin jól ismeri

a világggyűlés színhelyét: genfi meghívása előtt a Svéd Egyház Külmisziójának ázsiai referense volt, hat évet töltött Hong-Kongban és Szingapurban. A naggyűlés Előkészítő Bizottságának az ő vezetése alatt még öt tagja van, akik a világggyűlés témáinak előkészítéséért, az istentiszteletekért, a kommuniká-

cióért, a pénzügyekért és az elhelyezésért felelősek.

lwi d e

*

Dr. Ishmael Noko főtitkár a Svenska Kyrkans Tidning svéd egyházi lapnak adott nyilatkozatában erősen kritizálta, hogy a nemzetközi egyházi szervezetek – jóllehet Genfben egy épületben vannak elhelyezve – minden előzetes egyeztetés nélkül tűzik ki fontos tanácskozásai időpontját. Mivel pedig nagyon sok egyház egyszerre több egyházi világszervezetnek is tagja (EVT, LVSZ, EEK, stb.), ezeknek 1997-ben és 1998-ban szinte egymást követő naggyűlései súlyos gondokat okoznak számukra. Ugyanez vonatkozik témáik egyeztetésére is. A jövőben ennek az ütközésnek nem lenne szabad megtörténnie.

lwi d e

*

A hit által, kegyelemből, Krisztusért történő megigazulás biblikus-reformátori tanítása kérdésében tavaly létrejött Közös Teológiai Nyilatkozat a Vatikán és a Lutheránus Világszövetség Dialógus Bizottsága közt az év elején megküldésre kerül minden evangélikus tagegyháznak a világon, azzal a kéréssel, hogy foglaljanak állást annak elfogadásáról vagy elvetéséről. A tagegyházaknak 1996 végéig van idejük a konszenzus-dokumentum megvizsgálására és a döntésre. Amenny-

nyiben a tagegyházak és a Vatikán megerősítik ezt a közös teológiai dokumentumot, még 1997 folyamán megtörténhet az egyháztörténelmi jelentőségű teológiai meg egyezés a két egyház között ebben az alapvető, eddig századokon át vitatott teológiai tanításban, és végbemehet a két egyház régebbi kölcsönös elítéléseinek visszavonása.

Németországban legújában Reinhard Frieling, az Evangelischer Bund elnöke, erős kritikát gyakorolt az *elismerési folyamat módszerén*. Kifogásolta, hogy az ilyen nagyjelentőségű közös nyilatkozatról „az egyházi titkos diplomácia módszereivel” kívánnak dönteni és nem bocsátották azt nyílt megvitatásra az evangélikus egyházakban. Ugyancsak kifogásolta, hogy a német református és uniált tartományi egyházakat nem vonták bele a Közös Nyilatkozat előkészítésébe. A Lutheránus Világszövetség most védelmébe vette és hivatalosan is megerősítette az eddigi eljárást ebben a nagyjelentőségű kérdésben.

lwi d e

*

A finnországi Larkkulában tartotta meg első ülését szeptember 10. és 6. között az „Evangélikus – Római Katolikus Dialógus Bizottság az Egységért” (fontos az új elnevezés a régi „Közös Dialógus Bizottság” helyett). Ez a 25 éve folyó evangélikus-római katolikus közös dialógus negyedik ülészaka, amelynek új témája az apostoliság az egyházban, „tekintettel a püspöki hivatalra és a lehetséges formák és struktúrák kérdésére egy globális hivatalra vonatkozóan a keresztyén egységért”. Ezenkívül összefoglalni kívánják a három előző ülészak eredményeit is az úrvacsora szentségének közös értelmezése kérdésében. A Bizottság társelnökei római katolikus részről Walter Kasper püspök (Stuttgart) és Harmati Béla püspök a Lutheránus Világszövetség részéről.

A Finn Evangélikus Egyház mint vendéglátó ünnepi fogadást adott a Bizottság tiszteletére. Ezen John Vik-

ström érsek köszöntötte a résztvevőket.

lwi d e

*

Szeptember végén a szlovéniai Bledben tartotta nagygyűlését az *Evangélikus Kisebbségi Egyházak Kommunikációs Bizottsága* (KALME) ezzel a központi témával: „Az egyházak közvéleményformáló munkája a kiengesztelődés szolgálatában”. A tanácskozáson a Magyar Evangélikus Egyház képviselőiben részt vett Tóth-Szöllős Mihály és dr. Juhász Géza. A tanácskozás terveket dolgozott ki a következő esztendőkre és új elnökséget választott, élén Fritz Westphal elnökkel Elzász-Lotharingiából. Az elnökség tagja lett Tóth-Szöllős Mihály is, az Evangélikus Élet felelős szerkesztője.

A tanácskozást meglátogató Milan Kucan, Szlovénia elnöke, üdvözlő beszédében élesen elítélte a „vad nacionalizmust”, amely fő oka a balkáni háborúnak. Kritikai és toleráns magatartásra hívta föl az evangélikus diaszpóra-egyházak kommunikációs szakembereit munkájukban.

lwi d e – MD

*

Friedrich Manske, a LVSZ új német pénzügyi vezetője kijelentette, hogy „a Világszövetség pénzügyi helyzete drámai”, főleg a svájci valuta magas értéke miatt. Ezért a többi országok egyházainak tagsági járulékaik egyre veszítenek értékükből a Svájcban élő világszervezeteknél. Egyesek – mint mondta – emiatt újra fölvetették az egyházi világszervezetek Genfből más országba áthelyezésének tervét, miközben tárgyalások folynak Genf kanton pénzügyi vezetőivel a LVSZ adóterheinek mérsékléséről.

cpd-w

REFORMÁTUS VILÁGSZÖVETSÉG

A RVSZ *Végrehajtó Bizottsága* az afrikai Yaoundéban (Kamerun) tartotta

idei ülését. Itt újból megvitatatták az 1997 nyarán Debrecenben tartandó legközelebbi református világyűlés tartalmát és előkészítését. Foglalkozott az ülés az emberi jogok súlyos megsértésével Afrika számos országában és a világ más részeiben. A vezető testület végül részletes nyilatkozatot adott ki Afrika helyzetéről, az ott élő tagegyházak földadatairól és fölkhívta az északi féltekén élő egyházakat Afrika országainak és egyházainak fokozott támogatására jelenlegi nagyon súlyos helyzetükben.

WARC Update

VATIKÁN

Mint arról már hírt adtunk (LP 1995/9, 314-315.), II. János Pál pápa új ökumenikus enciklikája igen széleskörű, sok vonatkozásában méltató, de egyes részeiben kritikai megnyilatkozásokat is kiváltott az Ökumené világában. Most újabb fontos megnyilatkozással folytatjuk ezt a sort.

A Német Egyesült Evangélikus Egyház (VELKD) részletes állásfoglalásában ezt írja: „Az enciklikának kettős a hatása: bátorítás és kijózanítás (Ernüchterung). Ezért az evangélikus egyházakat egyfelől hálás egyetértésre, másfelől viszont idegenkedésre (Befremdung), sőt elmentmondásra is indítja.” Az egyetértés főleg az ökumenikus mozgalom, a dialógus, a közös imádkozás és a gyakorlati együttműködés erőteljes igenlésére vonatkozik. A kritika viszont arra, hogy hiányoznak az enciklikából új és konkrét javaslatok az egység kialakítására. Ellentmondást vált ki az enciklikának az a része, amely a pápaság szerepét értelmezi a jövő keresztyén egységében. Ez azt a gyanút erősíti, hogy a Vatikán még ma sem adta föl azt a reményét, hogy az egység a többi egyházaknak a római katolikus egyházba, annak struktúráiba való visszatérés útján valósul majd meg. Ezzel szemben az evangélikus egyházak továbbra is a „kiengesztelődött különbözőség” konciliáris

modelljében látják a jövő ökumenikus továbbfejlődésének útját – hangzik el a VELKD hivatalos nyilatkozata.

MD/Bensheim

*

A pápa október elején nagy figyelemmel kísért felszólalást tartott az *Egyesült Nemzetek Szervezetének new-yorki közgyűlésén*. Beszédében két témakör volt a legjelentősebb. Egyfelől elismerően méltatta az ENSZ félszázados működését, főleg az emberi jogok területén. De sürgette a hangsúly erősítését az *individuális jogok és a „nemzetek jogai”* vonatkozásában, példaként említve ismételtén Lengyelországot. Másfelől fölshívtotta a Világszervezetet, hogy lépje túl eddigi politikai, gazdasági és kulturális intézményszerepét és legyen a jövőben a világ „morális centruma” is, az erkölcsi alapelvek érvényesítésére.

Ez volt a pápa 68-ik *külföldi útja* az elmúlt 17 évben. Megfigyelők szerint a 75 éves főpásztor újra teljesen egészségesnek tűnt, hosszú betegsége után. Ennek jele az is, hogy a jövő év elejére tervezzi legközelebbi útját Közép-Amerikába és Venezuelába, majd később Szlovéniába, Franciaországba és Németországba. Ez utóbbi útjával kapcsolatban az a *találgatás*, hogy Berlin után esetleg egy rövid kitérőt tesz Wittenbergbe, Luther halála évfordulójának 450. évében. Egyesek azt is tudni vélik, hogy középamerikai utazásával kapcsolatban látogatást tervez Kuba szigetére is, az egyetlen államba, amelyet még nem keresett föl a nyugati féltekén.

ENI – lwi e

EURÓPAI EGYHÁZAK KONFERENCIÁJA

Az európai egyházak ökumenikus szervezete bejelentette, hogy a Szerb Ortodox Egyház egyetértésével *újabb nagy ökumenikus konferenciát tervez Belgrádban*, a

most megnyílt Teológiai Fakultáson, a „kiengesztelő-dés” témáról. A november végére tervezett konferenciára, amely követné a hasonló témájú, legutóbbi *kecskeméti* tanácskozást, szétküldték a meghívókat egész Európában és a világ más részeiben számos ortodox, protestáns és római katolikus egyháznak.

CEC News

NÉMETORSZÁG

A németországi evangélikus egyházban nagy előkészületek folynak az 1996-os *Luther-emlékév* – halála 450 éves évfordulója – méltó megünneplésére. Az Egyesült Evangélikus-Lutheránus Egyház (VELKD) szeptember folyamán hannoveri központjában *előkészítő ülést* tartott az EKD, a protestáns tartományi egyházak és számos szervezetük részvételével. Elhatározták, hogy Halálában „Luther Koordinációs Hivatal” működik majd, és hogy a központi megemlékező istentiszteletet és ünnepséget 1996. február 18-án, Luther halála napján, a thüringiai Eislebenben, Luther születése és halála városában tartják. Egész Németországban, de főleg a 12 „Luther-városban” ünnepségeket, felvonulásokat, előadás-sorozatokat és kiállításokat rendeznek majd, amelyekbe a Német Idegenforgalmi Hivatal is bekapcsolódik „Luther-emlékkörutak” szervezésével.

Az Egyesült Evangélikus Egyház (VELKD) *idei zsinata* október közepén ülésezett a thüringiai Friedrichsrodában. A megnyitó ülést és emlékünnepséget Wartburg várának dísztermében tartották és a zsinati ülészak központi témájául Luther híres teológiai munkáját választották „A keresztyén ember szabadságáról”.

lwi d e

*

Németország Protestáns Egyháza (EKD) külön nyilatkozatban emlékezett meg *Németország újraegyesülése* 5

éves évfordulójáról. Arra hív föl ebben, hogy a gondok ellenére is legyenek hálások Istennek ezért a nagy ajándékáért és „az egység ajándékát töltsék meg élettel”. A düsseldorf-i központi ünnepségen *Peter Beier*, a Rajnavidéki Tartományi Egyház elnöke, arra hívott föl, hogy a németek ne feledkezzenek meg a német egység elérése után „Kelet-Európa országainak bevonásáról Európa új egységébe; mert Kelet-Európára szükségünk van”.

epd - w

*

Az iskolaév kezdetét Bajorországban a tömegkommunikáció különösen nagy várakozása előzte meg. A bajor iskolákban tolongtak a riporterek nemcsak Németországból, de Európa, Amerika és Ázsia más országaiból is. A várt szenzáció azonban elmaradt: Bajorország 3 ezer állami iskolájában a *helyén maradt a feszület* 40 ezer osztályteremben. A Német Alkotmánybíróság ismert nyári ítéletét (v.ö. LP 95/11.) utólag úgy értelmezte a kormányzat, hogy az nem akarja kitiltani a feszületet az állami iskolák osztálytermeiből, ha ezt a szülők kifejezetten nem követelik. A feszület az osztálytermek falán csupán akkor ütközik a vallásszabadság törvényébe, ha maga az iskola és a szülők többsége kifejezetten ellenezné azt. Ismeretes, hogy Németországban 28,9 millió a protestánsok és 28,1 millió a római katolikusok száma. A „feszület-ítélet” követő országos felzúdulásban számos egyházi vezető és közismert politikus, így maga *Kohl* kancellár is, azzal érvelt, hogy a kereszt eltávolítása az állami iskolákból a nyugati keresztény civilizáció végét jelentené Németországban. A bajor állami kormányzat ezért az új iskolaév kezdetén új, *kiegészítő törvényt* alkotott ebben a kérdésben: Bajorországban az iskolai feszület ezután is maradjon a helyén az állami iskolák falán. Csak ott kell eltávolítani, ahol ezt a szülők többsége követelné.

lwi d - MD/Bensheim

*

Most Németországban is országos méretű „népi kezdeményezést” kívánnak indítani a római katolikus egyházban a „*Mi vagyunk az egyház?*” *elnevezésű laikus mozgalom* vezetői, miután Ausztriában, a szomszédban több mint félmillió katolikus vett részt egy ilyen kezdeményezésben. Szeptembertől november végéig nagyszámú aláírást kívánnak összegyűjteni *jelentős reformok bevezetésére* a katolikus egyházban, így például a nők pappá szentelése, a papnőtlenység és a papi házasság közötti szabad választás lehetősége és a laikus egyháztagnak az egyház vezetésében való nagyobb szerepe érdekében. A római katolikus egyház püspökei „értelmetlennek” tartják és ellenzik a megmozdulást, azzal érvelve, hogy az egyház nem a hívők többségi döntéseire épül, hanem Isten kinyilatkoztatott akaratára.

MD/Bensheim

AUSZTRIA

Dieter Knall püspök utódjául október elején *Hertwig Sturm* szuperintendenst választotta meg az evangélikus egyház zsinata. Ez a 12. választási menetben történt, amikor végül az öt jelölt közül ő érte el a szükséges kétharmados többséget. *Hertwig Sturm* püspök (53) lelkészcsaládból származik. Lienzben, majd Klagenfurtban volt gyülekezeti lelkész, mielőtt 1988-ban Kärnten és Kelet-Tirol szuperintendensévé választották.

lwi d - epd-w

FINNORSZÁG

Helsinkiben meghalt 83 éves korában *Aimo T. Nikolin*, az újszövetségi teológia professzora és Helsinkiben nyugalmazott püspök. Ismert volt ökumenikus tevékenységéről. Egyházunk a teológiai tiszteletbeli doktora kitüntetésben részesítette.

lwi d e

OROSZORSZÁG

Az *Ingriai Evangélikus Egyház Oroszországban* püspöke, *Leino Hassinen*, szerint az oroszországi evangélikusok eddig csupán „német és északi egyházi örökséget” vittek tovább. A jövőben több szláv, helyi elemet is föl kellene venniük és ezzel gazdagítani egyházi életüket. Az Ingriai Evangélikus Egyház finn eredetű és 15 ezer egyháztagnya van 26 gyülekezetben, Szentpétervár közelében.

*

Az *Oroszországi Evangélikus Egyház* kérésére a Lutheránus Világszövetség egy humanitárius segély-szervező hivatalt állított föl és megbízottat nevezett ki Moszkvába *Peter Kroslak* személyében. Az iroda feladata a nagyszámú menekült és áttelepülő szociális gondozása lesz, együtt más segélyszervezettel.

lwi d

ALBÁNIA

Albánia ma Európa legszegényebb országa. A munkanélküliség 44,5 százalékos. A volt egyetlen „ateista állam”, ahol 1967-től tilos volt minden vallásgyakorlás, ma az egyházakat kérte a társadalom belső, erkölcsi-lelki megújítására. Albániában ma az iszlám, az ortodox és a római katolikus egyház rendelkeznek a legtöbb hívővel. Az albán keresztyénység legismertebb képviselője a világban a *római katolikus* Teréza anyja, a „felebaráti szeretet misszionáriusnőinek apáca-rendje” alapítója. A világ száz más országa után most a saját hazájában is elindíthatja a rend szolgálatát. A nagyobb *ortodox egyház* 1937-ben lett önállóvá és öt püspöksége volt az országban. A kommunista uralom vége után most a görög és az albán nemzetiségű ortodox hívők közötti feszültség okoz gondokat az ortodox egyházban.

A fordulat után 30 protestáns missziói társulat kapott engedélyt munkája folytatására. Közülük eddig a baptisták értek el nagyobb eredményt.

MD/Bensheim

AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK

Herbert Chilstrom, az Amerikai Evangélikus Egyház (ELCA) nyugatamba vonuló püspöke, a „Lutheran” folyóiratban közzétett nyilatkozata szerint reménységgel tekint a jövőbe. Különösen kiemelte az ELCA és a világ többi evangélikus egyháza közötti kapcsolatok megerősödését, a missziói felelősség megnövekedését egyházában, valamint az új egyházszervezet kialakulását a több mint 5 milliós, nagy evangélikus egyházban. Bírálta viszont a pénzügyi helyzetet, a helyes bibliaismeret hiányát a gyülekezetekben, és a

szexualitékában való tájékozatlanságot a hívők között.

lwi e

IZRAEL ÁLLAM

A most induló, zsidó időszámítás szerinti 5756. évre Izrael állam lélekszáma elérte az 5,5 milliót. A lakosságból 4,5 millió a zsidó (81 százalék), 805 ezer a mohamedán (14,4 százalék), 160 ezer a keresztény (2,9 százalék) és 95 ezer a drúz (1,7 százalék). Izrael állam lélekszáma 1994-ben és ennek az évnek első felében 139 ezerrel növekedett (1,7 százalék).

cpd-w

NAMIBIA

Namibia Evangélikus Egyháza (ELKIN) hármas jubileumot ünnepel ebben az esztendőben. Százhuszonöt éve, hogy a Finn Missziói

Társaság megkezdte szolgáltatását az ország északi részében. Százötven éve született Martti Rautanen finn misszionárius, aki a legnagyobb munkát végezte a Namíbiába érkezett misszionáriusok közül. Hetven éve szentelték föl az első bennszülött lelkipásztorokat a namíbiai evangélikusok közül. A hármas ünnepet a szabadabbá vált Namíbia északi részében, Olukonda és Oniipa helyeiseiben ünnepelték meg.

lwi d

KÖZÉP-AMERIKA

Legújabb riasztó hírek érkeznek Közép-Amerika kis országaiból, ahol az elmúlt évek során reményteljes megbékélési folyamat kezdődött véres polgárháborúk után, az egyházak jelentős segítségével.

Nicaraguában májustól kezdve 15 bombamerényletet követtek el, főleg római katolikus templomok ellen.

A merényletek elkövetőit a szélsőséges politikai csoportok és a római katolikus klérus ellenfelei közt keresik, eddig eredmény nélkül. A nyolcvanas években Nicaraguában a véres polgárháborúnak több ezer áldozata volt és súlyos pusztulást okozott. A közvélemény most retteg az erőszak újabb föllángolásától a sokat szenvedett országban.

Guatemalaban október elején katonák belelőttek és gránátokat dobtak Chisco városában a Mexikóból való hazatérésüket ünneplő menekültek gyülekezeti ünnepségének résztvevőibe. Tizenegy halottja volt a kegyetlen merényletnek, közöttük két kisgyermek. A Lutheránus Világszövetség főtájkára, dr. Ishmael Noko, aki szeptemberben járt a Guatemala békéjének helyreállítására a LVSZ és más szervezetek által összehívott konferencián, éles tiltakozást intézett Guatemala államelnökéhez, követelve a bűnösök megbüntetését.

ENI – lwi de

DR. PIRIGYI ISTVÁN:

A magyar görög katolikusok

Őseink már évszázadokkal a honfoglalás előtt megismerkedtek a keleti szertartású kereszténységgel. A honfoglalás után, a X. század derekán, Hierotheosz püspök irányításával, a keleti egyház papjai megkezdtek népünk megtérítését. Azonban Géza fejedelem 972-ben Nagy Ottó németrómai császártól kért hittérítőket. Ennek kizárólag politikai okai voltak. Géza úgy ítélte római katolikus egyházat két terjeszkedő nagyhatalom: a bizánci és a németrómai császárság közé ékelődött Magyarország biztonságát szolgálja. Így a magyar nép megtérítését a nyugati egyház papjai fejték be.

A magyar egyházi szervezetet Szent István király építette ki. Ő az ország területén kizárólag római katolikus egyház-megyéket alapított. Ezekben éltek a keleti szertartású keresztények is.

A tatárjárás után megkezdődött a ruszinok, a románok és a törökök elől menekülő rácok beözönlése az ország területére. Ezek ortodoxok, pravoszlávok voltak. Korabeli okleveink azonban skizmatikusoknak, szakadároknak nevezték őket. E pejoratív ízü szóval azt akarták kifejezésre juttatni, hogy ezek a keleti szertartású keresztények elszakadtak a római pápától.

A szerző a Görögkatolikus Hittudományi Főiskola (Nyíregyháza) professzora.

A beköltözők papokat is hoztak magukkal, kicsiny fatemplomokat építettek, majd kolostorokat alapítottak. A XV. század végétől néhány kolostorban, így a munkácsi-csernekhegyben, már püspököket is találunk.

A nemzetiségi ortodox püspökök joghatóságukat kiterjesztették minden olyan területre, ahol keleti szertartású keresztények éltek. Így a munkácsi püspökök 1601-1623 között joghatóságukat kiterjesztették az Alföldre, tehát az itt élő keleti keresztény magyarok is az ő fennhatóságuk alá kerültek. Ez utóbbiak létszáma éppen a reformáció idején jelentősen megnövekedett: nagyon sok római katolikus magyar – elsősorban Bihar megyében – nem református, hanem ortodox vallásra tért át.

Az unió

A magyarországi keleti egyházak történetében döntő fordulatot hozott az unió, vagyis, az egység helyreállítása a római egyházzal. Ez az esemény az egész XVII. századra kiterjedő, hosszantartó folyamat volt, melynek eredményeképpen a rácok egy kis töredéke, a románság fele, a ruszin nép teljes egésze egyesült a római katolikus egyházzal. A feltételek lényegében mindenütt azonosak voltak: a keletiek elismerik a pápa főségét, valamint a ró-

mai egyház egész hitrendszerét, viszont saját rítusokat és jogrendjüket maradéktalanul megőrizhetik.

Az uniónak azonban nem vallási, hanem evlági okai is voltak. A rácok így próbálták meg beépülni az ellenséges horvát katolikus környezetbe, a ruszin papok az unió révén akartak megszabadulni a jobbágy-sorból és részesülni akartak a katolikus papokat megillető kiváltságokból; a románok pedig nemcsak a papoknak, hanem a világi híveknek is széleskörű politikai jogokat akartak kiharcolni az unió által.

Az uniót elfogadó keletieket egyesülteknek, vagy unitusoknak nevezték. Mivel ez az elnevezés számukra szinte megbélyegző volt, püspökeik kérésére Mária Terézia királynő hivatalosan elrendelte a „görög katolikus”, vagy „görög szertartású katolikus” elnevezés használatát. (1773) Újabb XI. Pius pápa rendeletére „bizánci szertartású katolikusoknak” kezdik nevezni őket.

Az egyházi szervezet

Róma fokozatosan kiépítette a magyarországi görög katolikusok egyházi szervezetét. Megalapította a fogarasi (1721), a munkácsi (1771), a nagyváradi (1777), a körösi (1777) és az eperjesi (1818) egyházmegyét. Sőt, a szabadság-

harc eltiprása után a bécsi kormányzat – jutalomképpen – kivívta, hogy a Szentszék külön román metropolíát állított fel: a fogarasi püspökséget Gyulafehérvár–Fogarás néven érsekség rangjára emelte, s ebbe az új szervezetbe osztotta be a nagyváradi, valamint az újonnan létesített lugosi és szamosújvári püspökséget. A román metropolia a magyar katalicizmustól elkülönülve, nacionalista irányban fejlődött, amiért XIII. Leó pápa meg is intette a Balázsfalván székelő érseket, ám teljesen eredménytelenül.

A magyar görög katolikusok helyzete

A magyar görög katolikusoknak hazánkban önálló egyházi szervezetük nem volt; ósláv és román liturgikus nyelvű egyházmegyékben éltek. Papjaik azonban minden felsőbb engedély nélkül a szertartásokat, vagy legalább azok egy részét magyarul kezdték végezni már a XVIII. század dereka óta. A munkácsi, majd az eperjesi ósláv egyházmegyékben ez nem is ütközött akadályokba. A román metropoliaiban azonban – mint már említettük – felütötte fejét a nacionalizmus; a magyar liturgikus gyakorlatot visszafejlesztetni igyekeztek. Számos magyar egyházközségben a magyar nyelv csak a prédikációban és néhány énekben érvényesült. Ezért a magyar görög katolikusok magyar egyházi szervezet kiépítésére és a magyar szertartási nyelv szentesítésére törekedtek. A legjelentősebb magyar egyházközség, Hajdúdorog, országos kongresszust szervezett (1868), mely az ország egyházi és világi vezetőitől a magyar egyházmegye felállítását és a magyar liturgikus nyelv Róma által történő elismertetésének kieszközölését kérte. Jellemző, hogy a kérvényeket a fővárosba vivő küldöttség vezetője a Hajdúkerület utolsó kapitánya, a *református vallású Silye Gábor* volt. Ez is arra vall, hogy a közvélemény felismerte a magyar görög katolikusok törekvéseinek nemzeti jelentőségét.

Am ezzel csaknem egyidőben már megindult és egyre inkább felerősödött a magyarságot rágalmozó propaganda-hadjárat. Külföldön, de még itthon is azzal vádolták népünket, hogy a nemzetiségeket elnyomja és még a magyar liturgiát is a magyarosítás céljaira akarja felhasználni. Feltehető, hogy ez a súlyos vád még Rómában is hiteler talált, mert a Szentszék csak évtizedek múlva állította fel a magyar püspökséget.

A magyar görög katolikusok önálló szervezete

Ismételt kérés, felterjesztés, sürgetés után Szent X. Pius pápa – Ferenc Ferdinánd trónörökös igen erélyes tiltakozása ellenére – 1912. június 8-án kiadta a Christifideles Graeci kezdetű bullát, mellyel felállította a Hajdúdorogi Egyházmegyét. Azonban, hogy a magyarosítás vádját elhárítsa, az új egyházmegye hivatalos liturgikus nyelvét az ógörögöt tette, kizárva abból a magyar nyelv használatát. Ezt a rendelkezést azonban a lelkesek nem tudták végrehajtani, hiszen ez a görög katolikus magyarság pusztulásához

vezette volna. Az ógörög nyelv csak a misszióban, az átlényegülés két mondatában érvényesült. Rómának tudomása volt ugyan erről, de komolyabban nem tiltakozott ellene. A papok továbbra is magyarul végezték a szertartásokat.

Az egyházmegye első püspöke a központi fekvésű Debrecenben telepedett le. Miklósy István püspök 1913. október 15-én vonult be a városba. Három évig akart itt tartózkodni. Azonban 1914. február 23-án csomagot kapott Csernovitzból, mely nagy erejű pokolgépet tartalmazott. A csomag bontás közben felrobbant és elpusztította a püspök közvetlen környezetét.

Miklósy püspök Nyíregyházára tette át székhelyét (1914. szeptember 23.), s az egyházmegye központja ebben a városban épült ki.

Trianon után

Trianon után a magyarországi görög katolikusokat a legsúlyosabb veszteségek érték. A háború előtt hazánkban nyolc egyházmegyében 225 508 görög katolikus élt, ebből nem egészen 200 000 maradt. Idegen uralom alá jutott jóval több, mint 100 000 magyar hívő 87 magyar paróchia is.

A Hajdúdorogi Egyházmegyében mindössze 82 paróchia maradt. A Munkácsi Egyházmegyéből egyetlen, az eperjesiből pedig húsz maradt hazánkban. Ezek számára a Szentszék önálló egyházkormányzati egységet, apostoli exarchátust alapított Miskolc székhellyel. Ennek élére a Csehszlovákiából kiutasított Papp Antal munkácsi püspököt állította, akit címzetes érsekké és apostoli kormányzóvá nevezett ki. Halála után (1945) a mindenkori hajdúdorogi püspök lett az exarchátus főpásztora.

A két világháború között a görög katolikus magyarság csak néhány kis lépést tett a fejlődés felé vezető úton. Mindössze néhány új paróchia létesült és néhány új templom épült. A 131, növendékekkel zsúfolásig megtelt elemi iskolán kívül más kulturális intézményük nem volt. Hívei közül miniszterek, polgármesterek, egyetemi tanárok, stb. kerültek ki, de egészében véve a görög katolikusok az ország legszegényebb, legelhanyagoltabb, legelmaradottabb néprétege volt, éppen úgy, mint a keleti országérsze, melyben zömében éltek.

Miklósy püspök halála után *dr. Dudás Miklós* került a püspöki székbe. A 36 éves főpásztor nagy lendülettel kezdte meg a kormányzást. Hajdúdorogon tanítóképzőt és népfőiskolát alapított, a háború éveiben sokkal többre nem volt lehetősége.

A második világháború után

Az új világrendben a görög katolikusok sorsa hazánkban ugyanaz volt, mint a többi egyházi. Intézményeit, kolostorait, jelentéktelen földbirtokát elvesztette, a hitközönység az ő köreiből is jelentkezett. De legalább fennmaradt, hiszen a Szovjetunióban, Romániában és Csehszlovákiában a görög katolikus egyház működését az állam betiltotta, hitvalló papjait

embertelenül üldözte. Ezzel szemben a magyarországi görög katolikus egyház nemcsak fennmaradt, de Isten kegyelméből olyan fejlődést ért el, mint még sohasem a történelem folyamán.

Korábban a teológusok római katolikus intézményekben készültek fel a papi pályára, Dudás püspök a saját székházában felállította az egyházmegyei Papnevelő Intézetet és Hittudományi Főiskolát (1950).

A püspök a II. Vatikáni egyetemes Zsinaton, 1965. november 19-én magyar nyelvű liturgiát végzett a római Szent Péter templomban a zsinati atyák jelenlétében. Ezzel – ilyen különleges módon – megtörtént a magyar liturgikus nyelv szentesítése.

A Szentszék a hajdúdorogi püspök joghatóságát előbb ideiglenesen (1968), majd véglegesen kiterjesztette az ország egész területére, így lehetőség nyílt az egyházmegye határain kívül élő görög katolikusok lekipásztori ellátására. Ebben a római katolikus testvérek is segítenek: eddig több, mint 40 templomban tették lehetővé, hogy görög szertartású istentiszteleteket végezzenek, sőt, néhány helyen templomot adtak át a görög katolikusoknak.

Az egyházmegye harmadik püspöke *dr. Timkó Imre* akadémiai professzor lett (1975–1988). Ő tovább folytatta elődje szervezői tevékenységét. Az egyházmegyei központtól távolos egyházközségek közvetlen irányítására megszervezte a Budapesti Püspöki Helynökséget. Nyíregyházán új szolgálati lakásokat épített, felújította a papnevelő intézetet és a püspökség épületét, megalapította az Egyházművészeti gyűjteményt.

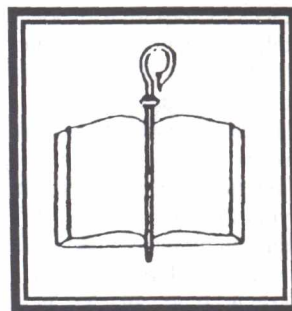
A jelenlegi főpásztor, *dr. Keresztes Szilárd* 1988 óta áll a magyar görög katolikusok egyházi szervezeteinek élén. Korábban elődjének segédpüspöke volt. Szoros, baráti kapcsolatot alakított ki a környező országokban élő görög katolikusok főpásztoraival. Kezdeményezésére a Szentszék a Hittudományi Főiskolát – melyen kárpátaljai, romániai és szlovákiai teológusok is tanulnak – a római Pápai Keleti Intézethez kapcsolta. Az intézetben a hazai és a külföldi magyar teológusok magas szintű képzésben részesülnek.

Hazánkban jelenleg 170 parókián és 660 filián kb. 300 000 görög katolikus hívő él. Ezek csekély kivétellel valamennyien magyarok. Az országban 1945 óta 22 új templom és 10 kápolna épült. Csaknem minden egyházközségben korszerűsítették a templomokat, sokfelé felújították, és festéssel díszítették. A közösségekben különféle szervezetek működnek, ezek közül talán a legfontosabb munkát a karitatív csoportok végzik, melyek nemcsak a helybeli szegényeket gondozzák, hanem jelentős támogatásban részesítik a kárpátaljai magyarokat is.

A Hittudományi Főiskola mellett Levelező tagozat is működik, a nyíregyházi *Besseney György* Tanárképző Főiskolán a hallgatók második szakként a hittant is választhatják. Mindez lehetővé teszi, hogy vallási ismeretekben elmélyült világiak nagy számban kapcsolódhassanak be az egyházközségek életébe és segíthessék elő azok fejlődését.

Lelkész-szemmel

Könyvek lelkész-szemmel

– Csak szellemi étvágygerjesztőnek szánom „szemlémet” –

1. AZ ÚR CSODÁSAN MŰKÖDIK

(*A magyar protestáns külmisziói mozgalom története (1756-1951)*). Dr. Anne Marie Kool angol nyelvű disszertációjának I. kötete (Harmat Bp. 1995). Evangélikus lelkészeknek és lelkészjelölteknek „kötelező olvasmány” lehetne. Külön ízt ad olvasásakor, hogy érezzük: egy holland teológusnő kívülállóként figyel, de egyre inkább belül kerül a körbe és már érti, mit jelent, vagy mit jelenthetne (!) a magyar protestantizmus szolgálata a világkereszténységben. Az Utrechti Egyetemre beadott doktori disszertáció eredeti címe: *God moves in a Mysterious way – The Hungarian Protestant Foreign Mission Movement (1756-1951)*. Kiadták Hollandiában Boekencentrum Publishing House, Zoetermeer 1993. Izzalmas olvasmány már az első 65 oldal is, ami a *missziói helyzet háttéréként* hely-, nép- és politikai rajzot nyújt. Ígéretesnek tartom a könyv puszta megjelenését is (bemutatója november 17-én volt). Ez a könyv számíthat a protestantizmus határain, sőt a kereszténységen túli érdeklődők, tudósok és különösen „szellemtörténészek” figyelmére. Kitűnő alapot nyújthat a MEÖT-ön belül is nívós dialógusok létrehozására. A Függelékben, Mutatókban szereplő anyag forrásmunkákhoz vezet. Skótokat, hollandokat, amerikaiakat, németeket és a Kárpátmedencén belül élőket olyan információkhoz juttatja, amik eddig nem álltak rendelkezésre. Végre egy könyv, ami kilép az „egyszer volt – hol nem volt” típusú missziói kiadványok világából anélkül, hogy hitét vesztené, cinikus vagy pesszimista lenne.

2. HANS KÜNG: VILÁGVALLÁSOK ETIKÁJA

(*Egyházfórum Bp. 1994*) Fordította:

Szabóné Révész Magda és Gaálné Révész Erika. *A Ref. Zsinati Iroda Tanulmányi Osztálya és az Egyházfórum közös kiadása.*

Ez is olyan könyv, amit *ismerni kell!* Nem a szerzőt értékelem, hanem a tárgyat. Hans Küng szellemóriás, fantasztikus ismeretanyagú rk. teológus (még ha nem is hivatalos tanítója a római egyháznak, sokan figyelnek rá, ifjak – idősek egyaránt). Eddig életrajzán és néhány előadásán kívül csak a *Christsein* című könyvét ismertem, ami birotkóban is van. Néhány volt presbiterem tőlem kérte el s olvasta végig... (A bécsi Groer érsek féle botrányban előkerült állásfoglalás vagy magatartása sem az én dolgom.) A *könyv*, ami kezemben van ún. „Muss” könyv. Csupa merész kijelentés, szándékosan provokáló cím és alcím pl.: Nincs esélyünk fennmaradásra világethosz nélkül... A paradigmaváltás kora... A posztmodern áttörés... Planetáris felelősség... Cél és kritérium maga az ember (teológus fülnek érzékenyen ható mondat)... Miért ne lehetne erkölcs vallás nélkül?... A világvallások különleges elkötelezettsége (amit az Iszlámról mond, az kissé naívnak tűnik...), Ökumenikus teológia a békéért, az ökumenikus látóhatár, Imperatívuszok a vallások közötti dialógus eléréséért posztmodern korunkban... stb.

Már ez is megdöbbentő, hogy egy református (Dr. Hegedűs) és egy római katolikus (Dr. Kovács) püspök ír előszót a magyar kiadáshoz. Tiszteletben tartva a *harmadik előszó* írójának véleményét, azonosulni nem tudok vele: „A különböző vallások, amennyiben csakugyan vallások, az egyetlen igaz választ tükrözik különböző vallási temperamentumokon átszűrve”. Ez minket a Lessing féle Bölcs Náthánra emlékeztet, sőt még inkább az indiai pantheon-

ra, amit az EVT 1961-ben New Delhiben tartott ülésére és vitájára: Jézus az út, vagy egyetlen út, Jézus egy világosság vagy a világ világossága...

Küng könyve komoly szellemi munkára készítet, jelentős tájékoztató anyagot közöl, világszerte használt terminusokat alkalmaz (és néha sajátosan értelmez). Célja – valószínűleg – *átfogó, globális diagnózist nyújtani*. Néhol Nathan Söderblom hangját véltem felfedezni modern hangszerelésben. Számomra a döntő az a *merészség*, ahogyan Küng kérdez: *Van-e egyáltalán jövője az emberiségnek és a világvallásoknak?* Az 1990-ben írt könyv 70 évvel Spengler „Untergang”-ja után európai szükség-szerűség. A pluralista világban azonban csak *egynek* tekintsük, s ne abszolútnak! Így tesszük helyére ezt a „nagyszerű” könyvet.

3. BODA LÁSZLÓ: INKULTURÁCIÓ, EGYHÁZ, EURÓPA

(*Budapest, 1994.*)

Alcím: Az Evangélium és a kultúrák átültetése.)

A rk. professzor szenzációs, alaposan dokumentált, mai nyelven fogalmazott műve. Ebben a keretben csak ajánlom a könyvet beható, tüzetes olvasásra és végiggondolásra, mert a témáról szeretnék egy hosszabb lélegzetű cikket írni. Szigorló teológus korom óta foglalkoztat a probléma, Korunk válsága keresztény etikai szempontból volt az amerikai ösztöndíjas témám is. A misszió területén, protestáns körökben az *indigenizáció* kifejezést használtuk. Indiában az evangélikus Gurukul intézet élénjárt az evangélium indiai beágyazottságú terjesztésével, „ashram” formában tartott konferenciákkal, ahol együtt éltek indiai módra a hinduk-

kal és így folytatnak dialógust művészekkel, írókkal, hindu „teológusokkal”.

Ami gyökeresen új *Boda professzor könyvében*, számomra az, hogy inkulturációról csak a harmadik világ, vagy az ún. ifjú-egyházak relációjában szoktunk beszélni, s a feladat az, hogy a helyi kultúra formái között fejezzük ki a kereszténység mondanivalóját, Boda viszont a modern európai kulturális hátteret is komolyan veszi, nem tekinti eleve kereszténynek és megpróbálja *mai európai formák között* meghirdetni és képviselni az ügyet. Az 1991-es európai püspöki szinódus hangja ez, magyar könyvben még eddig általam nem ismert kísérlet. Nyilvánvaló, hogy Európában ez a folyamat már többször is lejátszódott történelmünk folyamán. Először, amikor a görög, később római területen kellett megszólaltatni a kereszténységet. A postchristianus Európát veszi – kimondatlanul is – komolyan a szerző és itt kísérli meg a kereszténység mondanivalóját megszólaltatni és életformáját hitelessé tenni. – Ezzel a könyvvel evangélikus teológusoknak szembesülniük kell! A szekularizáció hozzánk is megérkezett világában nagy-nagy segítséget jelent és nemcsak római katolikusoknak!

4. VÁLYI NAGY ERVIN: NYUGATI TEOLÓGIAI IRÁNYZATOK SZÁZADUNKBAN (Bp. 1984)

A körünkből már elment, kivételes tehetségű és látókörű református teológus munkája csak most került kezembe. Elolvastam. Hasonló jellegű könyveket angol és német verzióban ismerek, hogy a legközismertebbeket említsem: Tony Lane: *Christian Thought*, Oxford 1992, vagy a még egykori NDK-kiadású *Bericht von der Theologie*, Berlin 1971. Karl Joseph Kuschel: *Lust an der Erkenntnis: Die Theologie des 20. Jahrhunderts* etc.

Vályi Nagy nem marad meg a barthianizmusnál, hanem a *Barth utáni protestáns teológia* érdeklí, a vallás újraértékelése, az igeteológia mai formái és ellentéte az új liberalizmussal, a theizmus és atheizmus mai kérdései pl. az „Istenhalála teológia” kísérlete, a szekularizáció több aspektusu értékelése, a reménység teológiája és általaiban a múltból jövőbefordulás, a felszabadulási teológia sokféle változata és általában a szociális kérdésekkel újra foglalkozó teológia, amely nem akar a régi *social gospel* vonalán haladni. Úgy érzem, hogy Vályi Nagy komolyan vette az egyház *communio viatorum* létét és tudta, hogy nincs idő hosszú pihenőre itt, az úton egyre újabb kihívásokkal, próbákkal van dolgunk és az élet „tesztel”

bennünket: valóban érett, felnőtt keresztények vagyunk-e, vagy még mindig csecsemők, akiknek nem is szabad komoly eledelt adni... Egy-egy definíciója, biztos kezű irányítása, saját álláspontjának vállalása szokatlan a magyar teológiai globuszban. Nagyszerű *ráadás* a teológusok életrajzi bemutatása. A könyvet felsőéves teológiai hallgatók, lelkészek és talán professzorok is haszonnal forgathatják véleményem szerint

5. SZEKENI ILONA: HAZA FO-GUNK MENNI

Kényszeremkán a Szovjetunióban 1944-1949. Debrecen 1993.

Megdöbentő írásgyűjtemény ez. A fontos, adatolt és eligazító bevezető után a szerkesztőnk kisemberek írásait, emlékeit közli. Olyanok szólnak meg, akiket agyonhallgattak és hallgattattak évtizedeken keresztül. Az ún. jóvátételi munka áldozatai beszélnek. A könyv folytatás, mert ugyanez a szerző már adott ki egy hasonló művet: *Merre van a magyar hazám?* címen. Kitelepített? Nem! Kényszeremkára hurcolt férfiakról és nőkről van szó. Német nevű és német nemzetiségű magyar állampolgárokról! Mezőberénytől Soroksárig, Taksonytól Vértessomlyóig ezek és ezek, egy-két-három, sőt még több évre kihurcolt, valóban ismeretlen körülmények között robotoló emberek. *Névtelen sereg*. Félelemtől megzavarodottak, éhségtől szenvedő, agyongyötört deportáltak, hadifoglyok, internáltak, közmunkások? Nehéz definiálni, kik is azok, akik megszólalnak e könyv lapjain. A mai meghatározás így hangzik: „*polgári személyként a második világháborúval összefüggésben munkavégzés céljából a Szovjetunióba szállítottak*”. Mi közünk hozzájuk? Mi köze van egy lelkeszi szakfolyóiratnak ehhez a könyvhöz? Aki elolvassa, már többé ezt nem kérdezheti: szenvedő emberekről van szó, s a passiót végigkínálódott Jézus mai népe *compassióra gyullad* a 444 oldalas könyv olvasása közben, s ha valahányszor kézbeveszi. Egyszerre nem is lehet elolvasni ezt a *kondenzált borzalmat, a 20. század kellős közepéről*. Kívánom, hogy sok evangélikus lelkész is olvassa el. Az a példány, ami kezembe jutott, júniusban kórházi szobatársamtól került elő. Egyik este „titokban” adta oda. *Félt*. Pizkosfeketére olvasott példány volt. Az az alföldi faluközösség, ahonnan jött, kézből-kézbe adta s olvasta együtt a család – mondta szobatársam. „De azért ne tessék megmondani, hogy tőlem kaptam olvasásra!” Miért? kérdeztem. Nem volt válasz... Most már megrendeltem, saját példányomat olvasgatom, egy-egy fejezet végén az ősi *Kürer*

imádságot mondom, s csak töprengök a *Jób*-sorsokon. Fél évszázad telt el, amíg ezeket a sorsokat megismerhettem Jób barátaira is gondolok, lelkeszi karunkra is: „nyomorult vigasztalók vagyunk mi valamennyien” ... és mégis deuteronezsaiai mandátuma ránk is érvényes: Vigasztaljátok, vigasztaljátok népeket... e század embereit. Az emberi szenvedés „határtalan” és a *miértre kevéssé* a sokféle rutinválasz, sablonfelelet. A könyv címe talán még így is érthető: *Haza fogunk menni...* oda, ahol nincs ennyi könny, nincs ennyi jajszó, mert Valaki letörli szemünkről a könnyet, elnémítja szánkon a jajszót és ezek helyett örvendezve énekelünk együtt, hiszen hazaértünk.

6. MÁR NEM SAJOG

József Attila legszebb öregkori versei. Cserépfalvi Kiadó Bp. 1994.

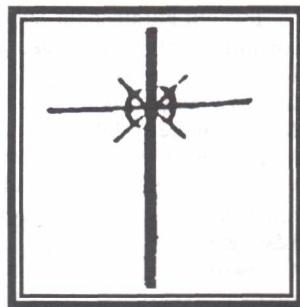
Bizarr ötlet: mi lett volna, ha József Attila nem megy önmaga a halál elé, ha nem halt volna meg fiatalon? Történeti-etlen kérdések sora jut eszünkbe... Mi lett volna, ha Petőfi nem tűnik el fiatalon? Ha Pascal, Kierkegaard, Bonhoeffer, Révész István, Urbán Ernő tovább él? Legalább amíg Luther élt itt: 63 évet?

Szabad-e játszani ilyen gondolatokkal? Válasz-e, amit én is mondani szoktam: nem az *élettartam*, hanem az *élettartalom* a fontos! Lehet harminchárom évesen... „elvégeztetett” szóval kilehelni a lelket, méghozzá a tetelesztai, consummatum értelmében és 70-80 évesen is derékbátorni, dolgunk végezetlenül távozni innen. Amikor tavaly kézbevettem a 80 oldalas könyvet, valami írtózat fogott el: szabad-e játszani ezzel a gondolattal? szabad-e ott találgatni, ahol már túlvagyunk a végjátékon – hogy sakknyelven szóljak és a parti végleg befejeződött? S szabad-e különösen egy idegileg gyenge, sőt talán egészen beteg zsenivel így kísérletezni? Vagy csak határeset volt József Attila (borderline case, ahogyan angolul író pszichológusok írják az ilyen fajta kórképről)? A paciens skizofrén és úgy kell elfogadni, ahogyan élt és halt. 13 költő, író szabadjára engedte fantáziáját és megírta József Attila *legszebb öregkori verseit*... néha szarkasztikusan, néha az öngúny árnyalatával, sőt cinikusan, néha alig érthetően, néha egészen egyértelműen józsefattilásan... „Halálhoz nem juthatok, élet meg nem jutott... naponta kérdelem: Él-sz-e? Élek, élek, vastagszik rajtam az idő, e kéreg...” és még sok lehetséges változat a képzelt öreg, a képzelt beteg gondolataiként. Szellemi játék, vagy halottidézés? Teológust is felkavaró kis kötet.

HK.

Tanít az egyháztörténet

ZÁSZKALICZKY PÁL – ZÁSZKALICKY PÉTER – ZÁSZKALICKY TAMÁS:

ÉDESAPÁNK

id. Zászkaliczky Pál (1905-1962)

A feladat fölénk magasodik. *Apánkról írni csak fiúi tisztelettel és gyermeki elfogultsággal tudunk*, így pedig könnyen tűnik majd visszaemlékezésünk túlzóan egyoldalú dicséretnek. De ettől megóv bennünket a tőle kapott, élete példájából is tükröződő örökség. Élete megélt programja is volt, ahogyan hivatali elődjét az egyházmegye nevében búcsúztatta, amikor fiatalon, 34 évesen alesperessé, majd alig három hónap múlva teljes egyhangúsággal főesperessé választották a Pestmegyei Felső Egyházmegyében: „Mi evangélikus keresztyének azt valljuk és hangoztatjuk hogy a bibliás keresztyénségben *nincsen érdem, csak kegyelem van*. A kegyelem gyermekei pedig minden munkájukat hálából végzik. Nem azért dolgoznak tehát, hogy jutalmat, dicséretet nyerjenek, vagy érdemeket szerezzenek, hanem mert a kegyelemért szívük telve van hálával és ezt szolgálattal szeretnék megfizetni. Nem azért dolgoznak tehát, hogy az Isten és az ő anyaszentegyháza mintegy tartozzanak neki jutalmazással, de dolgoznak, mert tudják, hogy egész életük tartozás és törlesztés a kegyelemért. Ezekből következnek, hogy ami kötelesség, azért nem jár dicséret – legalább is az embereknel nem – viszont mindnyájunknak az Istennél lesz meg az ítéletünk, vagy a dicséretünk. (...) *Az evangélikus keresztyénség merjen végre már Istennek meghagyni minden dicsőséget* – és az embereket csak annyiban részesíteni ünneplésben, hogy az a teljes egészében Istent dicsérje.”¹

Szándékunk, hogy az közös szolgálatunk Urát dicsérjük mindazért, amit benne és általa Ő elvégezhetett. Esperesi székfoglalóját ő maga is ezzel a vallomással fejezte be: „Tisztában vagyok azzal, hogy az egyházmegyében van nekem egy ősi ellenségem, és ez az én 34 esztendőm ömberem. Ismerem gyengeségeit és bűneit, de igyekezni fogok az én Uram, a Jézus Krisztus bűnbocsátó kegyelmére támaszkodva, őt újra és újra legyőzve, csak Isten dicsőségéért munkálkodni.”²

Így őrizzük emlékét mi is.

Édesapánk Rádon, Vác filiájában született 1905. december 20-án földműves családban, Zászkaliczky Pál és Kmetty Zsuzsanna gyermekeként. Az ősök valószínűleg az Arva megyei Zászkal községből kerültek Pest megyébe. Szépapánk a Bp. Deák téri templomban esküdött 1800-ban, a család Rád előtt Maglódon, Vácegresen és Galgalyörkön élt, két nemzedéken át a férfiak kovácsok voltak.

Az 5. elemi elvégzése után került apánk a váci piaristák gimnáziumába. Miután lelkészi pályára készült, utolsó évre az aszói evan-

gélikus gimnáziumba iratkozott át, s ott érettségizett 1925-ben. A soproni teológiai évek alatt elsősorban az Őszövetség érdekelte, másodévesen négy protestáns teológia héber és görög versenyét nyerte meg. Az 1930/31-es tanévben ösztöndíjas volt a helsinki egyetem teológiai fakultásán. Segédlelkész volt Békéscsabán, Bp. Fasorban, helyettes lelkész Pitvaroson, ahonnan huszonhét pályázó közül a főtí gyülekezet hívta meg lelkészének. Beiktatása 1934. augusztus 26-án volt Fóton, ahol 28 éven át gyülekezeti lelkész 1962. augusztus 6-án bekövetkezett haláláig. Az ötvenhetedik életévét már nem tölthette be.

*

Finnsországban kapcsolatba került a *finn ébredési mozgalommal*, elsősorban a felébredtek csoportjával. Hazatérve mind erőteljesebben prédikálta az ébresztő evangéliumot. Csatlakozott az evangélikus táborához, tagja lett a Misszió-egyesületnek, alapító tagja a Baráti Mozgalomnak. Főtí szolgálata első évében Fóton egyházmegyei lelkészkonferenciát hívott össze, majd 1941-ben ugyancsak Fóton rendezte meg az első országos papnékonferenciát, majd az első pedagóguskonferenciát. Esperesi székfoglalójával összhangban cselekedett: „... vannak virágzó egyházközségeink, de nincsenek élő gyülekezeteink. Jogilag jól meg vagyunk alapozva, szervezetileg alapos körülményekkel csinálunk mindent, anyagilag kiválóan el-
lenőrizzük egyházközségeink életét, és mégsem tudunk gyülekezetté formálódni... (hiszen) a legfontosabb: A Lélek, az ige, az imádkozók közössége, egyszóval az igazi 'congregatio sanctorum' hiányzik. (...) Ehhez lelkileg felébredt, alázatos, Istennek dicsőséget adó lelkészi és felügyelői karra, tanítókra és presbitériumokra van szükség (...) Ennek a szolgálatában fognak állni a gyülekezeti evangélikusok, napok, konferenciák”³

A Baráti Mozgalom a Gyenesdiáson 1937. augusztus 17-18-án tartott konferenciáján határozta el a gyülekezeti evangélikusok megindítását. Apánk ezeknek sorában – eddigi adataink szerint – 1944 és 1960 között 30 gyülekezeti evangélikusokot végzett, egyenként 4-6, olykor 7-8 naposakat is, többek között Szegeden és a Deák téren, Dombóváron és Békéscsabán, Kecskeméten és Pilsen. Ezek áldásai számtalanszor visszahullottak családjuk tagjaira is. Azokban az időkben is, amikor egyházunk hivatalosai apánkról csak elítélőleg nyilatkoztak, bemutatkozáskor nevünk hallatán az ország távoli vidékein is felragyogtak arcok, s emberek hálással emlegették igehirdetéseit, életük egészét meghatározó szolgálatát.

További kutatásokat igényelne hogy pontosan fel tudjuk sorolni konferenciái szolgálatait Fóttól Gyenesdiásig, Répcelaktól Piliscsabáig. Jelentősnek érezzük ezek közül a lelkeszevangélizációkat, ezekre a MELE, illetve a Baráti Mozgalom kérte fel, ezeken *Túróczy Zoltánnal, Scholz Lászlóval, Csepregi Bélával, Ordass Lajossal* szolgált együtt. Apánk vagy az evangélizációs előadásokat, vagy a reggeli és az esti áhítatokat tartotta (1945. nov. 20-23. Fót, 1946. aug. 6-9. Békéscsaba, 1948. júl. 27-30. Balassagyarmat, 1949. aug. 23-26. Gyenesdiás). Az ezeken elhangzottak részben szóról-szóra, részben bő vázlatban megvannak, érdemes egyszer valakinek tanulmányt írnia arról, hogyan hirdették evangélizátor eleink ótestamentumi textusokról is a Krisztust!

*

A *Mandák Otthonnal* régi álmát valósíthatta meg. Amikor édesanyánkkal először tettek látogatást hűséges főtí hívüknél, Mandák Máriánál, elmenőben visszatekintve a házra, a kapuban álló hajdani jegenyék tövével így szólt: „*Micsoda belmissziói otthon lehetne ebből a házból!*” A 2. világháború pusztításai után, az ablaküveg nélküli kifűthetetlen és kirabolt hajlékból hozzánk menekítették Mariska nénit hosszú hónapokra. S amikor ő halálához közeledett, örökösök híján családjukra akarta hagyni a nagy villát, apánk azt nem fogadta el, de elfogadta mint esperes a Pestmegyei Felső egyházmege számára. Ordass püspök 1947-ben az első külföldi segítyt – 10 000 svéd koronát – a ház rendbehozatalára és berendezésére biztosította, s abban az évben már el is kezdődtek a konferenciák, a csendesnapok, s a téli belmissziói tanfolyamok. Az otthonban folyó minden munka a gyülekezetekre tekintően szélesölelésű volt. Kegyeségi irányzattól függetlenül kérték fel az előadókat, az Otthon nyitottsága őket is nyitotta tette egymás iránt. Már az első évben idekerült Nagytarcsáról a Tessedik Sámuel Népfőiskola is, két télen át működött, s a végzeteknek „ezüstkalászos gazda” jelvényt és traktorzvetői jogosítványt adott.

Apánk 1950-ig, majd 1957-ben volt az Otthon igazgatója, számos konferenciának szervezője és előadója is. Mindkét évszám az ettől a feladattól való kényszerű megválás éve is. „*Eltiltották a Mandák Mária belmissziói otthon vezetésétől, azaz a megalázó hozzáállással, hogy az intézménynek még a küszöbét sem szabad átlépnie! Pedig mindenki tudta az egyházban, hogy ez az intézmény egyszerűen nem is léteznék Zászkaliczky Pál buzgósa nélkül.*”⁴

*

Elkötelezettje volt az árvamunkának is. Mint esperes, azt is célul tűzte ki, hogy az egyházon belül a szociális igazság érvényesüljön. Főton még esperessé választása előtt egyházmegei árvaházat és gyermekotthont alapított. Esperesi székfoglalójában Pakkala helsink-i esperest idézte, aki szerint az egyház legnagyobb bűne az, hogy a szegényeknek hirdette az evangéliumot, de a gazdagok asztalához ült le enni, ahelyett, hogy a gazdagoknak is hirdette volna az evangéliumot és a szegények asztalához ült volna le enni. Ezért kérte felelős szeretettel az egyházmeget, hogy álljon az intézményes belmisszió szolgálatába. „*Egyházmegei árvaházunkban éppen azoknak a társadalmi rétegeknek a gyermekeit helyeztük el eddig, akiknek már régen kézzel fogható módon kellett volna prédikálni az evangéliumot, mert nem hisznek többé az üres szavaknak. (...) Isten adta jogunk, hogy több felelős szeretetet követeljünk egymástól.*”⁵ S öszönként terménnyel megrakott kocsik indultak el az egyházmege gyülekezeiteiből a főtí árvaház felé, ahová árvák, félárvák vagy Újpest nyomornegyedeiből kerültek gyermekek, akik kiéhezetten estek az ételnek, nyal-

ták ki leveses tányérjukat és tapsoltak, amikor az árvaházat vezető diakonissza behozta a második fogást... Át kellett élnie azt is, hogy árvaházat is megszűntették. *Ordass Lajos* erre így emlékezik: „*Élénken emlékezetemben van szava, amellyel nekem később elmondotta ezt a fájalmát. Valaki a szemébe vágta, hogy ő az árvák ügyével csak 'passziózik'. Zászkaliczky megragadta ezt a gúnyolódásnak szánt szót és azt mondta – könnyes szemmel – 'Ha tudnák, hogy mennyire passió útját járó, Krisztus nyomában járónak érzem magamat, amikor az árvák-
kal törődtem!'”⁶*

*

Amikor megalakult a protestáns egyházak *bibliafordító* bizottságának ótestamentumi szakcsoportja olyan, gyakorlati szolgálatban álló lelkészeket is kerestek, akik jó héberesek, és foglalkoznak az ószövetségi szaktudományokkal. Evangélikus részről *Botyánszky János* és apánk kapcsolódott be kezdetül a fordítás munkájába, amelynek szerelmese lett. Volt, amikor a bizottság tagjai családi nagyasztalunkat ülték körül egy héti, amely borítva volt szótárakkal, más nyelvű Bibliákkal, jegyzetekkel. Már szívbeteg, egyházi tisztségeitől megfosztva és korábbi tevékenységeiben korlátozva ebben a munkában talált vigaszt, az egész egyházért végzett küldetést. Az ellene hozott itnézések sorában zárták ki innen is, a költségek csökkentésére hivatkozva. Nagyon fájt neki, mert ürgy volt. S némi gyógyír a bizottság tagjaitól továbbra is tapasztalt szeretet és szakmai megbecsülés, amikor ismételten is üzenték vagy írták, hogy látogassa meg őket, mert fenntartottak fordítási kérdéseket, amelyekben nem akartak nélküle dönteni.

*

A *lelkészek pásztorává* is tudott lenni. Ezt akkor értettük meg igazán, amikor halálát követően mintegy kétszáz távirat és levél között lelkésztársak erre is kitértek. Hadd álljon itt néhány erre vonatkozó emlékezés ezekből is:

„*Én külön is megköszönöm Istennek azt, hogy életem keresztútjainál Palit használta fel Isten arra, hogy Jézus szeretetébe és bűnbocsátó kegyelmébe tudtam kapaszkodni. Úgy jelenik meg most emlékezetem szeméi előtt, amikor először találkoztunk 1938. augusztusában, az első gyenesdiási lelkeszevangélizációra induló pesti vonatban. Pali mellém ül, megismerkedünk. Olyan szeretettel vesz körül beszédében érdeklődésével, ami több volt, mint emberi szeretet. Bizalom ébred szívemben iránta, Jézus mentő szeretetéről beszél velem. Ettől kezdve az evangélizáció alatt sokszor beszélgettünk a késő éjszakai órákig Jézus szeretetéről. Talán ma nem volnék a lelkési szolgálatban, ha Isten akkor és azóta többször Palit nem használja fel arra, hogy keresztesse életem útját. Legyen áldott érte a mi Urunk!*” (T.)

„*A kegyelet virágai helyett hadd ismertessem itt Krisztina leányom megjegyzését, aki az ocsudás első pillanatában így szólt: Ugye édesapám, ez a Pali bácsi tetőtől-talpig egy igazi lelkipásztor volt. Mire csak azt válaszoltam: nekem ezen felül egy kicsit az apám is.*” (S. A.)

„*Érettségiző diákként voltam Gyenesdiáson. Ő egy párhuzamos konferencia előadója volt, délutáni fürdés közben valahogy egymás mellé sodródtunk. Akkor beszélgettünk először, noha már előbb is tudtunk egymásról. Kérdezte, milyen pályára készülök. Mikor megmondtam, hogy lelkész szeretnék lenni – emlékszem – valami szépséges ünnepélyesség fénye suhant át az arcán, mint aki bizonyosságát veszi a hálaadás komolyságával és örömmel a Szentlélek szolgálatba elhívó hatalmának. Ezt mondta akkor: 'Isten áldjon meg fiam! Légy hűséges, jó pásztor!' Ez volt az első áldás, amit Jézus szolgálatába készülő szándékomra kaptam. Mások – még papok is – lebeszéltek vagy legalábbis közö-*

nyösen vették tudomásul tervemet. Ó megáldott. S most, hogy halála hírért vettem, ez az áldás csendült meg bennem elsőnek..." (D. Z.)

Milyen volt, mint édesapa, családfő? Egyszerre emlékszünk szigorúságára és szeretetére. Tudott ellentmondást nem tűrően parancsolni, haragudni is, de őszintén és teljes mértékben megbocsátani. Édesanyánkkal teljes egyetértésben nevelt, s hogy tudták elérni, hogy sem, nem tudjuk, de a „sarokba állítás” percei alatt általában rájöttünk arra, valóban jogos a haragja, s megérdemeltük a büntetést, amikor – engedélyével – bocsánatot kértünk, megbocsátása igazi feloldozást jelentett. Konfirmációnk reggelén a mi bocsánatkérésünket meghallgatva mondta: te is bocsáss meg nekem. Életünket ez végigkíséri.

Nem tudjuk kellő mértékben megköszönni az Úristennek azt a kegyelmet, hogy ígéhirdetésére gyermekkorunktól figyelni tudtunk. Ígéhirdetői és apai szerepe kiegészítették és erősítették egymást. Közegyházi és evangélikai szolgálatainak gyakran napokra, hetekre elszórtották, közös nyaralásra egyszer sem került sor. De sajnáljuk, hogy nem írtuk le később gyermekkorunkban elmondott hosszú meséit, később jóízű papi adomáit, ma már egyháztörténelemnek számító visszaemlékezéseit.

Ha arra gondolunk, mi az, amit gyermeknevelési módszereiből mi is, mint gyakorló szülők alkalmazni tudunk, akkor egy jelenet idéződik fel bennünk, amely többször is lejátszódott. Együtt ül az egész család az étkezőasztánál, mind az öt gyerek, sőt több is. (Hosszú éveken keresztül családtagként lakott nálunk egy vagy két befogadott gyerek, fővárostól távollakó lelkescsalád vagy kitelepítettek gyermekei, hogy Főtről Budapestre járva végezhesék tanulmányaikat.) A hat vagy hét, részben kamaszodó gyerek bizony időnként hangoskodik. Édesapánk fölemeli az ujját: Gyerekek, maradjatok egy kicsit csendben! Lassan elhallgatunk, arra gondolván, hogy valami jó tréfa következik. Apánk hosszan kivár, és amikor a csend már hallható, csak ennyit mond nagyon halkán: Halljátok, milyen jó ez a csend? Nem emeli fel a hangját, nem csap az asztalra. Egyszerűen csak megmutatja a jót, ezzel is egész életünkre tanítást adva arra, hogy mindaz, ami a keresztyén ember életét irányítja, nem kényszerű korlát. A keresztyén ember szabad, szabad a jót választania. Soha nem hallottunk fejmosást vagy „pedagógiai prédikációt” édesapánktól. Élete példájával nevelt követésre, hiszen ő is Valakinek a nyomában járt.

A munka szeretetére és megbecsülésére is példájával tanított. A nyarakat végigdolgoztuk a papi, javadalmi földeken, s talán nemcsak azért, hogy a háború utáni években a nagy család kenyerét, az iskoláztatás költségeit közösen előteremtjük. Amikor szerszámokkal a vállunkon együtt mentünk a szőlőbe kapálni, permetezni, a távoli réti földekre lucernát gyűjteni, útközben megismertette velünk a természetet is. Szinte áhítattal mutatta az ezerjófűvet, a nyári héricset, elmondva, miben különbözik a tavaszi héricstől, s beszélt a lila őszi kikerics súlyosan mérgező kolchicin tartalmáról, és annak a növénynevelésben a poliploidok előállításában betöltött fontos szerepéről is. Együtt ültünk fel a kölcsönként lovaskocsi bakjára, hogy a cigánysoron lévő papi föld kukoricáját megekezzük. Ő hajtotta a lovat végig a falun és ekézés közben, mi pedig vezettük. Nem volt ez „méltóságán aluli”, sőt így még inkább magáénak érezte a falu egésze az „esperes urat”. A már többször idézett esperesi székfoglaló személyes vallomásként is tartalmazta: „A reprezentálásban soha sem fogom érezetni azt, hogy az esperesi tiszttség méltóság. Isten követésében járunk, ez az egyedül fontos és lényeges, a többivel

nem törődtem soha és nem is fogok. Lehet, hogy sokan csalódnak, hogy nem fogok tudni reprezentálni a világ előtt kellő méltósággal, de én ezzel törődni nem fogok.”⁷

Halálos ágyán, erős szívfájdalmak között szakadt fel benne a panasza: Egyre nehezebb a keskeny úton járni... majd hozzátette: de tudom, hogy az út végén ott vár engem az én Krisztusom. Egyre nehezebb..., hiszen emberileg szólva mennyi kudarc érte. Felfüggesztése miatt nem konfirmálhatott bennünket, két idősebb fiát. Halála reggelén már tudhatta, hogy nem éri meg a hét végére kitűzött kettős esküvőt. Ki tudja, e mondata mögött nem sajgott-e a kitiltás, a lemondás, a mellőzöttség sok fájdalma is? Viszont éppen ezek a tövisek, a Krisztus-követésben hordozott keresztetek formálták Urunk alkalmas eszközévé, aki az út végén várta.

Gáncs Aladár írta apánknak 1930. május 8-án: (bár lelkesszé avatása ünnepén nem tudott jelen lenni, de hallotta virágvasárnapi ígéhirdetését, s annak mondanivalóját így foglalta össze:) „a meghajtott térd az a győzelmet biztosító hadállás, amelyben a kudarcok is áldássá válnak”.

Legyen áldott Urunk, hogy édesapánk életében is áldássá lett minden keserűség! Legyen áldott Urunk, hogy áldássá lett számunkra is!

Jegyzetek

¹ A Pest megyei Ev. Felsőegyházmege közgyűlésének jegyzőkönyve, Budapest 1940. március 27. 5. Zászkaliczky Pál főesperes búcsúzik az egyházmegye nevében Chugyik Pál nyug. főesperestől.

² U. o. 6. Esperesi székfoglaló beszéd.

³ U. o.

⁴ D. Ordass Lajos: Akikkel az úton találkoztam. Kézirat.

⁵ A Pest megyei Ev. Felsőegyházmege közgyűlésének jegyzőkönyve, Budapest 1940. március 27. 6. Esperesi székfoglaló beszéd.

⁶ D. Ordass Lajos: Akikkel az úton találkoztam. Kézirat.

⁷ A Pest megyei Ev. Felsőegyházmege közgyűlésének jegyzőkönyve, Budapest 1940. március 27. 6. Esperesi székfoglaló beszéd.

LELKÉSZI JUBILEUMOK 1996-ban

95 éves:	Kiss Ferenc (sz. 1901. V. 27.)
90 éves:	Gerhát Sándor (sz. 1906. II. 12.)
85 éves:	Dr. Lehel László (sz. 1911. VIII. 10.) Megyer Lajos (sz. 1911. VIII. 18.) Martos Ödön (sz. 1911. VI. 6.) D. dr. Pröhle Károly (sz. 1911. II. 22.) D.h.c. Scholz László (sz. 1911. V. 29.) Takács János (sz. 1911. X. 3.) Tóth Károly (sz. 1911. VI. 17.) Weltler Ödön (sz. 1911. XI. 15.)
80 éves:	Görög Tibor, id. (sz. 1916. XII. 23.)
75 éves:	Bókkon Lajos (sz. 1921. I. 13.) Hernád Tibor (sz. 1921. XI. 30.) Marschalkó Gyula (sz. 1921. XII. 26.) Szentpétery Péter (sz. 1921. IV. 20.)
70 éves:	Dr. Hafenschner Károly (sz. 1926. VII. 6.)
60 éves:	Dr. Harmati Béla (sz. 1936. IV. 23.)

ORDINÁCIÓS JUBILEUMOK

60 éve:	Benczúr Zoltán Zámolyi Gyula
50 éve:	Bókkon Lajos Horváth József Garami Lajos Dr. Selmeczi János

(Ha bárki tud ezen a listán kívül jubiláns lelkésztestvérekről, kérjük közölje, hogy közreadhassuk.)

Összeállította: Dr. Fabiny Tibor

PÁLYÁNK EMLÉKEZETE

I.

Érdemes erről írni? Először ezzel küzdöttem. Aztán: valóban emlékezetes a pályánk? S mi az, ami abból emlékezetes? Sokan és sokféleképpen emlékezhetnek rá. Ez is gátolt sokáig. Aztán jött a szerkesztői levél: „*Ti vagytok az első lelkész-lelkész házaspár, akik együtt mentek nyugalomba.*” Ez a mondat már kötelező erejű volt. S végül: szembe kell vele nézni, nem megszépiíteni, hanem mérlegre tenni még időben, talán a „nyugalom”, a kőszegi napok ezért is adtak.

A teológiai és lelkési pálya: 5 év az Akadémián (Sopronban és Budapesten – az Otthont lényegében ketten költöztettük Szépfalusi Istvánnal), 1 év egyházmegyei segédlelkési szolgálat Békéscsabán, 2 év a gerendási és 37 év a pilisi gyülekezetben. S ezt a pályát 1956 óta együtt futottuk feleségemmel, akivel nemcsak házaspár, hanem pályatársak is voltunk, még együtt lehetünk a csendesebb szakaszban is. Volt idő, amikor ez a tény nem könnyítette a közös pályát, mi talán elmondhatjuk, hogy egymásnak nem nehezítettünk, együtt küzdöttünk kollégaként is, ki-ki rátalált a lelkési házasságban saját színére és munkaterületére, s ez tette pályánkat széppé és talán egyedivé is.

Ha most a magam szemszögéből és tartalmilag nézem a pályát, akkor a következő szakaszok rajzolódnak ki:

Ébredés és misszió. Azt kevesen tudják, hogy bár papi házban nőttem, menekültem a papi hivatás elől. Jónásként? Gimnazista koromban hadapródióskolába jelentkeztem. A háború és hadifogság után (Simonfay Ferencsel és Asbóth Lászlóval jártuk már ezeket az éveket is együtt) Sztehló Gábor „Pax” Intézetébe kerültem, s lettem a „Gaudiopolis” gyermekállam első miniszterelnöke. Az egyetemre jelentkeztem és kényelmet, fizikát hallgattam. Ekkor ért utól Isten, egy súlyos szívizomgyulladásal hónapokig feküdtem a kórházban, talán itt vettem először igazán kézbe a Bibliát. S felébredve, az ébredés egyik centrumába kerültem, Gyenesdiásra, ahol nyaranta évekig anyagbeszerzőként és mindeneképp dolgoztam. Így kerültem a konferenciák légkörébe is. Jelentkeztem a Teológiára, de ekkor nem vettek fel. Viszont felvételt nyertem a nagytarcsai Missziói Intézetbe. Két feledhetetlen évet töltöttem itt, itt ismerkedtem meg igazából a Bibliával, a misszióval, és a nagytarcsai gyülekezettel is. S ha utam másként alakult is, a misszió gondolata megmaradt bennem. Idekapcsolom most 1991-et, amikor újra alakult a Külmissziói Egyesület és két évig annak elnöke lehettem. Az első és alapvető hatás tehát a pályán: az ébredés és a misszió voltak.

Teológia és egyháztörténet. Ennek a szakasznak első öt éve 1950-55 voltak. Talán ezt sem tudják sokan, én az ún. „betonozók” közé tartoztam, aki naponta tanult, a délutánokat a könyvtárban töltöttem, életemet a tanulás és olvasás töltötte be. A sok kanyar után számomra a teológia annyira szép és új volt, hogy tényleg örömet szerzett a tanulás. Ez persze stréberségnek is látszódnak, de reményem, hogy mégsem, mert így lettem „senior” a teológusok gyülekezetében. S ami már akkor „eljegyzés” volt, hogy külön örömet okozott, az az egyháztörténet volt. Hálásan emlékszem Súlyom Jenő és Wiczán Dezső óráira. Nem mindenkinek, de nekem a legizgalmasabb óráimat jelentették. S emlékszem a kollokviumokra, már akkor sem az anyagról, hanem olvasott könyvekről beszélgettünk. Így szerettem meg a *magyar reformáció történetét*, különösen Sztárai Mihály alakját, aki:vel aztán életemből három évig külön is foglalkoztam. S most ide kell csatolnom az egyháztörténeti „második öt évet” is. Ötödik éve vagyok előadó az egyháztörténeti tanszéken. Nekem óriási feladatot és örömet is jelentett. Ha a teológiai éveimre azt mondtam: tanultam, most azt írom, életemben annyit nem tanultam, mint az utolsó öt év alatt. Kisebrendűségi érzéssel ültem a katedrara, mit keresek én itt Fabiny Tibor helyetteseként? Most talán elmondhatom – ez a munkám még folytatódik nyugdíjas-ként is – érdemes látni a figyelő tekinteteket, a sebesen jegyző kezeket, talán sikerült az ifjúsággal valamilyen kontaktust teremteni? Persze ez a munkám csakis ideiglenes helyettesítés, de nekem óriási ajándék is.

Gyülekezet és közegyház. A gerendási gyülekezet volt az „első szerelmünk”, a pilisi lett a „nagy szerelmünk”. Nagybocskai Vilmos után, az ő nehéz esetében és a nagy pilisi gyülekezetben szolgálni nagy kihívás volt. A dolgot Vilmos bácsi szava döntötte el, aki lejött Gerendásra mindent elmondani és kérni a cserére. Jó, hogy elődünkre a mai napig tisztelettel és szeretettel gondolhatunk, mint aki generációja komoly teológusa és gyülekezetépítő lelkész, nekünk többször helyettesünk is volt. De akkor még nem feleségem, hanem Tóth Károly lelkész volt a kollégám. 1958-ban indult pilisi pályánk, és soha nem volt okunk elmenni, bár alkalmak adódtak. Az építések után Isten a belső építést is megadta, külön örömmünk volt a megszakítatlan hitoktatás és az ifjúsági munka. Állandó készülést és készenléletet kellett jelentsen a sok szolgálat, a minden reggeli istentisztelet, s állandó rossz lelkiismeret a látogatás feladata. S ehhez kaptam a nagyobb gyülekezetet, a Pestmegyei Egyházmegyéét helyettesként 1976-ban, és esperesként 15 éven át, három és egyharmad ciklusban, harmadszor is újraválasztva addig, amíg a teológiai munka miatt le nem kellett tennem. Talán ez is furcsa, de nekem örömet adott az esperesi szolgálat, nehézségei mellett is. Különös örömmel emlékezem a nagy megyei alkalmakra, énekkari találkozókra, presbiteri napokra, s ha ma már nincs is meg, de nekünk „titkos örömmünk” volt többekkel a szelei megyei központ megszerzése és kiépítése is.

Jól tudom, hogy ebben a szolgálatban, annak végén pályám vitatható is lett. Ma már, halálok után, nem tartom ildomosnak az eseményeket részletesen felidézni. Inkább azt mondom: azokkal együtt voltunk és maradtunk végig, ismernek és köszöntöm kollégáimat, testvéreimet. Akit, akiket megbántottam, bekerülve az események centrumába, azoktól mégegyszer bocsánatot kérek, enyhülésüket várom. Vannak persze gondolatok, amelyeket mai szemmel is meg kellene vitatni, az egyik ilyen: a kritika belülről épít igazán. S egymás meggyőzése – ez az én tapasztalatom! – nem a publikáció (én sem annak szántam), hanem a *beszélgetés*. Szerintem itt romlott meg sokminden sok oldalról is. S amikor mindezt leírom most, még azt is hozzáteszem ebben a nem tőlem indult, hanem kért írásban: talán nem is magyarázkodni kellene, hanem tényeket megbeszélni, s ami nekem hiányzik: *kezet fogni*.

Pályánkat, a közösen megfutottat, örömeinket és vívódásainkat itt a kőszegi napokon – úgy-e nem veszi senki frázisnak? – Isten elé visszük. S amikor ezeken a sorokon keresztül is mérlegre tettük, ezzel a mérleggel sem szeretnénk senkit bántani, a mérleget nem is szabad nagy szavakkal befejezni sem, hanem egyedül azzal: amíg és amit tudunk még, szeretnénk szolgálni, pályánkat Istennek köszönni és arra Isten irgalmát kérni, most már egyre inkább „Istenre koncentrálni”, hogy a pálya végén megállhassunk Előtte és bemehessünk együtt Hozzá.

*

*„Határkőnél hittel megállni,
határköveknél visszanezni,
hálás szívvel múltat idézni:
csodákra emlékezni jó!*

*Megállni, hogy minden utunkat
hű és hatalmas kéz vezette,
javunkra szolgált minden tette:
csodákra emlékezni jó!”*

Turmezei Erzsébet szép versét hívom segítségül, amikor megkísérlem életem 65 évét végiggondolni, a megtett utat gondolatban végigjárni, egy-egy határkővet megjelölni, szolgálatomat a mérlegre tenni. Bár ez utóbbi nem is az én feladatom!

II.

1. *A gyökerek.* Ökuménikus családból származom. Édesapám Szatmár-megyei kurtanemesi református, édesanyám kőszegi, német evangélikus, módos kereskedőcsaládból származott. Gyermekkoromat ez az eredet döntően határozta meg. A háborús években szinte évente változott lakhelyünk, s ennek következtében váltakozva jártam a híres kőszegi Gyurácz Ferenc evangélikus és a szatmárnémeti-i nem kevésbé jónevű református leánygimnáziumban. Mindkét kegyesség hatott rám, és bizonyos vagyok abban, hogy ez hatással volt későbbi tudatos, ökuménikus elkötelezettségemre is.

1948-ban a nagy ébredési hullám során mindaz a lelki hatás, ami gyermek- és fiatalkoromban ért, egy kőszegi Balikó-evangélizáció nyomán „ért be”. Ettől számítom elinduláso-mat a keresztyén hitben.

2. *A hivatásra készülés ideje.* 1949 őszén felvételre jelentkeztem a soproni teológiai fakultásra. Visszatekintve, megvallo-m, eléggé tudatlanul vállalkoztam erre a lépésre. Szolgá-lni szerettem volna az egyházban, továbbadni Isten igéjét gyer-mekeknek, fiataloknak, és tudtam, hogy ehhez tanulásra, ismer-etekre a teológiára, fogalmam sem volt. Útegyengetőm – aki-re nagy hálával gondolok vissza – a kőszegi származású Bu-daker Oszkár otthonigazgató volt. Ifjúi hévvel, nagy lelkesed-éssel, sok naivitással indultam a felvételi vizgára Sopronba. Itt kiderült, hogy a sokszínű, nagyszámú, felvételre jelentke-ző fiatal között rajtam kívül még hat leány van. De voltak néhányan a felsőbb évfolyamokban is. Felvettek! Boldog voltam és nem is sejtettem, mennyi nehézség, külső és bel-ső akadály vár még rám, amíg megtalálom a helyemet. Az áldott emlékü Karner Károly professzor, aki ugyancsak Kőszegről származott, sokat segített teológiai eszmélés-emben.

Az öt év tanulás boldog időszak volt életemben, eltekint-ve attól, hogy „létünk” a teológián mindig újra veszélybe ke-rült. Megkérdőjelezték, hogy ott-e a helyünk, megvonták töl-ünk a tandíjkedvezményt, a segélyeket, majd tanulmányaink befejezése után püspökeink közölték velünk, hogy ők nem tudnak elhelyezni bennünket, keressünk magunknak helyet.

Beledben „találtam” egy kántor-hitoktatói állást, így örömmel álltam be a szolgálatba. Azután még egy, már se-gédlelkesi év következett Békéscsabán.

3. *Az utak találkoznak.* 1956 őszén kötöttünk férjemmel házasságot, akivel még a teológián ismertük meg és szerettük meg egymást. Innét az út már közösen folytatódott. Geren-dáson döntés elé kerültem: bejárok-e továbbra is Békéscsa-bára dolgozni, mint segédlelkes, vagy elveszítem státusomat. Mivel az állomás 5 km-re volt a falutól, biciklivel vagy pa-raszszekérrrel volt megközelíthető, az utóbbit választottam. Otthon volt rám szükség, a gyülekezet építésében. Nem bán-tam meg, mégis utóbb kiderült, rosszul döntöttem. Egy stá-tusból kikerülni könnyű volt, de azt újból „kiérdemelni” an-nál nehezebb! Mindez tizenkét évembe került. A hűzres pilisi gyülekezetben „sem volt rám szükség”, fizetés és státus nélkül csupán „partizán munkát” végezhettem.

Mégis boldog volt ez az időszak. Ezekben az években szü-lettek gyermekeink, így lelkiismeretfurdalás nélkül foglalkoz-hattam nevelésükkel. Közben mindig találtam magamnak jó papnéként szolgálatokat a hatalmas gyülekezetben.

4. *Új utak nyílnak.* A „kényszerpihenő” 1968-ban ért véget. A Lelkipásztor szerkesztője így kért fel az emlékezésre: „*írja meg, hogyan lett munkatársból világutazó.*” Irónikusan ezt vá-laszolhatom: volt egy érvényes világútlevélem, amivel abban az időben nem sokan dicsekedhettek (67-ben egy családi lá-togatáson voltam az Egyesült Államokban). 68 nyarán egy-részt visszanyertem a státusomat és hivatalosan pilisi lelkesi munkatárssá váltam, másrészt egy svédországi kiküldetést nyertem, ami hatalmas kihívást jelentett a számomra. Svédor-szágból élő magyarok gyermekei számára hirdettek meg egy nyári tábort, ennek a vezetését kellett vállalnom. A cél az volt, hogy a gyerekek magyar identitását erősítsük, megismertes-ük velük a hazát, ahol még sosem jártak, a múltat, a törté-nelem nagy alakjait. Földrajzot és irodalmat tanítottam, és a tábortűz mellett Petőfi verseket olvastunk és népdalokat éne-keltünk. Szép volt ez a nyári tábor!

1980-ban, amikor már gyermekeinket útjukra bocsátottuk, Isten az úrt új örömmel és feladatokkal töltötte ki. Huszon-

hat évvel tanulmányaim befejezése után (amikor még egy bátorító, munkába indító áldást sem kaptam), sor került vég-re az ordinációra, együtt a gyülekezet második lelkesi ál-lásába iktatott be Káldy Zoltán püspök. Öröm volt látni, hogy a gyülekezet milyen egységes volt megválasztásomban. Ada-tott még számomra tizenöt „teljesjogú” szolgálati év szeretett pilisi gyülekezetünkben.

Említettem már ökuménikus elkötelezettségemet. Ez a munka is 1980-ban indult el Debrecenben. Szinten minden magyarországi felekezet delegációi részt vettek ezen a talál-kozáson. Ismerkedtünk egymással, beszámoltunk a magunk te-rületén végzett munkákról és elhatároztuk a kapcsolatok bő-vítését, a közös munkát. Az egymás felé való nyitottság és a tennivágyás jellemezte ezt az együttlétet. Pásztor Jánosné – a Kenyai napló írója – aki már ekkor bekapcsolódott a nem-zetközi női munkába, volt az elindítója és mozgatója ennek a munkának.

Ezután egymást követték a nemzetközi női találkozók, melyek segítettek bennünket, hogy kiléphessünk a helyze-tünkből adódó elzártságunkból. 1982-ben Gwattban (Svájc) megalakult a FÓRUM, az európai ökuménikus keresztyén nők szervezete, melynek magyarországi összekötője lettem. A híd és háló szerepét tölti be a Fórum: összekötött és kapcsolatot teremtett a különböző társadalmi rendben, kultúrában, felekezetben élő asszonyok között. A fordulat előtt különös jelentősége volt ennek a munkának: segített az előítéletek el-oszlatásában, az egymásról bennünk élő „ellenségkép” lerom-bolásában.

Nagy jelentőségű volt 1983-ban a Kijevben megrendezett találkozó: keresztyén asszonyok Európa minden tájáról az ateizmus egyik fellegrárában! Majd Berlin következett, meg a Fórum-nagygyűlések: Helsinki, York, s a negyedik, a fiatal szervezet történelmében a tavaly nyáron Budapesten megren-dezett nagygyűlés volt.

Egy darabig ezzel párhuzamosan dolgoztam a Keresztyén Nők Világmanapja nevű mozgalomban is. Ez az egész vilá-got átfogó mozgalom már több mint száz éves. Örömmre körülbelül tíz éve mi magyar keresztyén asszonyok is részei vagyunk ennek az áldásos munkának, melynek jelszava: „*Informálatlan imádkozni és imádkozva cselekedni.*” Nyugdíjba-menetelemmel párhuzamosan ezen a munkaterületen szeret-nék tovább dolgozni, amíg erőm engedi.

A távolba vezető utak közül még csak egyet: részt vehet-tem imanapi nagygyűlésünkön Melbourne-ben ez év február-jában, és valamit megismerhettem a távoli kontinens csodá-latos szépségéből.

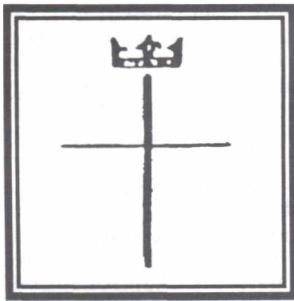
Ami a legnagyobb ajándéknak tartok, hogy Isten a sok évi elzártság, „jogtalanság” után csodálatos testvéri közössé-gbe kapcsolt be. Testvéreim vannak a világ minden táján: Indiá-ban és Kenyában, Dél-Afrikában és Kanadában. Hollandiá-ból és Angliából hoz levelet a postás, de kis kőszegi házunk már otthona volt néhány napig melbourne-i és uruguayi test-véreimnek.

Még egy munka, mely a nyugalom éveit is tartalmassá te-szi. Mint az Ökuménikus Női Bizottság elnöke, időről-időre munkatársaimmal regionális női találkozókat készítettük elő az ország különböző vidékén. Eddig tizenkét ilyen alkalom volt. Aktuális témák kerülnek elő, melyeket Isten igéjének világos-ságába helyezünk. Ilyenek voltak: a család, a közösség, félel-meink, a jövő egyháza és sok más. Szükségesek ezek a nyitott együttgondolkodások, sok áldás fakad belőlük. Hadd neve-zzem meg név szerint is azokat, akik legközelebbi segítőtársai-m: Sárkányné Horváth Erzsébet, Pásztor Jánosné, Dobner Béláné, Csernák Erzsébet. Öröm ezzel a színes, mégis egysé-ges gárdával együtt dolgozni. Hálás vagyok értük, de a többi-ekért is, Istennek!

Alig említettem eddig családomat. Három leányunk és nyolc unokánk van. Reméljük, a nyugdíj éveiben több idő jut majd rájuk, mindig sok örömünk volt bennük. A leterhelt aktív papi életben megértő biztos hátteret jelentettek szá-munkra. Sajnos, mindnyájan távol élnek tőlünk: ketten Pili-sen, harmadik leányunk családjával Szegeden. A hosszú alföl-di élet után az otthonba való visszatérés, a kőszegi táj szé-p-sége azonban sok mindenért kárpótol bennünket.

Befejezem! Talán a megengedettnél hosszabban időztem egy-egy határátkönl. Nézzé el nekem az Olvasó, ha visszaél-tem türelmével. De: „csodákra emlékezni jó!”

Az igehirdetés szószéki felolvasás, vagy szabadon elmondott prédikáció?

Az utóbbi években elterjedt gyakorlat, leginkább fiatalabb lelkészeink körében, hogy a templomi szószékekről és a kazuális szolgálatoknál is (temetéseken) nem csupán a Biblia szövegét olvassák, hanem az egész igehirdetés is egyszerű felolvasásból áll. Sajnos, elég gyakran úgy is, hogy a „prédikáció” felolvasása közben alig pillant a lelkész az őreá tekintő hívő seregre.

Néhány nyugdíjas kollegával beszélgetve, kritikai megjegyzésünk a következőkben szeretném elmondani:

1. Jó, hogy a lelkészeink úgy készülnek igeszolgálatukra, hogy mondanivalójukat nem csak át gondolják, hanem le is írják. Így biztosítva van, hogy a bevezetéstől a befejezésig, a célkitűzésig a prédikáló előtt világos, hogy miről és mit akar mondani. Az is fontos, hogy így remélhetőleg megfelelő kifejezéseket, nyelvtanilag helyes mondatokat és nem pongyola és „aszfalt-sítlust” alkalmaznak.

2. Az igehallgató számára fontos a jól elkészített prédikáció. A rádióban elhangzó felolvasott prédikációkat szívesen hallgatja otthonában a konyhában dolgozó háziasszony, vagy a szobában együttlevő család. A templom és a temetés helye azonban *egészen más* szituáció. A szószéken és a koporsó mellett nem csupán egy „felolvasó fungens” az egyház felkészített szolgálója. A lutherkabátban vagy anélkül szószéken álló evangélikus lelkész Krisztus és egyházának különleges tanúja. Tőle a hívek ott és akkor nem egy (egyházi újság cikk) felolvasását várják, hanem a tanú bizonyágtételét arról, aki nevében ki mert állni a szószékre (Az Atya, Fiú, Szentlélek nevében).

3. Kielevezve a problémát: ha az evangélikus lelkész csak felolvassa leírt prédikációját, ehhez szükséges volt végeznie érettségi után még öt év teológiai studiumot? Biztos, hogy vannak jó felolvasók érettségi nélkül is. Vajon nem jog-

gal várják-e el a hívek, hogy ha már egyetemi végzettsége van egy prédikátornak, akkor annak legyen olyan mondanivalója, amit meggyőződéssel és meggyőzőni szándékozó módon tud előadni. *A szabadon elmondott prédikáció lelkői a hallgatók figyelmét.*

Természetellenes és rendkívül különös lenne, ha egy szülő úgy beszélne gyermekével, hogy egy füzetből olvasná fel neki: Fiam, ma így, meg úgy csináld ügyeidet. Az evangélikus lelkész az egyház gyermekeivel ne beszéljen füzetből! Prédikációra készüljön, írja le is azt és tanulja meg betéve, ezt várja tőle a gyülekezete.

Az ötvenes években olyan gyülekezetbe kerültem, ahol a hívek nem egyszer mutatták nekem a parókia mögötti erdőben azt az ösvényt, melyen elődöm szombatontként sétálva, megtanulta könyv nélkül vasárnapi prédikációját. Igaz, akkor még nem volt televízió. Több ideje volt a lelkésznek tanulni?

Szerintünk szolgálatunk lényeges kérdése az igehirdető *prédikálási magatartása*. Híveink hite, örökélete múlik, múlhat a Biblia jó hírének jó közlésén, jó átadásán.

Brehovszky Gyula
ny. lelkész

A megbékélés: Isten ajándéka és az új élet forrása

Ezen a címen és témával tartotta *Teológiai és Történelmi Fórumát* a Deák téri Evangélikus Gimnázium dísztermében az idei Országos Protestáns Napok rendezősege. *Dr. Pásztor János* megnyitói áhitata után *dr. Bartha Tibor* szegedi református lelkész tartott vallástörténeti és bibliai fogalmakat magyarázó előadást, amelyben tisztázta a megbékélés, békéltetés kifejezések eredeti jelentését.

Két korrefrátum hangzott el az eszméltető bevezetés nyomán: *dr. Gergely András* professzor történelmi és társadalmi nézőpontból elemezte a témát, hangsúlyozva az egyház folyamatosságát az időben, s hogy szavunk nem csupán az utolsó négy és fél évszázadra érvényes, hiszen az egész húsz évszázadot vállalja a protestantizmus is közös történelmünként, ugyanakkor nagyon időszerűnek nevezte a megadott témát és sok feladatot is látott benne. *Dr. Hafenschker Károly* c. teol. tanár ökume-

nikus aspektusból közelítette meg a megadott címet. Két oka is van, hogy a megbékéléssel foglalkozunk: látjuk az egyházban és a nem-egyházban égető szükségét. Ennél is fontosabb mandátumunk, hiszen az Egyház Ura bízott meg ezzel a feladattal, s a reménység Istene bátorít, hogy gyakran reménytelenül bonyolult korunkban is lehetséges a békéltetés szolgálatának végzése.

A kritikai hangú megbeszélés után, a délután folyamán ún. *paneldiskusziót* tartottak a különböző egyházak képviselői *Hafenschker Károly* vezetésével: *Nagy Tibor*, *dr. Muntag Andor*, *dr. Häcker Frigyes* és *Révész Árpád* részvételével. Valóságos mai kérdések, legyőzendő előítéletek, barátságosabb és őszintébb ökumenikus légkör jövőképe került megvitatásra az élénk kerekasztal-beszélgetésen. Az a közös vélemény alakult ki, hogy többször kellene ilyen őszinte, valós kérdésekkel foglalkozó beszélgetést folytatni, s nem szabad

megelégedni az ökumené formális, udvariassági, protokolláris formáival. Az érdemi beszélgetés kölcsönös gazdagodást eredményezhet.

Az alábbiakban közöljük dr. Hafenschner Károly bevezetését a paneldiskusszióhoz.

MEGBÉKÉLÉS GYÜLEKEZETEINK ÉLETÉBEN

Felekezetek között és felekezeteken belül ezt a sémát ajánlom az első két körben – moderátorként.

A moderátor feladata hármas: moderálja magát, hogy ne uralkodjék a résztvevőkön, hanem koordinálja a véleményeket. Moderálja a kerekasztal résztvevőit, hogy idő és ökumenikus etika határát át ne lépjék – a jelenlevőket bátorítsa, hogy kreatíve mindenki szóljon és ne menjen el hiányérzettel.

Általános kérésem, hogy beszéljünk őszintén, lakkozás nélkül, de ne reménytelenül, mint akik már előre feladják a gazdagodás lehetőségét, nem várnak a többi résztvevőtől.

A főtémán belül ne feledjük el az egész rendezvény (Országos Protestáns Napok) mottóját: *Együtt-egymásért*.

Van-e joga a kereszténységnek beszélni az *együtt* témáról, amikor csakam 1054, 1517, 1537 stb. jelzik szétszakadásunkat, hanem szinte a kezdetektől tanítványi körök, csoportosulások alakultak és gyakran szakadásra vitték a dolgot...

Mégis szeretnénk *együtt* lenni az egész kereszténységgel minden szakadás ellenére... Jézus Krisztus uralma alatt élő nép vagyunk minden különbség ellenére, ahogyan a Confessio Augustana Előszavában olvassuk. Együtt lehet lenni esetlegesen, tömegben is, úgy, hogy nincs közünk egymáshoz, csak összeverődünk a véletlen folytán, együvé sodort az élet (buszban, villamoson, Metrón így vagyunk együtt). Lehet azonban tudatosan is együtt lenni, amikor igénylem a másik jelenlétét, észreveszem, hogy rászorulok, mint ahogyan ő is rámszorul. Keresztény módra együtt lenni azt jelenti, hogy *részesedünk* a közös javakból – ez a koinónia eredeti értelme. Nem ember alkotta közösség, hanem azonos javakban részesedő társaság (communio és nem societas).

Az *egymásért* kifejezés gazdag tartalmú, azt jelenti, hogy nemcsak egymás mellett, elviselve a másikat, vagy békésen túrva, tolerálva, hogy rajtunk kívül más is van, hanem a Men for others modellt valósítva meg. Életem értelme a másik ember. Ez az egoizmus ellentéte. Ez profitra orientált, piacra beállított világunkban szinte örültségnek hat, mégis lehetséges még felekezetközi relációban is. Azért vagyok evangélikus, hogy segíteni tudjak a református, római, ortodox testvéreknek. Saját színemet hozzáadva a nagy keresztény család

többi színéhez, gazdagíthatom a Családot, mint ahogyan a többi felekezettől is ezt várom...

Felekezetek között van feladatunk. Sajnos, nagyon sokszínű a kép a feszültségeket illetően és nemcsak a megszokott római katolikus-protestáns ellentétekről beszélhetünk. Ma a magyar ökumenében van ellentét orthodox és rk. egyház között (pl. unitusok, prozelitizmus stb.). Még mindig vannak feszültségek római katolikusok és protestánsok között (nehezen bírunk a modern szentté avatásokkal, a népi vallásosság több megkérdőjelezhető jelenségével, konkurenciaharccal, a többségi-kisebbségi pozícióval stb.). Van ellentét és feszültség protestánsok között is, merjük feltámi ezeket a gyógyulás érdekében. Tudunk ilyenről a klasszikus protestáns felekezetek között (református-evangélikus) és a klasszikus és neoprotestáns közösségek között (nagygerzsi egység, intercommunio, strukturális különbségek stb.). Rendszerint két malomkő közé kerülnek, akik komolyan veszik az ökumenikus mentalitást és gyakorolják is...

Felekezeteken belül is jelentős feszültségek észlelhetők Orthodoxia – igen, de melyik: magyar, bolgár, román, szerb, orosz? *A római katolikus egyház* valóban olyan egységes, mint kívülről naív pro-

testánsok gondolják? Feszültségeket tapasztaltam laikusok és klerikusok között, szerzetesek és világi papok között, különböző sajtóorgánumok között, kegyességi, „lelkiségi” csoportok között, sőt főegyházmegyék és egyházmegyék között is.

Református egyházon belül: a négy kerület csaknem négy különböző református egyház, svájci, holland, skót külső hatás érvényesülése más és más irányt hozott elő, bibliaszövetségesek és bibliakritikusok között, tiszta magyar és közmopolita reformátusok között, sajtótermékek szerint is...

Az evangélikus egyházon belül: két kerület, sokféle irányzat. Négy finn ébredési mozgalom, két svéd, egy norvég hatása különböző csoportokat hozott létre, nem beszélve a klasszikus német pietizmus többféle változatáról, de vannak politikai színárnyalatok, teológiai iskolák, nemzedéki feszültségek, nemzetiségi problémák, személyi feszültségek, a iustitia civilis komolyan vétele szempontjából sok az árnyalat.

A szabad egyházak: baptistákon belül, metodistákon belül, pünkösdieken belül tudok nézeteltérésekről, nem beszélve a még kisebb csoportosulásokról.

Nézem a magyar felekezeteket és önkéntelenül hangosan mondom: Kúrie eleison, Christe eleison, Kúrie eleison!

Szomszédban – vagy látogatóban nálunk?

Ha Mohamed nem megy a hegyhez – a hegy megy Mohamedhez... tartja a bölcs mondás. Igaz. Nem-teológusok, nem-teológus olvasóknak írnak mai teológiai kérdésekről, válaszra váró, a legjobb értelemben provokáló kérdésekről. *Vajon kapnak-e választ tőlünk?* – *Félek: Nem!*

1. *Közgazdasági Szemle* (1995. szept. szám 860-870 l.) *Hámori Balázs:* Az elvakultság ökonómiaja címen értő módon, tájékozottan ír a már Magyarországon is burjánzó szektákról. A hívektől nagy áldozatokat követelő szekták a gazdagok körében is hódítanak, s a homo oeconomicus, a feje szerint mindig racionálisan cselekvő üzletember is áldozattá válik, s az egyre növekvő szekták egyikének körében fogyasztja az „üdvjavakat”. A hit ugyanis közjóság s a szerző félti, joggal félti a kérelhetetlen szektáktól a gyanútanokat...

2. *A Társadalmi Szemle* idei 8-9. számában (109 kk) kitűnő cikk jelent meg *Az Öregedésről és az Elmúlásról* címen *Kiss Lajos* tollából.

A halállal szembenezés az ember örök privilégiuma az élő világban... „Az embernek el kell helyezkednie e világ-

ban, értéktámpontokat keresve, hívó szóra figyelmezve, mert hallása nemcsak hangok s természetes jelek felfogására képződik. A létjelenségek befogadásának első kapuja”. Tovább már nem is idézek. Sapienti sat.

3. *A HVG* 1995. nov. 4. számában *Gerlőczy Ferenc* arról ír (105 k), amiről eddig csak amerikai lapokban olvastam, *Lélek a Mérlegen* című írásában. Amíg Európában – beleértve már hazánkat is – még mindig elsődrendű érdeklődés irányul a tanulók, következő nemzedék és értelmiség Intelligentia Quotientje iránt (IQ), addig a tengerentúl ma már a magára valamit is adó intelligens embert érdeklí az EQ-ja is, azaz az *érzelmi hányadosa* (Emotional Q). Nemcsak könyvek és cikkek jelennek meg sorra e témában, hanem intelligens emberek készítették el *EQ-tesztjüket*, hogy tisztában legyenek saját érzelmi gazdagságukkal vagy szegénységükkel, s teszik ugyanezt beosztottaikkal, hallgatóikkal is. *A holistic view-t valló ker. antropologia szinkronba kerül a racionális csömörben kínlódo mai kérdező ember igényével?*

Az igehirdető műhelye

KARÁCSONY ESTE

Lk 18,17

Az igehirdetésre készülve nem árt, ha figyelembe vesszük az igeversünket megelőző mondatokat is.

Engedjétek... Talán így karácsony estéjén még aktuálisabb és nem árt vele foglalkozni, hogy vajon engedik-e a gyermekeket. Ma, amikor annyi lehetőség van gyülekezeti, iskolai hitoktatásban részesíteni a gyermekeket, vajon engedik-e a szülők csemetéiket? Amikor kérjük a szülőket, hogy írassák be, vagy hozzák el hittanra a gyermekeket, mennyiszer halljuk ezt a választ: Majd ha akar, elmegy. Teljes mértékben a gyermekre bízzák a dolgot. Ez csupán a szülők közönyösségének a megnyilvánulása. A gyermek magától nem fog akarni. Az előttünk lévő történetben sem maguk a gyermekek akarnak Jézushoz térni, Tőle áldást kérni, hanem a szülők vitték a kicsinyeket Jézushoz. Számukra fontos volt, hogy a gyermekek találkozzanak az Isten Fiával, hogy áldásában részesüljenek.

Hozzám... A másik fontos dolog, hogy nem valamelyik tanítványhoz, nem is Jézus édesanyjához vitték a gyermekeket, hanem a Messiáshoz. Karácsony estéjén nagy a kísértés, hogy csak a külső körülményekre figyeljünk. Sok helyen csak Jézuskáról beszélnek, aki édesen alszik a jászolban. Nem jutnak tovább a bocik és barikák melengető leheleténél, a betlehemi istálló hangulatánál. Vannak emberek, akiknek nem jelent többet karácsony szent ünnepe a feldíszített fenyőfánál, a beiglinél és az ajándékozásnál. A szeretet ünnepére készülve, olyan indulatosak tudunk lenni a nagy bevásárlások közben, a zsúfolt autóbuszokon, vagy ha az üzletekben sorbaállásra kényszerülünk. Olyan sok külső körülmény el tudja telni figyelmünket a lényegről.

Az igében előttünk álló emberek nem törődtek külső körülményekkel, a kor szokásaival, vagyis, hogy nevezetes embereket nem illik olyan „csekélységgel” – mint egy kisgyermek – zavarni.

Jézus, a Mester, nemhogy elfordult volna a rangjához nem illő társaságtól, hanem szinte dorgáló hangon szól a tanítványaira:

Ne akadályozzátok őket... Jézus nem az erős, büntelen és magabiztos emberekhez jött, akik nem érzik bűnös mivoltuk súlyosságát, akik nem tudnak alázattal Istenhez fordulni. Ezekkel Jézus nem tud mit kezdeni. Ő a gyengékhez, gyámoltalanokhoz, együgyűekhez, alázatosakhoz jött, akik belátják, hogy egyedül Jézus segíthet rajtuk, a maguk ereje kevés, hogy Isten országába jussanak.

Mint a kisgyermek... Jézus nemcsak engedi, hogy a kicsiket hozzá vigyék, hanem egyenesen példaként állítja őket tanítványai elé. A gyermeknek arra a vonására kell gondolnunk, hogy teljes bizalommal él a feléje áramló szeretettel. Ezt a szeretetet természetesnek találja és azt is természetesnek tartja, hogy rászorul a szeretetre. Ezt a gyermekek nem számításból teszik – ez az életmegnyilvánulásuk. Az a bizalomkapcsolat, amely megvan a gyermekekben a szüleik iránt, ennek kellene megvalósulnia minden ember életében Isten felé.

Amén.... Jézus igénket ezzel a szóval vezeti be. Ez nem csak arra figyelmeztet, hogy ünnepélyes kijelentés következik, hanem arra is, hogy fontos bejelentésről van szó, tehát a hallgatóknak jól oda kell figyelniük. Isten országa elfogadásának és az oda való bejutásnak egyetlen módja van. **Istennek felénk kiáradó szeretete csak olyan gyermeki lelkülettel fogadható el, mint ahogyan a gyermek elfogadja szüleinek a szeretetét.** Ezen a karácsony estén azt akarja Isten tudatosítani bennünk, hogy azért küldte Fiát erre a világra, hogy mentő szeretetével azokat gyűjtse össze és azokat támogassa, akik felismerik, hogy semmi és senki más nem segíthet rajtuk.

Jézus földi működése során egyre inkább tudatosította tanítványaiban, hogy Isten országa már közöttük van az Ő személyében. Tehát aki be akarja fogadni az Isten országát, annak Jézust kell befogadnia. Ki kell söpörnünk szívünkéből minden kételkedést, bizonytalanságot, gőgöt, önteltséget és így magunkat megüresítve, engedjük, hogy Jézus költözhesen a szívünkbe.

Szülessen meg mindannyiunk szívében a Megváltó és növekedjék – váljon életünk teljes irányítójává.

Ha ez megtörténik, befogadjuk Jézust, az Isten országát hittel, bizalommal, akkor be is mehetünk abba. Elfoglalhatjuk azt a helyet, amelyet Krisztus elkészített számunkra a Mennyei Atya házában.

Sikter János
Porrogszentkirály

KARÁCSONY ÜNNEPE

Mt 1, 20b-23

Karácsony ünnepe, ma

Karácsonyt mindig Jézus születésének ünnepeként ünnepelte az Egyház. Az idők folyamán az ünnephez különféle ünnepi szokások kapcsolódtak. Ezek jórésze pozitívan értékelhető, amennyiben ébren tartotta az emlékezést: Jézus szüle-

tését ünnepeljük. Készülünk az ünnepre, az Ő segítségét kérve igéje befogadására, az ünnep méltó megszentelésére!

Ilyen jó indításokat adó szokás volt pl. a betlehemesek karácsony előtti járása, még akkor is, ha az énekek, mondókák szövege olykor eléggé gyalórá sikeredett.

Sok helyen értékes szokássá vált a karácsonyestének családi körben történő ünnepelése úgy, hogy a család – az éppen érkező vendégeket is bevonva – karácsonyi énekeket énekelt és egy erre vállalkozó családtag a Bibliából olvasott, imakönyvből olvasva imádkozott.

Szokásba jött a karácsonyfa állítása, eléggé későn. Földrészünkön – régi feljegyzés szerint, Frankfurtban állítottak először karácsonyfát 1539-ben. E szokást hazánkba az evangélikus Podmaniczky-család hozta át Németországból, a múlt század első felében. Azóta el sem tudjuk képzelni a karácsonyt karácsonyfa nélkül.

A szekularizáció és keresztény ünnepeink 40 éves tudatos kiüresítése, és semmitmondó pótlékok propagálása óriási károkat okozott. Ma az a helyzet, hogy bár az ünnepi szokásokból itt-ott maradt valami, de az arra emlékezés, hogy Krisztus Urunk születését ünnepeljük, félelmetesen elhalványult. „Karácsonyfát állítunk, mert fenyő-ünnep van.” „Az ünnepen megajándékozunk egymást, mert karácsony a szeretet ünnepe.” (Nyilvánvaló, hogy a többség a szereteten a saját szeretetét érti. Ez ugyancsak fogyatékos. Erről tanuskodik sok elfelejtett, árván hagyott családtag szomorú ünnepe.) Rádióban, TV-ben, az ünnepi műsorokban sokszor keresve sem lehetett megtalálni az ünnepi vonatkozást...

Az alapige üzenete

Igénk nagyon egyszerűen, de lényegre törően mondja el a karácsonyi evangéliumi üzenetet: Megváltó született, aki mint Isten Fia, azért jött, hogy népét megszabadítsa bűneitől és népét megőrizze Isten országában.

Igénk üzenete tulajdonképpen benne van az Apostoli Hitvallás második hitágazatában és az ehhez fűzött, utolérhetetlenül világos, lutheri kátémagyarázatban. Ez – ha figyelmesen olvassuk igénket – Isten Lelke segítségével világossá lesz előttünk. Józsefnek nagy gondot okoz már születése előtt az Eljövendő Gyermekek. Csaknem arra az elhatározásra jut, hogy felbontja az eljegyzése alapján érvényes házasságát Máriával. Isten azonban, követve útját, házasságának fenntartására ad utasítást. József, akit az Úr angyala Dávid fiának szólít, engedelmeskedik. Ez azt jelenti: földi atyja lesz annak, aki Isten Fia. Így, aki születik – földi atyja után – szintén Dávid fia, de nem Dávid módján, népeket leigázó háborúk győztes vezéréként lesz népe Megváltója, hanem úgy, hogy „ő szabadítja meg népét bűneiből”. Jézus váltságműve a bűnökből szabadításban megy végbe.

Jn 1,29-ben ugyanerről ezt olvassuk: Isten Báránya hordozza, elveszi a világ bűnét. Itt tehát a bűn egyes számban szerepel, igénkben többes számban. A kettő összetartozik: János minden bűn alapjelleget látja, ami akármiképpen mutatkozik, mindig ugyanaz. (Jn 16,9 szerint a bűn az, hogy nem hisznek abban, akit az Atya elküldött.) Amikor Jézus az alapvető gonoszt, az Istentől elfordultságot megváltó művével megszünteti, akkor népét minden bűnétől megszabadítja. Ezekre mutat a Jézus név, amelyet Isten küld, de a gyermeknek – apai tisztségét gyakorolva – József adja a Jézus nevet. E névben tehát benne van az ősi prófécia minden üdvösséges ígérete. Ezeket valósítja meg Urunk népe javára, értünk, keresztthalálával, feltámadásával, mennyei trónfoglalásával,

Isten Országának eljöveteleért. Ez valósul ma is az Ő népe körében a világ végezetéig, azaz az Úr eljöveteleig.

Igénkben az előzőkhöz, Máté evangélista személyes bizonyágtételként – rá jellemző bevezetéssel – még hozzáfűzi: Mindez pedig azért történt, hogy beteljesedjék, amit az Úr mondott a próféta által: „Íme, a szűz fogan méhében, fiút szül, akit Immánuelnek neveznek” – ami azt jelenti: Velünk az Isten. Az idézet Ézs 7,14-ből való, megértéséhez figyelembe kell vennünk az Ézsaiás korában zajló eseményeket.

Áház judeai király és országa ellen, a teljes megsemmisítés szándékával, háborút indított két király: Recin, Arám királya és Pekah, Izrael királya saját országuk területi gyarapítása érdekében. Áházzal együtt egész Juda remegett. Jaj nekünk! Elveszünk! Ki segít? Egyiptom, vagy talán AsszírIA? Áház király és népe teljesen kilátástalannak ítéli a helyzetet, pedig a próféta világosan hirdeti: Ne essenek kétségbe, Isten meg fogja hiusítani a támadók terveit. Kénytelen a próféta ezt is megmondani: „De ha nem hisztek, nem maradtok meg!” (Ézs 7,9b.) Sajnos, sem a nép, sem a király nem hitt, nem reménykedett, teljesen az „Itt már Isten sem segít” hangulatba zuhantak, sem a nép, sem a király nem látja értelmét a kérő imádságnak sem. Ekkor szólal meg a prófécia: „Íme egy szűz teherbe esik és fiút fog szülni, és Immánuelnek nevezik el.” (Legújabb fordításunkban, az alapszövegben a „szűz” helyett „fiatal nő” szerepel. Tudnunk kell, hogy a fordítás alapjául szolgáló héber szöveg rendkívül késői szövegváltozat. Máté, evangéliumában, egy jóval korábbi szövegből veszi idézetét. Ebben a szövegben a „szűz” szó szerepelt. E feltevést igazoltnak látja W. Grundmann a LXX. és a Quumráni tekercsekben található szövegek alapján [Grundmann: Die Geschichte Jesu Christi 1956 404.1.]) A további eseményekre vonatkozóan annyit kiolvashatunk Ézsaiás 7-ből, hogy e prófécia beteljesedése az akkori események alakulásában is megmutatkozott. Juda fellélegezhetett.

Mire a szűztől született gyermek elérte azt a kort, amikor már különbséget tudott tenni az ehető (táplálkozásra alkalmas) és nem kívánatos ételek között, semmivé vált a két, oly félelmetesnek és legyőzhetetlennek látszó király. Juda megmenekült. Inkább attól a két hatalomtól kellett a népnek sok nyomorúságot tapasztalni, amelytől segítséget vártak (Egyiptom, AsszírIA). Az ország letarolt, elvadult föld lett, igen kevés volt a megművelt terület, a jövőt ígérő maradék mégis megmaradt. A legelítésre alkalmas területeken fejő állatokat tartottak, ihattak tejet, még mézet is adtak a vadonban élő vadméhek. Bajok között, azokon túljutva, a maradék nép előtt igazolódott a szűztől született gyermek neve: Velünk az Isten!

De az Immánuel-prófécia maradéktalanul az Úr Jézus Krisztus által valósul. A prófécia Jézus születésével kezd igazán beteljesedni, Jézus Krisztus váltságművében a jövő szikla-alapja megvetetett, Urunk Egyházában hívja és gyűjti, Lelke által megtartja népét, amely reménységben is és sok háborúságok között zajló életében már itt a földön is tapasztalja a „Velünk az Isten” valóságát.

Nem az Isten népének a tapasztalata, hogy emberi vágyalmok teljesülnek, hanem az, hogy Isten hatalma, az értünk meghalt és értünk feltámadott Úr Jézus Krisztus által őriz örökkévaló országa számára. Róm 8-ban találjuk a legrészletesebben megírva, milyen valóságos életet jelent a hívek közösségében Urunk kegyelme. Aki értünk szegénnyé lett, bennünket meggazdagított. Ahogyan a Zsolt 103-ban olvassuk: Ő megbocsátja minden bűnödöt, meggyógyítja minden betegségedet, megváltja életedet a sírtól... Róm 8 végén olvashatunk ugyan a nagy, életet fenyegető veszedelmekről, de Pál apos-

tol diadalmasan hirdeti: Ha Isten velünk, ki lehet ellenünk? Aki tulajdon Fiát nem kímélte, hanem mindnyájunkért odaadta, hogyne ajándékozna nekünk vele együtt mindent! Semmi nem választhat el minket Isten szeretetétől, amely megjelent Jézus Krisztusban, a mi Urunkban.

Rövid alapigénk kétféleképpen is hirdeti a sokak számára botránkozást jelentő szüztől-születést.

Az ige nem titkolja, hogy Isten e csodája elfogadásáért maguk a szent szülők is megharcolták a hit harcát, de elfogadták. Mária is (Lk 1,34kk.) felvetette a kérdést: Hogyan lehetséges, és igénkből tudjuk: József is kétségek között hanyódot. Azt is tudjuk, e kétségeket Isten a befogadott ige által űzte el szívükből és így adott nekik új életet jelentő hitet. Az egyház népe előtt főleg azt tette világossá Isten, hogy az incarnatio csodája által szakadt meg az az örökletes bünt átplántáló láncolat, mely által az ember csak a kárhozatot örökölte. Eljött, Isten irgalmas akaratából kellett jönnie a „második Ádámnak”, akiben új teremtés kezdődik. Ő Szentlélektől született, hogy Őáltala, vére hullásáért és feltámadásáért, irgalmáért újjászülessenek, új életre, az övéi. Ahogyan a Prologusban olvassuk: „Akik befogadták... felhatalmazta arra, hogy Isten gyermekeivé legyenek... akik nem vérből, sem a test, sem a férfi akaratából, hanem Istentől születtek.” (Jn 1,12.13.)

Aki az Egyházban él, az az újjászületésben megtapasztaltak alapján is vallja (a karácsonyi istentiszteleten is) az Apostoli Hitvallás szavait: Hiszek Jézus Krisztusban „aki fogantott Szentlélektől, született Szűz Máriától”.

A prédikációról

A textus jó, az ünnep központi üzenetét hozza: Van Megváltónk, és Isten azt akarja, hogy Általa mi is az Ő megváltottai legyünk.

Nagy nehézsége a prédikációra készülésnek, hogy nyomasztó súllyal nehezedik ránk, az ünnepi gyülekezet szinte érzékelhetően meglévő várakozása mellett is, a gyülekezeti tagok nyilvánvaló tudatlansága és ebből fakadó süketsége. Mégis valamiképpen meg kellene hallaniuk, azért olyan nagy öröm a hír: Van Megváltónk!, mert teljes pusztulással fenyegetetten vagyunk megváltásra szorultak, de maga Isten ad – egyetlen mentő lehetőségként – kivezető utat a kárhozatból. De tudjuk-e mindezt Isten akarata szerint az Ő dicsőségére, és a hallgatni, hinni nem akaróknak is üdvösségére meghirdetni?

Végülis minden vasárnap ugyanaz, ugyanígy áll előttünk feladatként. A parancs állandóan érvényes és kötelező: Hirdesd az igét! Isten két szó felhasználásával is elkezdheti az új teremtést. Az ezért való személyes tusakodást senki sem spórolhatja meg karácsonyra készüléskor sem és máskor sem.

Indításul még néhány mondat: Textusunk homiletikai csomópontjait főleg a két szent névben látom: Jézus, Immánuél. A kettő közül most inkább az Immánuélhoz kapcsolódó üzenet látszik előttem hangsúlyosabbnak.

Megtehetjük akár a prédikáció indításakor, hogy személyesen fordulunk egy-egy gyülekezeti taghoz és az alapigéből kiemelt szavakkal próbáljuk ébreszteni lelkiismeretét: Testvér! Ne félj magadhoz fogadni Jézust! Vagy: Tudod-e mindezt miért történt? Mindez pedig azért történt, hogy *beteljesedjék*, amit az Úr mondott a próféta által. *Beteljesedjék* Nálad is, ezen az ünnepen!

Nagyboicskai Vilmos

Sajnálom, hogy karácsony 2. napján kerül fölolvadásra ez az igazsakasz. Akkor, amikor – legalábbis falusi gyülekezetben – csak igen kevesen, az ún. „másnapos gyülekezet”, azaz a leghűségesebbek vannak jelen. Pedig nem csak nekik szól ez az evangélium...

A textusról:

a) Általában:

Igészszakaszunk párhuzamos helye: Lk 10,21 – 24.

A szövegkörnyezet azonban, amiben elhangzik, más. Ott Jézus szavait megelőzi a 72 tanítvány visszatéréséről szóló boldog híradás. Mt-nál pedig előzménye a galileai falvakhoz és városokhoz intézett feddő beszéd. De az első mondat mindkét szerzőnél azonos...

Maga a szakasz Mt-nál két, világosan elkülönülő részre oszlik. Az első egység a 25-28 vs-eket foglalja magába és Jézus ujjongását és hálaadását a Szentlélekben tartalmazza. Az utolsó két vers (28-30.) külön egységet képez: Jézus keresésére és követésére buzdít.

A két részt Jézus szeretete kapcsolja egybe. Az, hogy szereti az Atyát és szereti az embereket. Mint igazi közbenjáró és közvetítő pedig, mindkettővel közösségben van. Az első részben található hálaíma azt fogalmazza meg, ami eddig is látható volt: a „bölcsek és okosok” („értelmesekek”), a Törvény tudói és őrei elfordultak Jézustól (vö: Jn 7, 48-49.), de a „gyermekek”, azaz a „kicsinyek”, ahogyan több fordítás is nevezi, az egyszerű és tanulatlan emberek (héberben az „amhaárec”, a műveletlen, egyszerű tömeg), akik sem intelligenciával, sem anyagiakkal nem győzik a látszat-kegyességet, örömmel fordulnak Hozzá.

Szokatlan lehet, hogy Jézus ószövetségi formulába öltözteti érzéseit. De magyarázza ezt, hogy egyrészt maga is szívesen imádkozta a zsolnárokat, másrészt Mt., de különösen Lk. szívesen élt ilyen szerkesztési fogásokkal. (L. Mária, ill. Zakariás éneke, Lk 1,46-56.; és 1,67-79.)

Az ószövetségi formula Isten erejét és bölcsességét az elmentétek szembeállításával érzékelteti. Pl. hatalmasakat dönt le trónjukról és alázatosakat emel fel. Az ilyen kifejezőmód csak azt világítja meg, hogy Istennek megvannak a saját útjai! Az Ő bölcsessége nem mérhető a mi mértékünkkel. Magatartását irgalma szabja meg!

b) Kissé részletesebben:

Ez a szakasz gazdag történeti és teológiai tartalomban. Ami a történetit illeti... Jézus szavaiból nagy valószínűséggel kivehető: nem kora teológusainál, a „bölcseknél és értelmeseknél” talált hitet, hanem az egyszerű népből származó embereknél, akiket „gyermekeknek” („kicsinyek”) nevez. Ez aztán további ütközések árnyékát veti előre, ami nem új dolog.

A teológiai oldal sokkal fontosabb. Jézus hálaimájában Isten egész atyai jellege föltáru. Isten nem ott nyilatkoztatja ki magát, ahol várnánk, ahol az emberi szellem a magasba tör, hanem az emberi egyszerűségben és alázatosságban tárulkozik föl. Ezt a gondolatot majd Pál apostol részletezi tovább az 1Kor 1-2. fejezetében. Ott válik nyilvánvalóvá, hogy Isten miért így cselekszik! Pál világosan beszél arról, hogy Istennel kapcsolatban sohasem a mi megismerésünk ér célba, hanem Ő ajándékoz meg minket az ismerettel, azért „*hogy egyetlen ember se dicsekedjék az Isten színe előtt.*” (1Kor 1,29.)

Jézus is arról beszél, hogy a hit az Atya ajándéka, amit szabadon osztogat.

A „tauta” („ezeket”) szó Isten örök titkára vonatkozik. A „titok” (tó müsztérion) szó a korabeli zsidóságban Izrael jövőjére vonatkozott. Jézus itt más értelemben használja a szót. Ugy, ahogy a próféták is használták. Isten örök akaratát jelöli vele. Isten gondolatai mások, mint a mieink. A „titok” lényege itt az, hogy az Atya felfoghatatlan, őt csak a Fiú (Jézus nevezi így magát minden kommentár nélkül!) ismeri. De

Exegetikai megjegyzések

ugyanazért ugyanilyen „titok” a Fiú is, hiszen Ő az Atya önmagát kimondó Igéje, képmása. Mi az Atyát csak Jézus szavaiból, az Ő kijelentéséből ismerjük és viszont: a karácsonykor testet öltött és közénk jött Fiút sem ismerhetjük föl Jézusban másként, mint az Atya „megvilágításában”, kijelentésében. (vö: Mt 16,17). Mindez számunkra azért fontos, mert az Atya titkának kinyilatkoztatásával, kijelentésével Jézus az ember üdvösségét készíti elő. Az Atya titka az, hogy elküldte a Fiút és ezáltal kifejezte irgalmasságát. Amit itt ezzel kimond, az a jánosí: „*En vagyok a út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, csakis énáltalam.*” (Jn 14,6.)

Jézus az élő biztosíték arra, hogy az Atya szeretettel fordul az ember felé, és atyaságát soha nem tagadja meg. (Vö: Jn 3,16-17.) Ettől karácsonyi ez az evangélium! A második részt képező utolsó (28-30.) versek tkp. a 25. versnek a továbbfűzése. A „gyermeknek” megadatik, hogy megismerjék az Atyát a Fiúban. Jézus itt pontosabban körülírja, kiket ért „gyermek” alatt. Azokat, akik megfáradtak, meg vannak terhelve és megnyugvást keresnek önmaguknak. Azt is mondhatnánk: az élet megtiportjait, akiket útszéle sodort a spors. Akik „különben” senkinek sem fontosak, csak legfeljebb szociális „problémát” jelentenek, mert gondjaikat „kezelni” kell. Nagyon aktualizálható, de vakvágányra visz!

Ezek a versek azt is megmutatják nekünk: mi is Jézus igazi küldetése! Nem az, hogy „törvényadó” legyen, aki újabb és újabb terheket tornyoz rák a már meglévők mellé, hanem „vígasztaló”, akinek a követése – paradox módon ugyancsak „teher” és „iga”, mert lemondást és áldozatvállalást követel, de – „könnyű teher és édes iga”. Aki Jézus nyomában járva a szeretet szolgálatába állítja életét, az vígasztalást és kárpótást kap minden csalódásért!

Összefoglalva: Amint már az egyházatyák is a „Törvény” és az „Evangélium” fogalom párbá állításával helyesen mondták: Jézus küldetése az, hogy az Evangéliumot, azaz Isten irgalmasságának az örömhírét hozza!

Az igehirdetés felé...

Jézus első szava a hálaadás. A miénk is! Először a karácsony titkáért. Hogy elküldte Fiát a világ üdvözítőjéül, aki nem elítélni, de megtartani jött. Föltárta benne igazi lényegét: atyaságának titkát. Azt, hogy örökre atyánk, szerető és gondviselő Édesapánk akar lenni. (Vö: „Immanuél = velünk az Isten!”)

Másodszor azért, hogy ezt a „gyermeknek”, a kicsinyeknek és alázatosoknak jelentette ki. Tudta, hogy leginkább nekik van szükségük Rá!

A fáradt ember nem kell senkinek. Újsághirdetések: fáradt, agyonhasznált ember nem kell sehová se! De Jézusnak igen! Azokat hívja, akiknek vállaira nehéz terheket rakott az élet, a bűn, a holnaptól való félelem, a sok hiábavaló próbálkozás, egzisztenciális életük rendezetlensége. Azokat hívja, akik idegesek, békétlenek, ingerültek a sok megoldatlan és megoldhatatlan probléma miatt. Nekik ígér elsősorban megnyugvást és belső békességet („felüdülést”), s teszi ezt úgy, hogy közben a szeretet szolgálatára hív. Az Atya akaratának teljesítése, a Tőle kapott küldetés elvégzése emelkedett tartalmat, célt, erkölcsi értékrendet és keresztyén öntudatot ad. Az így vállalt iga már nem teher, hanem segítség is a hűzéshez. Pláne, ha tudom: a másik fele Jézusnak a vállán van! Hiszen értem lett emberré!!!

Megjegyzés: A készüléshöz hasznos segítség lehet a Lp. 1959/8., 1961/7-8., 1972/11. valamint 1977/1. száma. Néhány gondolatot én is onnan vettem!

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- Das N. T. mit Erklärungen Ev. Haupt-Bibelgesellschaft zu Berlin 1964.
- Franz Lau: Das Matthäus-Evangelium Ev. Verlagsanstalt Berlin 1956.
- Gál F.: Beszélgetések az evangéliumról Budapest 1980.

**Horváth Ferenc
Szepetnek**

Az evangélista célja nyilvánvalóan a felfokozott parúziavárás fékezése (mely talán a jeruzsálemi templom pusztulásának hatására még inkább növekedett), és a címzettek józanságára intése. Az a gondolat, hogy a parúzia időpontját még Jézus sem tudja, Grundmann számára bizonyíték arra nézve, hogy itt Jézus autentikus kijelentéséről van szó. Tény, hogy az utolsó időknek, Jézus Krisztus visszajövetelének vannak jelei, de ez nem teszi kiszámíthatóvá, mégcsak megbecsülhetővé sem a parúzia időpontját. Ez teljesen váratlanul, meglepetésszerűen fog bekövetkezni, ezért nem lesz mód arra, hogy közvetlenül az események bekövetkezése előtt arra felkészüljünk. Csak állandó készségben lehet élni, de közvetlenül a parúzia előtt felkészülni nem. Ebben benne van, hogy aki nem él minden időben a parúzia lehetőségére felkészülve, azt biztosan felkészületlenül fogja találni. Erre utal a vigyázásra, éberségre szóló felhívás is. Az éberség és alvás témája Márk szövegében nincs közelebbről megvilágítva, és konkretizálva. A Gecsemáné kertben történt események azt mutatják, hogy az éberség a Krisztussal való együttlételet jelenti imádságában, haláltusájában. Jelenti a fáradtság legyőzését. A 13. fejezet kontextusában az éberség jelenti az Ur iránti hűséget a végső idők nyomorúságaiban, üldöztetéseiben, készséget a kereszthordozására. Úgy tűnik, hogy az evangélista ki akarja hangsúlyozni, hogy a parúzia várása és készség a szenvedésre, a kereszthordozásra, elválaszthatatlan.

Végezetül az evangélista óv az elalvástól. Lk 21,29-33-ban az elalvás konkretizálva van két dologban. Az élet élvezetében és a megélhetés gondjában. Mindkét dolog alkalmas arra, hogy az ember életét teljesen betöltse, egészen uralja, és így elfeledkezzen Krisztusról. Itt nem a Krisztustól való tudatos elfordulásról, vagy az Ő szándékolt visszautasításáról van szó, hanem a tőle való önkéntelen, szinte észrevétlen eltávolodásról. Márk evangéliuma az alvást nem konkretizálja. Ezért itt mód van ennek szabadabb kifejtésére. Az alvás öntudatlanságot jelent, amikor az ember nem vesz tudomást arról, hogy mi történik vele és körülötte. Ezért jelentheti ez Krisztus követésének, a vele való közösségnek az észrevétlen „fellazítását, gyengítését, sőt formalitássá válását is. Nemcsak Márk evangéliumának, hanem az egész Újszövetségnek egyetemes érvényű mondanivalója, hogy csak az lesz képes a visszatérő Krisztus méltó fogadására, aki állandó és tartós közösséget vállal vele itt, és most. A túlzott apokaliptikus várakozást fékezendő, az evangélista éppen arra akarja felhívni a figyelmet, hogy nem elég az, hogy felismerjük Krisztus közeledő visszatérésének jeleit, és fokozott várakozás legyen bennünk, hanem éppen a Krisztussal való közösségünk, kapcsolatunk tartósítására és megszilárdítására kell ösztönöznie bennünket. A 37. vers pontosan ezt a figyelmeztetést teszi általános érvényűvé, hogy ez az üzenet nemcsak Jézus tanítványainak, nemcsak az akkori gyülekezetnek, hanem minden egyes keresztyén embernek szól, bármely korban is éljen.

Hídverés

Jézus Krisztus közeli visszatérését remélték az első gyülekezetek, a népvándorlás korában. Agustinus is Isten országa közeli eljövételében reménykedett. Közvetlenül az ezredforduló előtt hallatlan mértékben felfokozódott az apokaliptikus várakozás. Emberek elengedték az adósságokat, kiengedték a börtönből a foglyokat, szinte az élet normális menete megszünt.

A reformátorok szintén közelre várták a parúziát. Azt látjuk tehát, hogy amikor kialakul egy általános instabilitás, mindig fokozódik a világ végének várása. Ezzel elérkezünk napjainkhoz. Sokan hangoztatják, hogy ezret éltünk, kétezret

nem fogunk. Közel vagyunk az ezredfordulóhoz. A világ az egyre növekvő instabilitás állapotában van. Az emberek nagy többsége egyre kevésbé érzi otthon magát ebben a világban, hiszen a szegénység, reménytelenség, kilátástalanság napról-napra fokozódik. Egyre több keresztyén embernek az a nézete, hogy Urunk visszajövetele közel van. Tény, hogy ma szinte minden adva van a felfokozott apokaliptikus várakozáshoz. Az ezredforduló közelsége, valamint az utolsó idők kétségtelen jelei. Mégis Márk címzetteihez képest a lényeges különbség, hogy a mi gyülekezeteink szekularizálódtak, és a ma embere a véget nem örömmel, és reménységgel várja, hanem inkább félelemmel. A mai ember nem Isten országa eljövételét, hanem a „világvégét”, az apokaliptikus katasztrófát várja. Ezért ma talán a „szekularizált” apokaliptikát kell korrigálni, és felhívni a figyelmet arra, hogy igen, elmúlik az idő, elmúlik az élet, elmúlik a világ, de ez a dolgoknak csak az árnyéka, a visszája, mert az igazi valóság az új kezdet, új élet, új világ. A biblikus parúzia-várás jó és helyes, de nem lehet kampányszerű. Nem fokozódhat fel bizonyos események hatására, és nem csökkenhet azután. Lehet a jeleket figyelni, de a döntő dolog a Krisztussal való közösség, a kereszt vállalása. Ez nem más, mint a másik ember vállalása életének terheivel, feladataival együtt, itt és most. A másik vállalása szegénységével vagy betegségével, vagy fájdalommal együtt. Ez Krisztus életművének, Isten akaratára koncentrált életprogramjának az integrálása a mi személyes életünkbe. Éppen ez az, ami ma nehéz, hiszen minden embert annyira nyomasztanak saját életének terhei, hogy úgy érzi, a másikat nem képes föl vállalni. Pontosán ennek a belső rezignációnak, ennek a semmit sem váró, bénító reménytelenségnek a legyőzése jelentheti azt az éberséget, azt a vigyázást, amit Oév estéjén meghirdetünk. Krisztus kegyelméből, bocsánatából élve újra és újra erre kell törekednünk, akkor is, ha sokszor kudarcot valloítottunk. Hinni a bűnbocsánatban azt is jelenti, hogy saját bűneink, mulasztásaink, kudarcaink se bénítsanak abban a törekvésünkben, hogy Krisztus életprogramjának a szellemében alakítsuk törekvéseinket, embertársainkkal való kapcsolatainkat.

Oév estéjének témája:

Napjaim Isten kezében vannak. Nemcsak abban az értelemben, hogy Ő szabja meg életidőnk, hanem abban az értelemben is, hogy a múlt időben, a múlandó világban Ő adja meg életünk, „napjaink” belső stabilitását, a Krisztussal való közösség által. Ő egykor, visszajövetelekor kiemeli életünket a múlandóságból, és el nem múló élettel ajándékoz meg. A megváltás valóban az Ő visszajövetelekor fog a maga teljes valóságában kiteljesedni. Azonban csak annak a jövője Krisztus, akinek a jelene is Ő. Ezért a parúziára az készül fel igazán, aki itt „napjait” Krisztus kezébe teszi le. Akinek élete tartalmát, „napjait” áthatja Krisztus a jelenben, az tudja Őt méltán fogadni dicsőséges visszatérésekor.

Verasztó Sándor

ÚJÉV ÜNNEPE Jn 16,28-33

Az exegézishez

A textus Jézus búcsúbeszédének része, amelyben felkészíti a tanítványokat arra a jövőre, amikor Ő már személyesen nem lesz velük. Ő az Atyától jött, hogy elhozza nekünk az Atya üzenetét, és az Atyához megy, hogy utat készítsen nekünk az Atyához. Ebben a szakaszban Jézus teljesen nyíltan megismerteti magát tanítványainak, és a tanítványok egészen megismerik Őt.

A 31-33. versekben Jézus arról szól, hogy Ő egyedül marad, mindenki ellene fordul, mindenki elhagyja, de látszólagos leveretése győzelem a halál fölött.

„Bízzatok, én legyőztem a világot”. Fordítható úgy is, le-

gyetek bátrak. Luther így fordította: Legyetek megvigasztalódva. A „világ” János evangéliuma szerint az Istennel szemben ellenséges, és a bűn, a halál birodalma. A tanítványokra is a „tlipszisz”, a bizonytalanság vár, vagyis az, amikor valaki szorong a jövője miatt, de éppen ebben a szorongásban ad Jézus békességet, azáltal, hogy halála és feltámadása révén határt szab a világ jelenlegi, bűn és halál jellemezte rendjének, és a bizonytalanságban ad békét. A bizonytalanság hozzátartozik a tanítványok életéhez. (Jelenések 1.9 is!) Aki tagja Jézus eljövendő uralmának, az részes a bizonytalanságban is, annak sorsa már ebben a világban bizonytalanná válik.

„Legyőztem a világot”, ez azt jelenti, hogy Ő a világ új középpontja. A világ jelenlegi rendje már csak időleges, véget fog érni, ez nem az ember örök sorsát meghatározó valóság. Jézus a saját maga magára hagyatottságában győzött, úgy ez a győzelme kiterjed a bizonytalanságban élő tanítványaira is.

Jézus ezzel akarja felkészíteni tanítványait a jövő megpróbáltatásaira. Ahogy Jézus nem fogadta be a világ, őket sem fogja, ahogyan Jézus kivetette a világ, őket is ki fogja vetni, de ők mégis erőt merítenek abból, hogy Jézus győzelme az övéké.

Vagyis a tanítványok Jézushoz hasonlóan békességben élhetnek a bizonytalanságok közepette is.

Hídverés

Ezzel elérkeztünk a mához. Ma, újév napján az emberek tekintete a jövőbe néz, és azt kérdezzük: Mit hoz a jövő? Mit hoz az új esztendő? Vannak-e szilárd, biztos pontok a most következő évben? Szilárd, biztos pont egyedül Krisztusban van. A benne hívők életének végkimenetele az Atya kezében található, a halál nélküli világban. Jézus ezt a jövőt készítette nekünk, és mivel legyőzte a világot, ezt már kész, befejezett tényként adja a benne hívőknek, nem bizonytalan jövőként tehát, hanem teljes bizonyossággal.

Ma minden emberre (a nem hívőre is) érvényes ez, hiszen mindnyájunkat fenyeget az elszegényedés, a munkanélküliség, a teljes testi és lelki összeomlás, a bizonytalanságokból az öngyilkosságba, vagy a drogokhoz, a kábítószerhez való menekülés. Válságos időkben a bizonytalanság, rátelepszik minden emberre: idegesek, nyugtalanok, békétlenek, könnyen ijeszthetőek vagyunk.

De Jézus Krisztus győzelme által még egy ilyen bizonytalan világban is lehet az embernek állandó, maradandó, tartós békessége. Minél inkább megismerjük Jézus Krisztust, és minél inkább tisztában vagyunk küldetésével, azzal, hogy a jövő Jézus Krisztusé, az Ő kezében van személyes életünk és országunk jelene és jövője is, annál nagyobb lehet a békességünk. Jézus a nyugtalanságban békét kíván, de ez a béke nem rendezett viszonyokon alapul, mivel nem a világ békessége, hanem a kereszt békessége. Azaz miközben az ember viszi a maga saját keresztjét, biztosan tudhatja, hogy jelenét, és most induló jövőjét is Isten kezéből veheti. Így Jézus kezében nemcsak a végső jövő van, ami azt jelenti, hogy az Atyához utat készített, hanem addig is minden nap a jövőben, amíg el nem érünk hozzá. És mindezekben mégis békességünk lehet.

Ebből a belső békesség-tudatból következik, hogy Jézus nevében lehet bátran imádkozni, mert Ő legyőzte a világot.

Krisztus megvéd minket a belső rezignációtól, levertségtől, félelemtől, fölösleges aggodalmaskodástól, nyugtalan, álmatlan éjszakáktól, és lehetünk „felhőtlenül”, maradéktalanul boldogok, örülhetünk biztonsággal a jelennek és a jövőnek is, mert Isten és Jézus kezében békességünk van. Ez a békesség nem a miénk, és nem is belőlünk fakad. Ezt Jézus adja, hogy a bizonytalanság ne bénítson le minket.

„Most hisztek, de eljön az óra...” – amikor Jézus ezeket a szavakat mondta, a tanítványok még nem ismerték Őt annyira jól, hiszen még szenvedése, halála és feltámadása előtt vannak, vagyis a jövőt még nem látják. Jézus szava arra utal, hogy a tanítványok éppen az Ő egyedül való szenvedéséből meríthetnek erőt a jövőendő megpróbáltatásaiban, mert ezeket a megpróbáltatásokat Jézus győzelmének tudatában élhetik át.

Verasztóné Mosoni Edit

Jézus a világ Világossága!

I. Exegetikai gondolatok

János eleven drámaisággal mondja el a vakon született meggyógyítását. A történetet minden előzetes környezetismertetés nélkül vezet be, hogy Jézus útközben látott egy embert, aki születése óta vak volt.

A körülmények azonban, főleg a Siloe medence említése, elárulják, hogy az esemény Jeruzsálemben játszódott le. Az egész történetben érezzük az evangélista szándékát, hogy a csoda alapján Jézust a maga igazi messiási küldetésében mutassa be.

Az elbeszélés a tanítványok kérdéséből indul ki: „Ki vétkezett?” Az Ószövetségben gyökerező egykori gondolkodás a betegséget és testi nyomorúságot vallásos szempontok szerint ítéli meg: a betegség és a testi nyomorúság a bűn következménye, s mint ilyen, Isten büntetése. Isten a fiakon bünteti meg az atyák bűneit (1Móz 20,5; Ezék 18,2 stb). Bár már az Ószövetségben is található utalás arra, hogy a betegség és a szenvedés nem mindig kifejezetten büntetés, hanem a természet velejárója és egyben próbatétel (Jób könyve).

Az írástudomány pedig arra törekedett, hogy megállapítsa: milyen büntetéssel, betegséggel vagy más szerencsétlenséggel sújtja Isten az embert valamely konkrét bűnéért. Ennek a gondolkodásnak az értelmében kellett elmondani az imasóhajt, amikor valaki egy vakot látott: „Áldott legyen, aki igazság szerint ítél!” Ezért vetődik fel a tanítványok részéről a kérdés, mikor a (talán korábról ismert) vak koldust látják: Hogyan kell megítélni ezt az „esetet”? A vétek kérdése ebben az esetben azért olyan bonyolult, mivel vakon született-ről van szó. Vajon szüleinek a vétkéért sújtotta-e őt az Isten, avagy talán ő maga vétkezett-e? Jézus elutasítja ezt a gondolkodásmódot. Nem utasítja ugyan el azt, hogy a bűn és a betegség, valamint a nyomorúság között összefüggés van, ezt tanúsítja Jn 5,14 is.

A halál is a bűn következménye: Jn 8,21. De elutasítja azt a számítgató és létünk minden titkát értelemmel felmérni akaró gondolkodást, amely Jézus kortársai számára természetessé lett.

Ez a gondolkodásmód pedig kiváltképpen is helytelenné válik akkor, amikor az ember Istennel és az ő kinyilatkoztatásával találkozik. Istennek a küldöttjével találkozik ez a vakon született is és ez a találkozás nem teszi semmissé a vak vakságának az okát, sőt azt a célt mutatja meg, amely miatt Isten őt vaksággal sújtotta. Ez pedig az, hogy „nyilvánvaló-ká legyenek rajta Isten cselekedetei.”

Vaksága az isteni kinyilatkoztatás irgalmasságának az eszközévé válik és a találkozás csodájában Isten megmutatja új-játeremtő hatalmát. Az „Isten műve” Krisztus által válik nyilvánvalóvá. Azonban Jézus csak addig viheti végbe azokat a cselekedeteket, amelyeket az őt elküldő Isten reá bízott, amíg „nappal van”, azaz ameddig mint világosság fénylik, ragyog a sötétségben. De az Isten cselekvésének a végzésében Jézus nem marad egyedül: 4. v. „nekünk” egybefoglalja őt, akit Isten küldött, a tanítványokkal, sőt a Szentlélek munkájával. Nappal van mindaddig, amíg Isten művei (cselekedetei) bennünket Isten elé állítanak, döntésre hívnak fel, s felkínálják Isten kegyelmét, mindent megújító csodálatos segítségét. De ez a „nappal” nem akármikor készen álló, mintegy „eszmei” lehetőség, melyet tetszés szerint ültethetnénk át a valóságba. Mint minden nap és történeti esemény, úgy ez a nappal is elmúlik, nem tér vissza és visszahozhatatlan, amikor egyszer „eljön az éjszaka” és lehetetlenné teszi a „munkálkodást”, Isten csodaműveinek a megnyilatkozását. De ameddig Jézus „a világban van”, ameddig itt van és teljesíti isteni küldetését,

addig „világossága a világnak”. Ez vet fényt a következő elbeszélésre: a vakon született meggyógyítása több, mint egyszer megesett, észokokkal megmagyarázhatatlan, csodálatos cselekedet. Ez a csoda jellé válik, s benne nyilatkozik meg az a világosság, mellyel Jézus világosságot áraszt a bűn hatalmába süllyedt világra. „Világ világossága” Jézus éppen azért, mivel megszünteti a bűn által előidézett szenvedést, újjaeremti az életet és hitet ébreszt. MINDEZ, mintegy népszerűen, szimbólikusan folyik le szemünk előtt a további elbeszélésben.

6-7. vers: A gyógyítás, illetve a csoda Jézus kezdeményezése. Nem mások kérik rá, maga lép a beteghez. Nyálával sarat csinál, s azt a vak ember szemhéjára ken. Azután elküldi, hogy mosakodjék meg a Siloám-tavában. A nyálnak az ókorban gyógyító hatást tulajdonítottak. Suetoniusnál és Pliniusnál is találunk rá utalást. A meggyőződés talán onnan eredt, hogy az állat is nyalja sebeit. Itt azonban nem erről van szó. Nem a nyál és a sár, nem is valami varázslás, hanem Jézus gyógyít. Az evangélista erre utal, amikor hivatkozik a Siloám szó jelentésére. A Siloé név a héber „salah” – ami azt jelenti: küld, eljuttat – szóból származik: s a Siloé annyit jelent, mint vezeték, vízvezeték, csatorna. Eredetileg csak a csatornát hívták így, majd később átment a név a medencére is, amelybe a csatorna szállította a vizet. János a tó nevéből szimbólikus nevet alkot: azt jelenti, „Küldött”, aki nem más, mint Jézus. Hozzá, az Isten küldöttéhez kell mennie minden betegnek, hogy gyógyulást nyerjen.

II. Meditáció

1. Számtalan kérdésünk van: gazdasági, politikai, jövőkép, személyes sorskérdések, az élet nagy kérdései. Ma különféle tudományos egyesületek, szervezetek, klubok keresik a megoldást a világot gyöttrő kérdésekre. De újra és újra rá kell döbbenjünk, hogy önmagunk emberi bölcselkedései – zsákkutca.

2. Vízkresztjéjének központi gondolata: Jézus a világ világossága! Fényt hozni jött el közénk a nélküle sötétségben tapogatózó emberi világunkba. Életadó fény és erőforrás: fizikai, lelki, szellemi értelemben egyaránt.

Isten világossága Jézus Krisztus érkezésében bennünket kereső világosság.

3. Az emberi kilátástalanságainkból, a csak földi perspektívában gondolkodó és szemlélődő vakságunknak – nincs más megoldás sem „makro” sem „mikro” kozmosz életünkben: Csak Jézus! Egyedül Ő!

Felismerése annak, ahogy azt az egyik számomra kedves ifjúsági énekünk soraiban halljuk kicsengeni:

*„Fényességbe én sötéten érkezem,
Uram irgalmazz, békét csak Nálad lelek!
Atyám, vétkeztem én, hiszen ismersz engem,
Uram, irgalmazz, békét csak Nálad lelek!
Látod félelmemet, Feléd nyújtom kezem,
Uram irgalmazz, békét csak Nálad lelek!”*

Ebből az alapállásból lehet, szabad és kell kiindulnunk, hogy az Ő fénytől világosságot nyerve – fény hordozóivá lehessünk szavunkkal és életünkkel. Ennek az útnak van jövője!

III. Igéihirdetés felé – Vázlat

1. Az élet nagy kérdéseinek emberi megközelítésével – ös-
idők óta csak a „miértékig” jutunk.

2. Istentől kapott kegyelem annak a felismerése, hogy ön-
magunkban mindnyájan vakok vagyunk.

3. Isten kezében tartja a szenvedést is! (De mindezt csak
a hit szemével lesz képes felismerni az ember).

4. Mindnyájunknak gyógyulásra van szükségünk, hogy az
Ő számára, egymás „meglátására”, szeretetére, segítségére al-
kalmatlan eszközök lehessünk.

Vajda István
Zalaistván

Gondolatok a textusról

Két szó hangsúlyos: 1. az *ítélet*, 2. a *tisztelet*.

Az Atya nem ítél senkit, hanem átadta Jézusnak, hogy mindenki tisztelje a Fiút is. Az ótestamentumi hithez képest teljesen új ez az *átruházás*. Jézusnak kettős összefüggő szerepét szán az Atya: feltámasztás a halálból, és az *ítélet*. Az *ítéletről* a legilletékesebb, Jézus adja meg a választ. Nem ítélni, hanem megmenteni jött. (Jn 3,17), de *ítélet* lesz. Ha az ember nem fogadja el a felkínált örökéletet, önmaga ítéli el magát. Eszerint az *ítélet* nem elvetés, hanem választás. Kiválgluk, mi az igazi valónk; szembefordulunk-e Istennel, vagy engedünk neki? Már az ótestamentum népe is tud egyfajta *ítéletről*, amikor Isten mérlegre teszi az ember cselekedeteit: a jókat és a rosszakat. Minden attól függ, hogy a mérleg nyelve merre billen. Az újtestamentum viszont arra akar ráébreszteni minket, hogy a számunkra legdöntőbb: elfogadjuk-e Jézus tanítását, vagy sem. A felkínált kegyelem polarizálja azokat, akiknek Isten felkínálja azt.

A Messiás-várásban nagy a hangsúly az igazságtevésen: az Eljövendő az igazakat megjutalmazza, a hamisakat elitéli.

23.v. Jézus számára Isten megbízása tisztességet szerez. Olyan tiszteletet, amilyen csak Istennek jár. János dialektikusan az érem másik oldalát is megmutatja: „Ha valaki *NEM* tiszteli a Fiút, akkor az Atyát sem tiszteli, aki elküldte őt.” Eklatáns példa erre Saul, aki szerette az Istent, amikor Jézust tagadta. Szinte égett az Isten szolgálatában és mégis szembe került Jézussal hiszen üldözte, vagyis nem fogadta el. Bár paradoxon, de igaz: *lehet Isten iránt rajongva Isten ellen harcolni*. Ettől a lehetőségtől akar óvni ez a vers. Hogy ne csak nézzünk, hanem lássunk is. Ismerjük fel Jézust! – Ne csak szavakkal, látszatra tiszteljük őt, hanem cselekedeteinkkel és egész valónkkal. Az *ítéletkor* sem a törvény csupán, vagy annak megtartása fog megmenteni minket. Ahogyan *Gyökössy Endre* írja a Szeretetről című könyvében: „*aki törvénytől bajlódik, próbál megfelelni az eljövendő ítéletkor, az úgy jár, mint aki aknás területeken akar átjutni. De aki a szeretetet tölti be – annak szárnyai nőnek és átrepül az aknák fölött. Ezt elhatározni nem lehet. Csak kérni. Nem elég azt mondani, ma jobb leszek, mint tegnap. Ezzel a reményteljes kéréssel kezdetjük, folytathatjuk és végezhetjük a napot, az életet. Hiszen tudhatjuk a Róm 5,5-ből: a reménység nem szégyenít meg.*”

A törvényről először a Tízparancsolat jut eszünkbe, pedig megfogalmazódik a „11” parancsolat is. Az *ítélet* alakilag, jelentésbelileg magában hordja az *ítél* szót. Jézus ezt mondja: Ne ítéljete! Ez a parancs, ez a tiltás fontosságát tekintve lehetne az előbb említett „11”. parancs is. Bár sokan félreértik, mintha Jézus azt mondaná, hogy ne legyen semmiről, senkiről véleményünk. A *krinó* ige ennél sokkal gazdagabb jelentésű: különbséget tenni, kiválasztani, előnyt biztosítani, vélni, tartani, nyilvánítani, valamire elhatározni magát, *ítéletet* hozni, dönteni, elítélni...

Valakit felment az ember, valakit elmarasztal. Pedig a jézusi értelme nem ez. Inkább gondolhatnánk másra: felmérni, megismerni a másikat szeretetben – szeretettel. Nem zárhatunk ki senkit a szívünkől, nem törölhetünk ki. Ha mégis így cselekszünk, Jézus is így ítél el. Ha nem teszünk így, akkor sem kerülhetjük el az *ítéletet*, csak remélhetjük, hogy nem *ítéltetünk* el. *Ítélni és elítélni nagy különbség*. Jézus kategórikusan tiltja az *ítélkezést*, mert tudja, hogy mi mégis

*A szándékom e sorokkal nem „kész eledelt” adni, csak a hozzávalót, ébresztő gondolatokat. Alapul saját Újszövetség-exegézis jegyzetem szolgálat.

Isten áldja meg mindannyiunk készülését, hogy felszabadult lélekkel, boldog örömmel rójuk az igehirdetés sorait és így is prédikáljunk!

ítélkezünk. Akkor viszont nem szabad elfelejtenünk, hogy mi is hasonlóan járunk. Jézus példája és tanítása megmutatja, nemcsak fájdalmat okozó, bántó *ítélkezés* van, hanem *irgalmas, segítőkész ítékezés* is.

„*Irgalmat, ha rád kerül a sor, hol lelsz, ha magad sem irgalmazol? Gyülöl? Szeresd; s tán megválthatod akkor magadat is, őt is a kárhózzattól.*”

(Rónay György)

Így realizálódik életünkben a tisztelet, mint *magatartásforma*. János azt írja: „aki nem tiszteli a Fiút, az nem tiszteli az Atyát”... Mi azt is tudjuk – éppen a Fiú tanításából – hogy aki nem tiszteli a felebarátját, az a Fiút nem tiszteli. Ezért tehát egy soha véget nem érő feladat az egymás tiszteletteljes szeretése, illetve szeretetteljes tisztelése. Luther így tanít: „*Ha jó keresztyén akarsz lenni, s reménykedni szeretnél a jövendő életben, tégy jót mindenkivel, és könyörülj minden bajban lévőkön, mégha testedet és életedet kellene is latba vetned; de ennek ellenére se várj érte hálát.*” (Ev. Naptár 1964. 77.o.)

VÁZLAT

I. *Ítélet*, amit mi mondunk mások fölött – *ítélet*, amit fölöttünk mond Jézus.

II. *Tiszteletünk* egymás iránt – *tisztelet*, ami megilleti Jézust.

Ítéletről és *tiszteletről* kell szólni úgy, hogy a földi-égi dimenziót egymás mellé állítjuk. Ily módon törekedhetünk arra, hogy ne csak tényeket közöljünk, hanem módszert is. Ne csak diagnosztizáljunk, hanem gyógyítsunk is szavainkkal a Nagy Gyógyító, Jézus módján.

Ezekben a napokban sok temetési szolgálatot végeztem. Talán azért is érintett meg *Mark Twain* első olvasatra kissé prózai, de mindenképpen megfontolandó tanácsa: „*Igyekezünk úgy élni, hogy mikor meghalunk, még a temetkezési vállalkozó is szomorú legyen.*” – Ez jel: ha még abból az emberből is előtörnek az érzések, aki naponta annyiszor találkozik a gyásszal, úgy ez azt jelenti, hogy szerettünk, míg élünk és minket is szerettek. Vagyis a Fiú tetszésére volt földi vándorlásunk.

Nagy Veronika

VÍZKERESZT ÜNNEPE UTÁNI MÁSODIK

VASÁRNAP

Jn 4,31-38

Jan Joest festménye (megtalálható többek között Szabó Attila: Jézus Krisztus élete és tanítása c. könyvben) gyönyörű a még néptelen, de hamarosan sokak számára sorsfordító utakkal, a szinte lopakodó tanítványokkal, a víz korszójába töltése közben is a hallottakon gondolkodó, távolba meredő asszonnyal, de mintha éppen a lényeg hiányoznék, legalább is számomra hiányzik a tűz, a tekintetek találkozása, hiányzik a levegős sístergése; mert lehetetlen, hogy olyan mélabús lett volna arc, szív, akarat, ahogy a művész megalkotta.

31.v. A samáriai asszony élményével, kérdéseivel befutott a városba, s hívására indultak is már a sikárbeliek, miközben folyt Mester és tanítványai közt a helyenként talányos, megint gyökeresen újra rámutató, küldetést értelmező és feltáró beszélgetés.

Mester egyél – csak ennyit mondtak, s mi lett aztán eből?!

32.v. Van eledelem.

Segítő lehet a Mt 4,4-el való összevetés, illetve 5Móz 8,2-3. fellapozása. „Sanyargatott, éheztetett (Istened az Úr), de aztán mannával táplált, amelyet nem ismertél és atyáid sem

ismertek. Így adta tudtotokra, hogy nemcsak kenyérral él az ember, hanem mindazzal él az ember, ami az Úr szájából származik!" Az Isten 40 évi vándorlás során azzal elégitette meg övéit, ami egészen új volt, azzal amire senki sem számított ott, ahol egészen kilátástalannak tűnt az élet.

Jézus által azonban az Isten tényleg valami egészen újról gondoskodott, amely az életbenmaradáshoz elengedhetetlen, amelyet nem ismerhetett eddig senki, de most éltető erejével mindenki számára adatott.

34.v. Krisztus azért jött, hogy teljesítse, folyamatosan végezze (poió), de egykor egészen be is fejezze (teleiosó) küldetését, Isten akaratát. Azt, amit az újtestamentumban szinte mindenütt a Mindenható, az embereket megmenteni akaró, s örök országát elhozni óhajtó szándékát jelenti.

Jézus:

- azt adja tovább, amit az Atya mond;
- minden eddiginél megismerhetőbben jelenti ki Isten „milyenségét” – „Én és az Atya egyek vagyunk”;
- halálával utat nyit, feltámadásával győzelmet hoz.

S végzi mindezt feltétlen SZERETETTEL és ENGEDELMESSÉGGEL (vö. Fil 2, 5-11)! Luther így vall erről: „Isten akarata, melyet Krisztus betöltött, nem egyéb, mint Krisztus engedelme. Ahogy Pál mondja: Engedelmes lett értünk. Ebben mindnyájunk megigazulása is:... egynek engedelme által sokak igazakká lettek.” Az akaratát hangoztató és az akaratosságát sem elrejtő világban kiiktathatatlannal megjelent Isten üdvözítő akarata! Bár a sötétség nem fogadta be a Világosságot, az Ige testté lett és ettől a pillanattól kezdve új korszak van érvényben.

35.v. Ismert közmondás volt Keleten: „Vetés után négy hónap az aratás.” Én azonban azt mondom, hogy...

A tanítványok már nem csodálkozhattak, talán kezdték megszokni, hogy Jézus új tartalommal tölti meg az ősi kifejezéseket, néha gyökeresen mást jelez valóságként, mint ami a szemük előtt van.

„Emeljétek fel a szemeteket, a mezők fehérek már az aratás-ral!” Az exegetikai munkák megállapítják: a jézusi aratást a samáriaiak érkezése jelképezi is. Ők: az asszony, a város lakói az első jelek a tanítványok számára. (Az ógyházi perikópa evangéliuma erre a vasárnapra: Jn 2, 1-11. – az első jel! Jézus így jelentette ki dicsőségét, és tanítványai hittek benne. A 4. fejezetben is fontos a *jel*, nyilvánvaló – ha talán hetek, hónapok teltével érthető is csak – hatalma; nő a benne hívők tábora.)

Mester és tanítványai útjuk elején tartanak, de máris kijelenti: vele jött el az aratás ideje.

Aratás: általában az idő beteltét, az itélet óráját jelzi (Joel 4,13, Mt 13, 30, 39.), itt, neves teológusok szinte egybehangzó véleménye szerint a missziói munka eredményét jelöli.

36.v. Kevésbé mondható el hasonló egyetértés e vers fogalmainak értelmezését tekintve.

Jézus nem magyarázza meg, *ki* a vető és *ki* az arató. Egyik verzió: Isten, aki vet és Jézus az, aki arat. Másik: mindkettőt az ige szolgálatában állókra vonatkoztatjuk, de hangsúlyosan fogalmazódik meg az is: Jézus a magvető, a fáradságos munkát Ő végzi, a tanítvány, a mindenkori tanítvány pedig az arató. A termés szép képével azokra mutat igénk, akik a hívogató, a megérintő szolgálat nyomán megerősödnek és az Élő Víz által, s az Élő Vízből élnek.

38.v. A szolgálat öröme mellett (mások nyomán, a Szentlélek Isten kegyelméből, hűséges elődök munkájába beállva, indulhatunk) a feladat, a *küldetés nehézségére* figyelmeztetés sem marad el. Aki vet, nem biztos, hogy arat is. Ne feledkezzünk meg Mt 9, 37-38-ban szívünkre helyezettekről sem!

Az igehirdetés felé

Krisztus maga az, akiben megtestesült Isten akarata, mely irányulhat arra, hogy:

1. *A kölcsönös szeretet melegében éljünk.*

Megható az a légkör, amit a *kérések* – egyél –, a *válaszok* – van eledelem, de ti nem tudtok róla –, a *mindennapi* szavak és a menny magasságába emelő *megfogalmazások* jeleznek. Jó abban az akaratban élni, amely sietve adja tudtunkra: mi rábizattunk erre a Mesterre! „Az pedig az Atyámnak akarat, aki elküldött engem, hogy semmit él ne veszítsek abból amit nekem adott!” (Jn 6, 37-38) Ő ezen szüntelenül fáradozik.

2. *Az újban-lélegzés ajándékával figyeljünk!*

Bármilyen vesz is körül, s legyen akármi is a látszat, a **BÚZASZEM A FÖLDRE ESETT!**

Újra és újra megcsodálom a színpadi művek néhány pillanatát, amikor gönyedt testhelyzetekből valami titkos jelre, egyszerűen csak kiegyenesednek a hajtott térdek, derekak, emelkednek a fejek, kinyílnak a szemek. Azt érzékeli az ember, hogy szinte másként veszik aztán a levegőt, egészen más hitet és reményt sugároznak a mozdulatok és bizony árulkodnak a találkozó tekintetek! Jézus is azt mondja: „emeljétek fel a szemeiteket!”

3. *A bátorság tüzével induljunk!*

Ismerve, hogy a mostani aratás csak részleges, s több a vetés. Tudva, hogy Jézus szava mindig igaz: más juhaim is vannak nekem! Lehet sötét Samáriának nevezni a vidéket, ahol a Mester és tanítványai jártak, de nem hiszem, hogy Jézusnak, akinek igazán fontos a bűnös ember, egyszer is eszébe jutott ez.

Legyen a mi imádságunk is egy költő szava:

„...rázd meg lelkemnek alvó hegyeit,
hogy lássalak, érezzelek, s ne csak
semmiből épült bástya légy
a tiszta ész üres tengerében Istenem!”

Fatalin Helga

VÍZKERESZT ÜNNEPE UTÁNI HARMADIK VASÁRNAP Mt 4,23-25

Totus Christus

Ez az ige igen ritkán kerül szószékre. A Lelkipásztor 84-es textuáriuma alapján 1970-ben prédikált erről egyházunk lelkészi kara utoljára. Műfaját tekintve *summárium*. Összefoglalja Jézus igehirdetői, tanítói és gyógyítói munkásságát. Összekötő szerepe van a Jézus korai működését bemutató 3-4. fejezet és a Hegyi Beszéd 5-7 között. A 23. vers ugyanakkor szinte szó szerint megismétlődik a 9,35-ben, keretelve az egységet. J. Schniewind mutatott rá először arra, hogy a 23. vers mondandójával megelőlegezi az 5-9 fejezetek sorrendjét, először az ige messiását, majd a *cselekedetek messiását* mutatja be. Amint aztán Jézus tanítása, majd gyógyító munkássága részletezése következik. Valóban, a 23. versben a didaszko szó a törvény magyarázatát, Isten akaratának közlését jelenti. A kérússzó hirdetését, Isten országa érkezésének örömhírét, annak meghirdetését mindenkinek, a népnek és a pogányoknak egyaránt. Itt tehát a *tanítás tartalmára* vonatkozik a hirdetni

ige. Ez tükröződik aztán a továbbiakban a Hegyi Beszéd törvény-értelmezésében és a kegyes életvitel többi kérdését taglaló részeiben. A 23. vers 2. fele Jézus gyógyítói tevékenységére vonatkozik, annak összefoglalását adja. Ennek részletés kifejtését és a 24. versben említett betegségtípusokra az egyes példákat a 8-9 fejezetekben adja meg Máté.

A „mindenféle betegség” nem azt jelenti, hogy Jézus minden beteget meggyógyított Palesztínában. Ez időben és térben is lehetetlen lett volna, még ha abban a három évben mást sem tett volna. Valójában a kifejezés mögött rejtett utalást kell látnunk Ézs 53, 3-4-re: „fájdalmak férfია, betegségek ismerője... a betegségeinket viselte...” Máté gyülekezete ezeket a messiási jelzőket Jézusban és Jézus gyógyítói szolgálataiban a Messiásnak betegségeket legyőző hatalmát, Isten országának valós megérkezését *ismerte föl*, amely a halál földjén lakóknak életet és reménységet hoz (4, 16).

A 24. vers szerint elterjedt Jézus tevékenységének híre egész Szíriában. Ezen itt Szíria provinciát kell érteni, annak is elsősorban zsidó származású lakosait. Ugyanakkor kifejezi azt a gondolatot is, hogy az emberek, hallván Jézus messiás jellegű működéséről, felkészülhettek lélekben az evangélium befogadására. Jézus ismertté és híres emberré vált, nyilván ez magyarázza az őt követő és hozzá sereglő tömeg megjelenését. Ez a sokaság alkotja a továbbiakban a tanítványokkal együtt a Hegyi Beszéd hallgatóságának körét. Karner szerint a földrajzi nevek felsorolása azt fejezi ki, hogy Jézus tanítása és cselekedetei megragadták az egész zsidóságot. Máté úgy mutatja be ebben a néhány versben a földi Jézust, mint Izrael várva-várt Messiását, fellépése mindenképpen provokálta a választott népet: válaszút elé kerültek, a döntés helyzetébe személyét illetően.

Az igehirdetés felé...

Totálkép, egy szóval így tudnám jellemezni a Máté rajzolta képet. Egyszerre láttat meg velünk mindent. Jézus, a híres ember, nagy tanító és gyógyító. Most minden részlet együtt van. A továbbiakban majd kibontja a képet Máté, ráközelít a hegyen tanítványai körében ülő Mesterre, bemutatja tanításának mélységét és árnyalatait. Majd rámegegy a kamera az őt körülvevő elesett, beteg emberek csoportjaira, kinagyít egy-egy alakot. Apró részletek is élessé válnak: mit tett a mester, mit mondott és így tovább. Ezelőtt bemutatja az összképet: a MESSIÁST, akiben beteljesedtek a próféciák: Mt 1, 22. *Hitvallás* tehát ez a rövid summárium a földi Jézusban meglátott Messiásról, az Isten Fiáról, mégha egészen más módon is, mint Péter vallástétele: Mt 16, 13-20. A hitvallás pedig minket is provokál: kicsoda nekünk Jézus? A Krisztus?

Sokan egyetértenek abban, hogy Jézus a maga korában, – esetleg most is még – a *híres emberek* közés sorolható. Könyvek jelennek meg róla, manapság is bestseller minden újabb kiadvány: A zsidó Jézus, Vermes Gézától pl. ilyen; A valódi Jézus, Jézus Indiában járt... és lehetne sorolni még a botrányt keltő könyveket is a tartalmasak mellett.

Mások szívesen ismerik el *Jézus tanítói képességeit* és nagyságát. Különösen a Hegyi Beszéd népszerű ma az istenkérés emberek körében. Több zenemű is született ennek alapján. Jézus, a tanító, akivel lehet vitatkozni, akinek gondolatai, eszméi beépültek a nyugati demokráciák alkotmányába, akinek szellemisége meghatározza európai kultúránkat hosszú távon.

Amióta divatba jöttek a természetgyógyászok, ismét nagyobb nyitottsággal fordulnak az emberek a *gyógyító Jézus* felé. Már nem utasítják el a tudományra hivatkozva a leírtaikat. Kezdi belátni, hogy tudásunk mennyire töredékes, és

még messze vagyunk attól, hogy végleg legyőzzük a betegségeket. Jézus gyógyító erejével mi sem rendelkezünk, noha sokan veszik igénybe Nevét gyógyító eljárásuk során okkal – ok nélkül.

A történeti Jézus alakjából egyes részletek tehát önmagukban nézve elfogadottak. Csak akkor kerülnek sokan bajba az evangéliumi Jézus-képpel, amikor az teljességében kerül elénk. Láttuk, hogy Máténál a tanítás és a gyógyítás mint tevékenység, annak igazolása, hogy Jézus a megígért messiás. Vajon miért nem tudjuk mi is *így egységében* látni az elénk adott képet? Miért ragadunk le a részleteknél, kiemelve Jézusnak egy-egy számunkra szimpatikus vonását, azt prédikálva, tanítva másoknak. Szükségünk van nekünk elkészeknek is időnként erre a totálképre. El kell gondolkodni azon, hogy vajon Jézust, a Krisztust prédikáljuk-e, amikor az evangéliumi textusok kerülnek elénk, vagy csupán egy részét annak, aki ő valójában.

Ezzel a kérdéssel kell ma szembesíteni az ige hallgatóit is. Kicsoda nekem Jézus? Híres ember? Bölcs tanító, esetleg bajaimban segítségül hívható, máskor azonban nélkülözhető Orvos? Milyen Jézus-kép él bennem? Jó alkalom ez a textus arra, hogy beszéljünk arról is: Jézus helyes felismerése és megismerése egyedül a hit számára lehetséges – utalva Péter hitvallására.

Vízkereszt ünnepkörének fénye, a Krisztusról ránk ragyogó világosságban, húsvét után nekünk már nincs szükségünk találgatásra Jézus személyéről, hiszen Isten maga igazolta őt, feltámasztotta a halálból. Ezért mi már tudhatjuk egyértelműen, hogy ki ő. Ez a vasárnap evangéliuma! Minden, ami vele kapcsolatos, nekünk Isten Fiáról tanúskodik. A részletek képpé állnak egybe, a „kirakós puzzle” felfedi titkát, a teljes Krisztus lép elénk az evangéliumból, aki „az én Uram és Megváltóm, aki értem is meghalt a kereszten...”.

Gerőfi Gyuláné

CHRYSOSTHOMOSZ:

Szeresd a te Uradat Istenedet... Szeresd felebarátodat...

Mi a Szeretet tanítványai miért is gyűlölködünk annyit? Mi a Béke fiai, miért háborúskodunk ádázul és állandóan? Az Urat szegeletkőnek nevezzük és mi mégis pártokra szakadunk.

Csodáljuk a SZIKLÁT és szétmálunk.

Fény az Istenünk és mégis szüntelenül vakoskodunk.

Jézus az élő Ige, mi meg nagy csendben hallgatunk az emberek között.

Egyetlen háborút ismerjünk el, melyet a gonoszság ellen folytatunk.

Legyünk engedékenyek apróságokban, hogy elnyerhessük a nagyobbat: az egyetértést.

Látszólag legyünk vesztesek, hogy valójában győzni tudjunk.

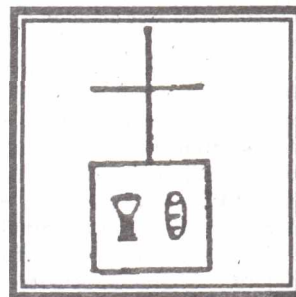
*

Uram, könyörülő Atyám: Ébreszd fel az alvókat! Gyűjtsd össze a felébredteket. Világosítsd meg az összegyűlteket, tértítsd meg a megvilágosítottakat. Szenteld meg a megtérteket és Uram szüntelen könyörülj mindnyájunkon, hiszen mindnyájan újra, meg újra Rád szorulunk: alvók, felébredtek, megvilágosultak, megtértek, megszenteltek...

(Svédből átdolgozta: HK.)

Gyülekezeti szolgálat – lelkészi közélet

Búcsú id. Szabó Lajostól

Áldjuk Istent...

Igehirdetés id. Szabó Lajos ny. esperes temetésén

„Micsoda az ember, hogy megemlékezel róla, és az embernek fia, hogy gondod van reá.” Zsolt 8,5.

Gyászoló Testvéreim! – Egyik pillanatról a másikra emléké válik az ember. Az utolsó szívdobbanás mérőöldök. Bezárnak lehetőségeink, elmúlik aktív cselekvésünk kora. Emlekeznek ránk szeretteink és ismerőseink, gyülekezeteink és a szolgatársak...

Id. Szabó Lajos testvérünk négy arca rajzolódik elem, pályájára emlékezve.

I. *Fiatallélekként* jártam gyülekezetében, Kissomlyón és filiáiban.

Gondosan előkészített alkalom volt a szupplikáció. Őt helyen jártunk motorkerékpáron. Hívei a bizalom jegyében fordultak hozzá. Pásztori segítőkészségével éltek, bölcsességet tanácsként hallgatták. Látszott, tekintélyt hordoz Isten szolgája köztük. Jól szervezett gyülekezet és hűséggel gondozott hívek emléke maradt bennem.

Ma már tudom, évtizedes odaadó lelkészi szolgálat, teológiailag mély tartalmú igehirdetés rejtőzött a benyomást kelto egyházközösség lelki élete mögött. Itt rajzolódik elénk id. Szabó Lajos volt kissomlyói, később kőszegi lelkész testvérünk lelki arca.

II. Aztán a *lelkészvizsgán* találkoztam vele, a bizottság jól felkészült teológusaként. Igazi kollokvium volt a találkozásunk. Ismerte a legújabb teológiai irodalmat, s otthonosan mozgott a múlt értékelésében is. Egyszerre tartotta rajta kezét az élet ütőerén – ismerve hívei s a modern ember napi kérdéseit –, és a legfrissebben megjelent teológiai kutatások eredményein. Kevesen tudják, hogy neve az ötvenes-hatvanas évek fordulóján a professzorjelöltek listáján is szerepelt. A történelem titkai közé tartozik, miért nem lett a tervből valóság. Személye példa a holtig készséggel tanuló pap alakjára, aki a teológia tudományának szerelmese maradt utolsó szívdobbanásáig.

III. A harmadik arc id. Szabó Lajos *esperes arca*. Tizenkét évig viselte e bizalmi tisztet, s felelős szolgálatot a Vasi egyházmegyében. Törődő szeretettel fordult papjaihoz, fáradhatatlanul látogatta gyülekezeteit. Lelkészgyűlésekre a teológiai előadás kidolgozásával készült akkor is, ha nem ő volt a téma előadója.

Néhány hónapig együtt voltunk 1975-ben az esperesi karban. Ő legidősebbként, magam a legfiatalabbként. Gyökeres szavakkal artikulált megszólalásai megfontolt bölcsességet és mélyről sugárzó felelősséget hordoztak. Egy magas egyházvezetői választás alkalmával ő volt az, aki más jelölt esélye után kérdezett. Megszólalása akkor bátor tettnek számított. Őszinte véleménynyilvánítása által a lelkészi karban tekintélye s elismertsége szüntelen növekedett.

IV. A negyedik arc előttem a *nyugdíjas id.* Szabó Lajos

arca. Valahányszor Nyugat-Magyarországon jártam egy-egy gyülekezet látogatása alkalmából, vagy akár a szombathelyi Pedagógiai Főiskolán tartottam előadást, feltűnt szikár alakja, meleg tekintete, halkszavú személyisége.

Szívesen hallgatta az Igét, szerette egyházát, magyarhoni evangélikus egyházunkat. Minden gondjával és örömeivel, árnyaival és fényeivel. Nyolc és fél évtizedet megért élete prédikálta, szabad s lehet szeretni magyar lutherániánkat. Nekünk is szükségünk van rá, ha otthon akarunk benne lenni, s nem alkalmazotti idegenként kívánunk benne élni és szolgálni.

Id. Szabó Lajos ny. esperes testvérünk négy arca rajzolódott ki előttünk.

Szerette hivatását, a lelkészi pályát.

Szerette, s magas fokon művelte a teológia tudományát.

Szerette szolgatársait, mint Krisztusban testvéreit.

Szerette reformált egyházunkat, a magyarhoni lutherániát. Mert szerette Krisztust.

Mi most emlékezünk reá. *Áldjuk Istent személyéért és szolgálatáért.* A vigasztaló evangélium pedig az, hogy amikor mi már nem tudunk reá emlékezni, Urunk akkor is emlékszik rá az örökkévalóságban.

D. Szebik Imre

„Várom az Urat”

Szabó Lajos ny. lelkész temetésén

„Várom az Urat, várja a lelkem,
és bízom ígéretében.

Lelkem várja az Urat, jobban, mint az örök a reggelt.”

Soha nem magától értődő ez a könyörgésbe oltott valomás. Koporsó mellett pedig különösen nem az. Inkább a keserűen kihívó kérdésre fordulna a nyelvünk: „Ugyan mit várhatnék még, Uram?” Ha mégis ez az Úr felé táruuló várakozás szólal meg, ott az ember a maga nyomorúságát az Isten orvosságával gyógyítja.

„Várom az Urat...”

Csodálatos, amikor ez a meditáló imádság eseményé, magatartássá, tartássá, életformává válik. Ilyenkor derül ki, hogy a kereszténynek nem más ideológiája van, hanem Ura, Aki teremt, átformál és teljességre viszi, amit elkezdett bennünk, egyházában és világában.

Szabó Lajosban olyan testvért ismertem, akit Urunk megtanított várni, Órá várni.

Lelkészek nem lehet szebb élménye annál, mint amikor kiderül, hogy nem a hallgatója, nem csupán a „szakmábelije”, nem is a szakmai bírálója, hanem az Úrra váró ember néz a szószékre. Ő ezek közé tartozott. Megadatott neki a ritka lelkészi karizma: tudott az Úrra várni. Amikor ezt megköszönjük, tanuljuk mi is együtt imádkozni a két zsolttárvetset:

„Uram, nyisd meg ajkamat...” és: „Tégy reteszt, Uram, az ajkamra...”

Ebből a várakozásból nem tétlenség, hanem az ellenkezője született. Azok a legendás, csak maga és az Úristen által olvasható spirál-füzetek, az összszámolhatatlan kilométerek és a szintén csak az Úristen memóriájában élő szolgálat-tömeg beszél erről. De még a segédlelkészi szoba ajtaján kopogtató ujj és a készülésre vonatkozó érdeklődés is ezt kérdezte: vártál arra, amit mondanod és tenned kell? Készítettség lett a várakozás! Kissomlyói és kőszegi lelkészi szolgálati naplók, időjárással és betegséggel is dacoló utak beszélnek erről. Készítettség lett a várakozás!

Nyugalma évei is ebben a különös várakozásban teltek. Tudta, hogy az evangélium nem a fantáziálás ködében lapang, vagy személytelenül szálldos, hanem embert keres, aki várja és viszi. Kisegítő szolgálatainak akár Nagysimonyi, akár az Órség felé vivő útjai, családja, unokái példátlan intenzitású pásztorolása nem a magát elfoglalni akaró nyugdíjas erőlködése, hanem az Istenre váró és a kapottat átadni „kényszerülőt” tanítvány készsége volt. Volt gyülekezeti területéről Szombathelyre költöztek, szombathelyi káplánsága idejéből még élő, egykori ifjúsági egyesületi tagok, öregek és betegek vallhatnak erről. Még a rosszul alvás nehéz terhe is áldássá lett: az Istenre való várakozás ajándékává, hogy szólhasson és tehesen.

Ajándékba kapta a szűkszavúság karizmáját is, hogy az igehirdetés, éppen azért, mert kívárta Istentől, soha ne hasonlítson a megeresztett, de elzárt elfelejtett vízcaphoz. Hogy az evangélium ne devalválódjék a szájában szóbeszédé.

Megtanította Isten az imádságban való várakozásra. Alig-alig tudta elviselni, hogy az istentisztelet előtti, imádságra való pár perc sokszor nem is halk tereferé alkalmává vált. Megtanulta várni az Urat a Szentségben, a kenyér és bor színeiben. Várta a teremtettség csodáiban: a templompark virágainak nemcsak nevelője, hanem ültetője és kapálója is maradt, végig. Órségi útjai, a „gyantás ország” levegője, erdői, gyalogútjai nemcsak a környezetet, hanem az otthonot jelentették számára.

Megtanulta Istentől várni a véget. Bibliájában aláhúzva találtak a Zsolt 71,9-et: „*Öregkoromban se vess el engem, ha elfogy erőm, ne hagyj el!*” Isten különös gondolata szerint teljesült a kérése. Hétfőn még egy temetésen segítőt énekelni, kedden este a Szent Kereszt-templomban még a zuglói orgonista hangversenyét hallgatta, szerdán este pedig, amikor a gyülekezeti bibliaórán a kompletorium áldását imádkoztuk: „*Nyugodalmas éjszakát és üdvösséges véget ajándékozzon nekünk a mindenható és irgalmas Isten.*” – a buszmegállóban Isten irgalmas kezébe hanyatlott. „Bízom ígéretében!”

Bízunk Urunk Ígéretében! Amen.

Fehér Károly

CURRICULUM VITAE

Neve:	Szabó Lajos
Született:	Szakony, 190. szeptember 14.
Közéiskola:	Soproni Evang. Liceum. (Első két osztályt magánúton végezte.)
Érettségi:	1929. június 26. (Kitűnő minősítés)
Teológiai Akadémia:	Sopron.
Végszigorlat:	1933. május 15-16. május 29-30. június 12-14. kitüntetéssel. (Kitűnő.)
Még élő évfolyamtársak:	Dr. Pröhle Károly, Scholz László, Ormos Elek.
Ordináció:	Győr, 1933. október 20. – D. Kapi Béla püspök. (Aláírók: Dr. Kovács Sándor, Túróczy Zoltán, Szabó József, Ittész Mihály, Havasi Dezső, László Miklós)
Segédlelkész:	Szombathely, 1933. nov. 1. (Közben németországi ösztöndíj: 1934/35. II. félévre.)
Körmend:	1935.
Szombathely:	1936. február 21.
Parókus-lelkész:	Kissomlyói adminisztrátor: 1939. okt. 18. Kissomlyó: 1940. február 6.–1965. Kőszeg: 1965. jan. 6–1981. elejéig. (Ezalatt hosszú ideig ellátja Nemescsót és filiáit is)
Esperes:	(Szombathelyi segédlelkészsége alatt jelentkezik a Pázmány P. Egyetem bölcsészeti, nyelv- és történelemtudományok karára. 1937. szept. 11.: engedélyezik a beiratkozást, ami azonban anyagi okok miatt elmaradt.)
1959.	Egyházkerületi lelkészképzésítő bizottság rendes tagja. Kissomlyói parochusként nőül: felesége – Ihász Magdolna Ihász László kisbaptói lelkész leánya. Három gyermeke: Tamás (2 leányunoka) András (2 leányunoka) Lajos (2 fiúunoka)

1981-től Szombathelyen élt nyugdíjban, a gyülekezet aktív tagjaként, presbitereként, állandóan besegítve a gyülekezeti szolgálatba, és az egyházmegyei helyettesítő-kisegítő szolgálatokba, különösen is Nagysimonyiban és Órimagyarósd területén. Ezekre az utakra általában Fehér Károlyné vitte.

EMLEKEZÉS ID. SZABÓ LAJOS NY. LELKÉSZ-ESPERES TEMETÉSÉN

Keresztyén Gyülekezet, kedves Hozzártazók!

Lehetetlen, hogy id. Szabó Lajos nyitott sírja mellett meg ne elevenedjék bennünk a személyes emlékek egész sora. Az egyházmegye lelkészei, az egykori és mai munkatársak úgy vesznek búcsút tőle, mint aki az utolsó pillanatig közöttünk volt, velünk dolgozott és velünk gondolkodott.

Három, látszólag jelentéktelen, mégis sokról árulkodó, mélyen bennem élő emlék-epizód rajzolódik ki előttem – nem ezek jelentik Szabó Lajos életének és szolgálatának teljességét, de érzésem szerint hozzá tartoznak a róla alkotott kép egészéhez.

1. *Tudott és szeretett csendben lenni.* Nemcsak képes volt rá, igényelte is az Isten előtti csendet. Lelkészgyűléseinkre érkezéskor nem tudtunk olyan korán az úrvacsorai istentisztelet helyszínére belépni, hogy ne ült volna csendben már ott, ahol

majd a megszólaló ige és a szentség misztériuma tölti be a teret. Az istentisztelet előtti lelki készülődés csendességét mindig komolyan vette és nem tiltakozott, de érezhető volt idegenkedése a befogadó előkészületet megtörő zajtól, beszélgetéstől.

Most már az ő nyomában honol csend, mely mégsem elrettentő és zavaró azok számára, akik közletről ismerték. Hiszen tőle tudtuk, tanultuk és éreztük meg, hogy az örökkévalóság kapujában csak csendességgel lehet megállni – úgy, ahogy most tőle szeretnénk búcsúzni.

2. A második kép Szabó Lajosról: *mert kérdezni.* Bátran, minden túlzás és személyes magasztalás nélkül állíthatjuk, hogy tudós teológus volt. Ismeretes, hogy minden lelkészgyűlési dolgotra legalább annyit készült, mint az írója. A gyakorlati egyházvezetés terén hosszú esperesi szolgálata alatt sem követelt másoktól többet, mint amennyit maga teljesített.

Volt elméleti és gyakorlati tapasztalata, éleslátása, bölcsessége. Mégis meg merete vallani, hogy nem birtokolja a teljességet. Jól emlékszem egy gyűlésen feltett kérdésére, amely valamilyen szinten minden keresztyén ember örök kérdése is marad: „mint van az, hogy már most részesülhetünk az Úr Jézus által adott új élet ajándékában, de a kiteljesedés majd csak egykor lesz nyilvánvalóvá előttünk?” Röviden: hogyan oldható fel a „már most” és a „még nem” dilemmája a gyakorlatban?

Koporsója mellett állva, hisszük, hogy Szabó Lajos minket megelőzve indult el azon az úton, amelynek végén teljes bizonyossággal kapjuk meg a választ minden egzisztenciális és hitbeli kérdésünkre, sőt, ahol már nem is lesz szükség kérdezni.

3. Végezetül a harmadik emlékkép: *szeregett énekelni*. Az énekek nem csupán tartalmuk és dallamuk alapján nőnek a szívünkhöz, hanem az éneklés egy-egy különleges élménye alapján is. Ismét egy lelkészgyűlési emlék néhány évvel ezelőttről: egy nagypéntekre, húsvétra való közös készülődés alkalmával id. Szabó Lajos, a súlyos nyolcvanas esztendeit tip-

ró szolgatársunk, a legfiatalabakat is bátorító elevenséggel, őszinteséggel és tempóval énekelte velünk:

*Dicsőítsük Krisztus, aki szenvedtél,
És megváltást bűnből így szerzettél!
Király vagy és Úr vagy örökre.
Tékiantszánva minden bűnösre!
Urunk, irgalmazz nekünk!*

Csak Isten a tudója, miért maradt meg bennem oly elevenen ez az emlék. Talán azért, mert egy egész életet Krisztus bocsánatából és szeretetéből merítve végigszolgáló testvér *őszinte hitvallása volt ez a korál*. Most pedig, amikor Ő már csak porrá lévő testében és emlékeinkben van közöttünk, bátorítson minket e szívből fakadt énekes hitvallás folytatása:

*Megváltónk kiomlott, drága szent vére
Mossa bűnös szívünk hófehérre!
Keresztfádra nézünk most hittel:
Országodba, kérünk, segíts el!
Urunk, irgalmazz nekünk!*

Zügn Tamás

ARCKÉPEK

Dr. Bogsch Árpád, a külföldön élő Fasori Öregdiákok Egyesületének elnöke

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének félévszázados jubileumát ünnepeltük az elmúlt hetekben. Időszerről alkalmom arra, hogy hálával gondoljunk a világot átfogó ENSZ egyik szakosított világszervezetének magyar vezetőjére, akit más szájak is kötnek közelebről hazai egyházunkhoz, aki tehetségével és tudásával eddig a legmagasabbra jutott az Egyesült Nemzetek állandó vezetői között, ebből a kis nemzetből itt a Duna partján.

Életpályája

Dr. Bogsch Árpád élete a „magyarok a nagyvilágban” lenyűgöző történetének egyik ragyogó lapja. (Bizonyosága annak, tehetség és tudás hová emelhetik ennek a tizenöt milliós kis népnek a tagjait a világ nagy tudósai, művészei és vezetői sorában.)

Élete magasra ívelő pályája itthonról indult. Budapesten született 1919. február 24-én. A Fasori Evangélikus Gimnáziumban érettségizett 1937-ben. Jogi tanulmányait itthon a Pázmány Péter Tudományegyetemen végezte 1937-1941 között. Először ügyvédjelöltként, majd ügyvédként dolgozott Budapesten 1942-től 1948-ig. Ekkor, a kommunista diktatúra kezdetén, Párizsba megy és az UNESCO világszervezetének jogügyi tisztviselője lesz (1948-1954). Ezután még messzebbre kerül hazájától: az Amerikai Egyesült Államok Szerzői Jogi Hivatala (Copyright Office) hívja meg jogtanácsosnak (1954-1963). Mint előzőleg 1953-ban Párisban, itt 1956-ban harmadik jogi doktorátusát szerzi meg, majd ügyvédi oklevelet is szerez Washingtonban.

Az igazán nagy fordulat életében 1963-ban következik. Kiváló jogi tudása és széleskörű nemzetközi tapasztala-

tainak elismeréseként az ENSZ európai székhelyére, Genfben hívják meg. A Szellemi Tulajdon Világszervezete (*World Intellectual Property Organization – WIPO*) elődszervezeténél, majd az 1970-ben megalakuló végleges szervezetnél helyettes igazgató tíz éven keresztül (1963-1973). A tagállamok 1973-ban megválasztják a világszervezet legmagasabb tisztségére, vezérigazgatóul. Ezt a vezető tisztséget tölti be 22 év óta, mind a mai napig.

A WIPO az Egyesült Nemzetek 16 szakosított világszervezetének egyike. Földünk államai kiterjedt, nagyfontosságú kapcsolatait felelős a szerzői jogok, a szabadalmak és a védjegyek területén. Eddig a világ 150 állama csatlakozott hozzá (Magyarország már 1920 óta részt vesz ebben a nemzetközi együttműködésben). Jelenleg 600 tisztviselő dolgozik székhelyén, az Egyesült Nemzetek Palotájával szemben, a genfi Nemzetek Terén álló, csodálatosan szép, világoskék üvegpalotában, amelynek kilencedik emeletéről, a vezérigazgatói hivatalból és tető-teraszról egyedülálló kilátás nyílik Kálvin városára és a modern nemzetközi városnegyedre a Genfi-tó partján.

A Fasori Gimnázium diákja – a külföldi Fasori Öregdiákok Egyesülete elnöke

Kevesen tudják, hogy van egy sajátos „magyar világszervezet” is: a *Fasori Evangélikus Gimnázium volt diákjainak az egész világra szétágazó egyesülete*. Nobel-díjasok, világhírű tudósok, neves és elismert szakemberek, külföldön élő magyar lelkészek tartoznak a tagjai közé, Nyugat-Európától Észak-Amerikán át Ausztráliáig. Ennek a különleges

egyesületnek volt az alapítója 1984-ben és elnöke azóta is a Gimnázium volt hűséges diákja, dr. Bogsch Árpád. Fontos szerepe volt, együtt a nagynevű gimnázium külföldön és itthon élő volt diákjaival abban, hogy a sokévtizedes elnémítással utána „Fasor” újjászülethetett a tetszhalálból.

A Fasori Gimnázium elvesztése az ötvenes évek elején évtizedeken át fájó sebe maradt egyházunknak. Igaz, történetek ugyan kísérletek – főleg a nyolcvanas évek „puha diktatúrája” idején – a visszaszerzésére, de ezek 1988 elejéig a legmerevebb visszautasításra találtak.*

Végül az egyházi vezetőség részéről 1987 őszén történt újabb lépés és hosszas tárgyalások után – egyidőben az itthon és külföldön élő volt fasori diákok megmozdulásaival – 1988 februárjában, majd 1988 szeptemberében aláírásra került a két egyezmény a gimnázium és épülete visszaadásáról, illetve kiürítéséről az egyházi elnökség és a művelődési minisztérium vezetői között. Egyházunkban 1988 februárjában megalakult az Evangélikus Gimnázium Bizottság. Mivel az állam akkor még csak a visszaadást és az egyházi épület helyreállítását vállalta, meg kellett teremtenünk a Gimnázium megnyitásának és működésének hatalmas anyagi feltételeit. És ebben – együtt hazai gyülekezeink és a külföldi testvéregyházak sokmillió áldozatvállalásával – példaadó módon előljártak a külföldön

* Egyházunk vezetőségében még bizonytalan-ság mutatkozott. A szerző véleményének tiszteltetésében tanácsával megemlítem, hogy saját emlékeim mást is idéznek pl. a Budavári templomban tartott országos főnemon felszólalásom az akkori egyházvezetőség kifejezett nemtetszésével találkozott, majd „pro-Fasor” kijelentésemént szemrehányásban részesítettek. Szerk.)

elő, volt faszori diákok, Svájcban, az Egyesült Államokban és más országokban. Gyűjtést indítottak és nagy összegekkel támogatták a szeretett „alma mater” teljes helyreállítását, majd felszerelését könyvtárral és modern technikai berendezésekkel.

Nem felejtjük azt a meleg szeretetet és barátságot, amellyel a genfi egyházi világszervezetünkkel, a német, skandináv és északamerikai evangélikus testvéregyházak vezetőivel folytatott tárgyalásaink előtt, a svájci magyarok vezetőivel világszervezeti hivatalában fogadott minket, felajánlva teljes támogatásukat. Így érhattük meg 1989. szeptember 2-án küzdelmes legújabbkori egyháztörténetünk egyik legemlékezte-

sebb eseményét: Faszori Gimnáziumunk ünnepélyes újramegnyitását és az esti ünnepi hangversenyt a Zeneakadémián.

Ezen az őszön (1995) újra fölkereshettem genfi hivatalában. Soron kívül, baráti szeretettel fogadott. Beszélgetésünk során elmondta: ma is segítik szeretett iskolájukat, főleg az anyagilag rászoruló és külföldről, Erdélyből, a Felvidékről és Vajdaságtól jövő magyar diákok támogatásával.

Köszönjük a „fasori öregdiákoknak” hosszú évtizedeken át a távolban ki nem alvó hűségét az óhazához és mindazt, amit egyházi, felekezeti különbségtévés nélkül áldozatos szeretetükkel is tanúsítottak szeretett Faszori Gimnáziumuk iránt. Külön is köszönjük dr. Bogsch

Árpádnak, amit ő végzett el, szerényen és köszönetet sohasem várva, a távolban, magas tisztsgében is, hazájáért, népéért és a Faszori Gimnáziumért! Magas kitüntetései és *kilenc díszdoktorátusa* között ma már végre ott van hazája legmagasabb kitüntetése és az Eötvös Lóránd Tudományegyetem tiszteletbeli doktori diplomája is.

Legyen ez a néhány sor szeretetünk és hálánk jele mindazért, amit a legnehezebb időkben a nemzetközi élet legmagasabb csúcsain tett a külföldön élő magyarok között, ezért a sokat szenvedett nemzetért és annak egyik nagy szellemi-lelki kincséért, a Faszori Gimnáziumért.

D. dr. Nagy Gyula

GYÜLEKEZET ÉS IFJÚSÁG

Tanulói környezet és evangélikus identitás

Lehetne kérdés formájában is fogalmazni: a mai evangélikus diák egy olyan környezetben, amelyben még a múlt egyházellenes ideológiája is motiváló erő, ha nem is hangadóan, de közömbösséget árasztóan, hogyan tudja megélni az evangélikus identitást? Ha nem is úgy, ahogyan azt korosztályom 50 évvel ezelőtt, a gimnáziumi hittanórák elején, vagy végén vallottuk: „Én evangélikus keresztyén vagyok, halálomig az maradok, mert az Krisztus hű vallása, mint Bibliánk tanítja...” – De a tanulói környezetbe az iskola és a diákokhoz mellett a gyülekezet is döntő módon beletartozik. Minthogy alapvető felismerésünk, hogy evangélikus egyházunk élete a gyülekezetekben lüktet, formálódik, ezért ebből nem hiányozhat sohasem az ifjúság.

1. Nem függetleníthető egymástól

A cím ezt jól érzékelteti. Nem arról van szó, hogy gyülekezet vagy ifjúság, hanem a kettőnek kapcsolódnia kell. Lehetne példákat felsorolni, amikor a kettő erősen szétválk. Több mint 3 évtizede, hogy először kaptunk útlevelet az akkori Nyugat-Németországba. Egy gyülekezeti centrumban a fiatalok kiépítették maguknak az otthonukat, volt ott pulitalkiszolgáláshoz, szeszes ital, különböző szórakozási lehetőségek, még fekhely is akadt, talán a mámorosság kipihenéséhez. Ha elfáradtak a ping-pongozásban, még a Bibliát is elő lehetett venni pihentetésként. Kérdésem ez volt: ezek a fiatalok résztvesznek a gyülekezet istentiszteleti életében? Előfordul, hogy 1-2, de nem jellemző – hangzott a válasz –, mert hét végén más programjuk van. *Vélemények:* 1. Örülünk, hogy legalább egyházas légkörben akarnak sportolni, szórakozni, italozni stb. De az egyházi épület használata még nem jelenti az „egyházas légkört”. Kérdés, hogy miért van ott valaki?! A soproni kórházkápolnában a mozgatható szószék-olvasó pulpitus püspök-adományozta Bibliával vasárnap még ott volt, de következő héten már hiányzott. A szép templom-belső nem akadályozza meg a lopást. 2. Az ifjúságnak szüksége van a gyülekezet közösségére, ahol beépülhet az anyaszentegyház testébe. Mint ahogyan a gyermeknek kell a szülői-családi közösség, mely megtartó, felkészítő, nevelő erővé válhat fejlődésében, úgy kell a gyülekezet az ifjúnak.

2. A gyülekezetet mint tanítványi közösséget, Jézus parancsa kötelezi az ifjúság iránti felelősségre

Mt 28-ban a missziói parancsban Jézus a tanítványok feladatává teszi, hogy tegyenek tanítvánnyá minden népet. Nem

tesz különbséget fajok, de generációk között sem. A keresztséget sem köti korosztályhoz és így a „minden”-ben benne van a gyermek, a fiatal.

a) Fontos, hogy a gyermek, avagy ifjú keresztesénél a gyülekezet is vegyen részt. Nem lehet törvényt tenni, mert a már járt tudó gyermek keresztesénél adódnak meglepetések (menekülő gyermekek a gyülekezet tagjai fogják el...). De eltekintve a szélsőséges esetektől, a keresztes, ill. kereszteség gyülekezeti ügy. Történjék ezért a gyülekezet jelenlétében, mert egy ifjú tagjával gazdagodik, akiért imádkozik, akit számon tart, hogy minél előbb beépüljön, mint élő tagja.

b) Nem lehet magára hagyni a megkereszteltet, hanem tanítani kell Krisztus parancsolatának megtartására. A gyülekezet tehát nemcsak a különféle alkalmakon „töltekező” közösség, nem is csupán „tároló”, elraktározó közösség, hanem a kapott elsőrenden fiataljainak továbbadó közösség.

c) A gyülekezet (a helyi, de a lakóhelyszerinti is vidéken) nem hagyhatja figyelmen kívül azt az egyházi iskolát, amely a területén működik. Akkor sem, ha nem a gyülekezet, hanem az egyházkerület irányítása alatt áll. Az egyházkerület mint organizáció, csak akkor tudja jól betölteni szolgálatát, ha a távolságot is áthidalóan, az élő gyülekezet organizmusára támaszkodhat.

Mit jelent ez konkrét esetekben?

a) A gyülekezet biztosítson lehetőséget az ifjúság számára a külön templomi alkalmakra (Sopronban minden hétfőn reggeli áhitat. Jó lenne, ha a gyülekezeti tagokból is többen részt vennének ezen. Tanévnnyitó és tanévzáró istentiszteletek).

b) Legyenek mindenkor közös istentiszteleti, ünnepi alkalmak, amikor együtt van a gyülekezet és ifjúság, mint egy gyülekezet. Ilyenek Sopronban: vízkereszt, mennybemenetel, reformáció ünnepe. Ilyenkor csodálatos ajándék a Krisztussal és egymással közösséget munkáló, formáló *úrvacsora*.

c) A lelkési és hitoktatói szolgálat mibenléte táruhatott fel a gyülekezet és ifjúság számára, amikor Makovnyikné Hüffner Györgyi lelkésszé avatása történt a soproni templomunkban. Jó, ha tudják fiataljaink is, hogy egyházi gimnáziumokban és főiskolákon vagy más középiskolákban ma egyetem végzett, felszentelt lelkészek is tanítanak hittant, Jézus Krisztus parancsa alapján és küldetésében.

3. A gyülekezetnek kell az ifjúság!

Jelenlétét nem nélkülözheti jövője szempontjából. Így

szoktuk mondani: az ifjúságé a jövő. Vagy: akié az ifjúság, azé a jövő. Az elmúlt negyven évben tudatosan törekedett arra a rendszer, hogy kivegye az ifjúságot az egyház kezéből. Nincsen időnk arra – de súlypontkérdés is –, hogy az egyházak a múltban kapott sebeivel túl sokat foglalkozzunk, mert a kérdés ez: *ma* érzi-e a gyülekezet, az egyház, hogy mennyire „oxigén” fontosságú számára az ifjúság?! Nagy dolog – pár példát említve a soproni gyülekezet területéről –, hogy nagykorú fiatalokat konfirmálunk (18-36 között eddig 2x10-es létszámmal), de mivel erősítjük meg őket, mi a hitbéli „tápanyag”? Kellene egy felnőtt-konfirmációi káté, de konfirmandus gyermekeink egyre nehezebben bírkóznak meg a mostanival is. Örömteli, hogy a gyülekezeti presbitériumok megfiatalítása homloktérbe került – Sopronban szinte radikálisan, mert nincsen 70 éven túli presbiter! De a fiataloknak munkaköri lekötöttségük miatt van-e idejük aktív gyülekezeti életre? Pedig kellenének ők az istentiszteleti közösségekben is, a presbiteri ülésen való jelenlét mellett és azon túl! Áldott dolog, hogy a vasárnapi gyermekistentiszteletek szépen láto-gattak (kb. 80-90), tele van a nagyerem. De amikor nagy-ünnepeken elhagyjuk ezeket, mondván: jöjjetek a templom-ba szüleitekkel, azt a templom felé épített hidat nem veszik igénybe a szükséges mértékben. Soproni licistáknak és hétvégén a diákotthonban maradó vidéki gimnazistáknak a gyüle-kezeti istentiszteletbe való beépülését vonzóbbá kellene ten-ni, akár szolgálatuk igénybevételével (igeolvasás, énekkar, zene stb.). Gyülekezetünk idősebb tagjainak örömtől csillog a szemük, amikor közöttük vannak a templomban a fiatalok.

4. Az ifjúságnak is szükséges a gyülekezet!

Kell az ifjúsági óra, a megkonfirmáltakkal való külön fog-lalkozás, ahol saját problémáikat megbeszélik az ige fényé-ben, de kellenek olyan alkalmak (templomi, istentiszteleti, gyülekezeti kirándulások stb.), ahol a családok együtt alkot-ják a gyülekezetet. Nagy dolog, ahol a gyermekek és unokák nemcsak otthon érzik jól magukat szülőikkel és nagyszülőikkel, hanem szívesen jönnek velük a templomba is. Milyen taszító momentumok vannak még ma is a gyülekezetben? Hogyan lehetne őket jobban bevonni a liturgiába? Többet kellene énekelni a gimnáziumokban és más iskolákban a hittanóra-kon gazdag énekkincsünkéből, hogy ne üljenek „néma leven-teként” a templomokban!

Kell az ifjúságnak az „idősek gyülekezete”, hogy a közös igehallgatásban, imádságban és éneklésben erőt kapjanak és biztatást, miként lehet és kell együttélni a családokban az idő-sekkel, hogy ne adják fel olyan gyorsan a küzdelmet és ne „adják le” őket az Otthonokba, csak végszükség esetén.

5. Az iskolai ifjúság helye és szolgálata a gyülekezetben

Ha egyházi iskoláinkban hitben megérintett fiatalokat sze-retnénk nevelni, a kiindulópont a gyülekezet. A gyülekezeti élet vonzó szükségességéről megjelent az 1993/94. tanév soproni liceumi évkönyvben egy beszámoló: „Minden felvételi lapra a lelkesi ajánlást is kéri a Liceum igazgatósága. Nem arról van szó, hogy nem vehető fel az a diák, aki ilyet nem hoz, de nagy segítséget jelent, mert az ajánló sorokban leg-többször egy gyülekezeti háttér rajzolódik elénk. Választ kap-hatunk ilyen kérdésekre: meg van-e keresztelve, járt-e hittan-ra, konfirmálkodott-e, szülei viszonyulása a gyülekezethez, egyházhoz stb.” Még mindig folyamatban van a keresztelése olyan diáknak, aki több éve hitoktatásban részesül. A kisal-sósokból folyamatosan történik a konfirmációra való előké-sztítés is. Tehát a hitéletük forrása az Isten ajándéka, a gyer-mekké fogadás a kereszttségben és a hitük megerősítése a konfirmációban feltétlenül a gyülekezethez kapcsolja a fiatal-t.

A legtöbb fiatalnak 2-3 gyülekezeti közösség kínálkozik beépülési lehetőségként. Mindegyiknek van egy *otthoni gyü-lekezete* (akár az iskola székhelyén, akár vidéken), ahonnan

elindult keresztsége, hitoktatása, konfirmációja révén. Ezt komolyan kell vennünk, mint hitük és szeretetük „aranyfona-lát”, mert a lelkeszük imádsága hordozza, várja, a vérszerűen és gyülekezeti családdal együtt. Ne lazítsuk ezt! „*Nagyon fon-tos, hogy az otthoni gyülekezeti háttérrel ne lazítsuk, hanem se-gítsük, erősítsük. Tudom, hogy a licista ifjúság diákgyülekezetét erősíteni kell és vannak események, amikor az otthoni gyüleke-zeti életben való részvétel második helyre kerül, de ha tudjuk, kerüljük az egyazon időpontban való (pl. csendesnap) szervezé-sét. Mert van diák, aki sok szállal kötődik szülőotthona gyüle-kezetéhez, és a Liceumban már kapott hitismeretével gazdagít-hatja otthoni gyülekezetének, volt iskolatársainak hitéletét.*” (Év-könyv 1993/94. 23 lp). Van a diákgyülekezet, amikor együtt vannak a templomban, diákotthon kápolnájában, vagy a tornateremben és hallgatják az igét különféle ünnepi alkal-makon. Jó, ha minden egyházi iskolában a diákgyülekezet fontossága tudatosul, hogy együtt legyenek az ige körül. Nem-csak a templomban, hanem a diákotthonban is, ahol az idén Sopronban, esténként áhítatokat is tartunk. A csendesna-pokot évente legalább 2 alkalommal hitmélyítő tartalommal kell megtölteni. *A harmadik gyülekezeti közösség a vidéki fia-talok számára adott, akik hétvégén nem tudnak hazamenni és az iskola székhelyén tudnak résztvenni az istentiszteleten. Nem mellékes, mert mint teológiai hallgató szülőfalumtól több mint 300 km-es távolságban, évente csak kétszer utaz-hattam haza és a soproni gyülekezeti életbe kapcsolódhattam be magam is, több társammal együtt.*

Milyen szolgálatot végezhet a fiatal a gyülekezetben?

Már történet utalás erre, most a teljesség igénye nélkül egy pár területre szorítkozom. Figyelni kell, hogy kinek, mire van tehetsége. Igeolvasásra, imádságolvasásra azokat vonjuk be, akiknek hitük és szolgálatkészségük ebben kíván kifejezésre jutni. Kapcsoljuk be az áhítat-tartásba, akiknek a hittanóra-kon kitűnt ismeretük és érettségi után teológiai tanulmányo-kat akarnak folytatni. Biztassuk, hogy az otthoni gyülekezetben is szolgáljanak (karácsony) és érdeklődjünk, hogy mi új-ság van a gyülekezetük háza táján... Hitoktató lelkeszek ne feledkezzünk meg sohasem érdeklődni, hogy mi újság van otthoni gyülekezetedben? Lehet ezt mindjárt hétfőn, frissi-ben. Nyugodtan rászánhatunk egy negyedórát legalább, mert ez megéri. Kapcsolódjanak be a gyülekezetbe, ha lehet, szol-gálattal is. Karácsonykor több diák falujában, városában test-véréivel együtt verset mondott és énekel. Többen kis gyüle-kezetből a családias jelleget hozták magukkal. *T. Réka írja: „A csepregi gyülekezet igen pici, így szinte egy családnak számítunk.”* (Id. Évkönyv 23 lp). Kapcsoljuk be a zenéhez értőket (diákotthon kántori, gitárosok). Az énekek gyülekezetfor-máló ereje döntő. Lehet igénybe venni az iskolai énekkaro-kat gyülekezeti alkalmakon is. (A Liceum énekkarának kiváló szolgálata a rádiós istentiszteleten, az országból többektől írásbeli visszhang). Még egyszer a többször idézett Évkönyv-ből: „*Az énekek gyülekezetet formáló erejéről sem szabad meg-feledkeznünk. Liceumunk igazgatója a hitoktató lelkeseknek felírta, hogy a 2. év végére milyen énekeket tanuljanak meg a gyermekek (1-2 verset). Valóban fontos, hogy szívvel, szájjal és lélekkel dicsérjék Istent énekekkel. Legyen a licista diákságunk éneklő gyülekezeté. Azok a diákok szeretnek énekelni, akik ilyen vonzó, énekelni szerető gyülekezetből jöttek és ilyenből érkeznek a jövőben is!*”

Fontos, hogy ifjúságunk épüljön be a gyülekezetbe most, mert egyházunk jövője és a gyülekezetek élete a most a gyü-lekezetbe épült ifjúságra alapozódik, aki olvassa, hallgatja az igét és később is, a házasságban sem fordít háta az „ige egy-házának”. Bizonyára mindannyian ismerjük Reményik „A templom és iskola” című versét. Költői szinten állítja elénk a kettő kapcsolatát, és hogy soproni őseink először gondoltak az iskolára (1557) és utána alakult csak a gyülekezet (1565),

bizonyítja, hogy a hitben alapozott és szellemileg csiszolt fiatalokban látták a gyülekezet életét is megalapozottnak!

6. Az evangélikus identitás formálódása

Az evangélikus identitás kialakulásának kohója a gyülekezet, mint a fiatalokat is befogadó koinónia. Sőt a gyülekezetnek is állandó tükrévé válik az egyházi iskolákban rendszeres hitismeretekben részesülő ifjúság, hogy magához ölelje, akceptálja és szolgálattal bízva meg hite frissessége megtartása érdekében a fiatal nemzedéket.

a) *Ökumenizmus* olyan mozgalom, sőt ma már olyan realitás, ami nem kapcsolható ki a gyülekezet és ifjúság relációjában sem, mert benne élünk. Leghűségesebb hittanosaink is igénylik ezt a „nyitott ablakot” minden egyház felé. Egy fiatal szakközépiskolás diák a taizé-i mozgalomba kapcsolódva, résztvett a legutóbbi párizsi összejövetelen, albát kapott és ebben szolgált egy ökumenikus imaheti alkalommal a református templomban. Hittanusként a felnőttekkel konfirmált. Nagy múltú soproni gyülekezetünkben egy felosztott kolostorból (Bécs mellett) megvásárolt r. kat. oltár is figyelmeztet az ökumenikus nyitottságra. Ez kell ahhoz, hogy evangélikus identitásunkat meg tudjuk élni és az evangélium kincsét mások elé tárni.

b) *Szekta-veszély* egyre nagyobb méreteket ölt. Nemcsak családi otthonokba kopogtatnak be erőszakos módszerükkel, hanem fiatalokat is kivonnak a gyülekezet közösségéből, akik aztán a hittanórákon teljes passzivitásba süllyednek, vagy maguk is szektamissionáriusokká válnak. Erőszakos, radikális eljárás ezekkel a fiatalokkal szemben nem lehet az első lépés, mert meg kell vizsgálnunk, miért vonzódnak egyik-másik fejlődő szektához?! Lehet, hogy egyházunkban, a hittanórákon nem vették komolyan kérdéseiket, nem kaptak elegendő választ. Talán a hitoktatói vagy ev. tanár életvitelük megbotránkozta, hogy a liturgiai kötöttségek, az egyházi szervezést béklyói alól akar szabadulni, a kötetlen, most verubáló, „csak” a biblia körül tömörülő fiatalokból álló közösségbe, ahol szabadon kifejtethik véleményüket, ahol alátámasztják egyházellenességüket. Mindezek a kérdések, fájó kiszakadások egyházi életünk megújulásának szükségességét indokolják minden vonalon: milyen nevelők vagyunk egyházi iskoláinkban, mi sűt át pedagógiánkon és személyes életünkön?! Akiket Isten szeretete átjárt, azok sugározzák is azt. Milyen egyházi struktúrát kell alkotni a zsinaton, hogy azt fiataljaink ne nyűgnek tartsák, hanem szükséges partnak, amely az „élő víz folyamainak” medert biztosít?! Ezért vonjuk be fiataljainkat jobban a part és a gát készítésébe!

c) *Meggyökerezés egyházunk tanításában.* Luthert keserű tapasztalatok vezették arra, hogy megírja a Kis és Nagy Kátét. Baj volt nemcsak a diákokkal, hanem szülőkkel és tanítókkal is. Evangélikus identitásunknak egyházunk tanításában kell izmosodnia. Azokat lehet kiszakítani saját egyházukból, akik nem ismerik azt, sem a Bibliára alapozott tanítását és életét. Sok mulasztás terhel minket a múltban, amit próbálunk kivédeni az erőszakos korlátozásra hivatkozással, de ma már csak egy magyarázat elfogadható: nem élünk eléggé az adott lehetőségekkel, melyek nem korlátlanok (hiányzik a hitismeret, hittankönyvek stb.), de az evangélium életújító erejét kellene komolyabban venni, erőt meríteni belőle és megélni egyéni életünkben, a gyülekezet és ifjúság kapcsolatában is.

Ezért aktuális ma is Nursiai Benedek jelmondata: ora et labora!

Áldja meg Isten imádságos kérésünket és ifjúságunkat a gyülekezetbe építeni szándékozó munkánkat!

Simon János

*

Elhangzott az Ev. Pedagógus Konferencián Sopronban 1995. júl. 8-12, a Diákothonban júl. 11-én.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Tisztelettel köszöntöm hűséges Olvasóinkat, megköszönöm egész évi figyelmüket! Reményésem szerint e huszadik század hangzavarban sikerült valamit megszólaltatni Jézus Krisztus evangéliumának egyszerű tisztá hangjából. Nem kívánok részletes értéket nyújtani e keretben a Lelkipásztor 70. évfolyamáról, mégis hány vonást hadd ragadjak ki, mielőtt bekötnénk az 1995-ös számba. Jót és rosszat is, eredményt és mulasztást is hadd említsek, a jövőről is hadd mondjak valamit a Jakab féle feltételekkel: I. volente...

Az elmúlt évfolyam pozitívumaiból: Maga az a tény, hogy megjelentünk és, hogy mindig pontosan, időben érkeztünk meg számpontunk, nem egészen természetes. Több újság, hetilap, folyóirat szerepel meg 1995-ben, ezek között egyházi lapok is vannak (Új Áldás, Teológia stb.) – Új vonás, hogy a spirituális anyagunk is visszahangolt, sőt van olyan egyházmegye, ahol a Lelkészi Munkaközösség ülésén felolvassák a Vigyázatok magatokra és az egész nyájjára... írását – meditációként. – Az év folyamán többször visszatért Olvasóink az évi emblémára (logó) a tékozló fiú hazatérésének készületét önvizsgálatra készítette és önmagához írt egy sorozatot születésnapjára. Egy másik olvasónk (jól ért németül) azt írta, hogy nemcsak az elveszett fiúról vagy fiúkról kellene beszélnünk ma, hanem arról az életérzésről, amely így fejezhető ki: „elvesztett Atya”... Atya nélküli társadalmakban élünk – otthontalanná lettünk... S volt, aki biblíodramát szerkesztett a jóhiszemű jézusi példát alapján (ezt közöltük is). – Erősödött ökumenikus jellegű nemcsak a Világhíradó kapcsán (amiért halásák lehetünk Nagy Gyula ny. püspöknek, hiszen már több, mint öt éve rendszeresen és átvonás írja ezt a rovatot), hanem más felekezettűek is írtak: római görög katolikus, református, metodista, baptista szerzőnk is akadt – Próbáltuk tartani az aktualitás követelményét, ami ilyen hosszúra futási idővel nem könnyű, mégis érzékeltettük, mi van a levegőben.

Néhány negatívum: Gyenge pontunk maradt az *igehirdetés előkészítés*. Tisztelet a munkának, jószándéknak, szolgálatkészségnek. Amitől félek az, hogy a szószéken hangzó igehirdetések sem sokak jobbak. – Elmaradt *néhány évforduló* méltó megemlézése. – Keveset volt a használható *liturgikus* anyag. Hiába kértem ismételt a mekkütyügről beszámolókat, az egyetemi lelkes munkáról híradást egy két Fórum témára reflexiót. – Egyik most nemrég nyugdíjazott lelkészünk hiányolja a püspöki útmutatást: ma nem mondják meg merre menjünk. Az sem volt jó, hogy azelőtt „szinte szánkba ragták” – ma a fordítottja a hiba... írja. Kimaradt a mai *irodalom* utalás. Néha nem használtuk ki a teljes terjedelmet (üres borító IV. elmaradtak a hirdetések. Keveset foglalkoztunk a *most szolgáló balép fiatal kollegák* kérdéseivel. Nem reflektáltunk a TV-ben, Rádióban, Újságokban nekünk címzett mondanivalóinkra. – Nem törődünk beteg, fáradt kollegákkal! Külsővi szolgáltatunk visszajelzéseit alig találhatók. Még mindig vannak elmaradt *nekrológok*, s némi egyházmegyéik...

Valamit a jövőről, a profétálás igénye nélkül: Valahova beleillesztjük a „postálada” rovatunkat, mert öröndetesen nem a szerkesztőnek kell kitalálnia a dicséretet vagy elmarasztalást tartalmazó levelek mondanivalóját, hanem valódi visszhang érkezik! A jeles évfordulókat lelkész-szempontról igyekszünk értékelni. Luther halálának évfordulója több cikk témáját is meghatározza (a lelkigondozás az igehirdető, a szervező, az imádkozó, a levelező Lutherről remélhetőleg újszerű, érdekes cikkeket kapunk). – Testvérpapjaink szemlélésére is sort kell keríteni: helyi, egyházmegyei, réteglapokra egyaránt gondolok. Az *ökumené* nehézségeiről, elintézendő, rendezendő ügyeiről is írunk kell (Csepreg, közös funkciók: esketés, temetés). Újszerűen kell megragadnunk az *újfajta szórványhelyzet* datum vagy mandatum címen, ugyancsak a *tradíció* és a merev tradicionáliszmus közötti különbséget tisztáznunk kell, mint ahogyan a *jövőkép* az álmok és az álmódosítás közötti különbséget kell megragadni. Az *OLMK*-témánál nem kell teljes dolgozatokat közölni inkább egy témáról különböző dolgozatrészeket.

Tartalmas új esztendő kívánok! Szerkesztők

A Kiadóhivatal közleménye:

A jövő évi előlátott árváltozások miatt a Lelkipásztor előfizetési díját is újra kellett megállapítani. A Sajtótanács döntése értelmében egyes szám ára 250,- Ft. Előfizetési díj egész évre: 3000,- Ft, félévre 1500,- Ft. Kérjük előfizetőink szíves megértését.